

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
GENEL SOSYOLOJİ VE METEDOLOJİ BİLİM DALI**

LİSE GENÇLİĞİ DEĞERLERİ

Lütfi KÜÇÜK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU**

Konya-2009

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Lütfi KÜÇÜK

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Lütfi Küçük tarafından hazırlanan LİSE GENÇLİĞİ DEĞERLERİ başlıklı bu çalışma 10.07.2009 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Abdullah Topçuoğlu	Başkan	İmza
Doç. Dr. Mustafa Aydın	Üye	İmza
Doç. Dr. Abdullah Koçak	Üye	İmza

ÖNSÖZ

Bu araştırma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda gerçekleştirilmiştir.

Öncelikle, bu çalışmanın başından sonuna kadar bana yol gösteren ve yüreklendiren, büyük katkılar sağlayan tez hocam Sayın Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU' na minnettar olduğumu belirtmek isterim. Çalışmamın her aşamasında eleştirilerini ve fikrî katkılarını esirgemeyerek bana destek olan Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü hocalarımın tümüne teşekkür etmek isterim. Bütün bunların dışında, burada zikretmediğim ve bu çalışmanın saha uygulaması sırasında doğrudan ya da dolaylı katkı sağlayan dostlarıma da teşekkürü borç biliyorum.

Türk gençliğinin değerlerini ortaya koymaya çalıştığım bu araştırmanın, Türk toplum analizine ve konuyla ilgili araştırma yapan sosyologlara küçük de olsa bir katkı sağlayacağını umuyorum.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Lütfi Küçük	Numarası: 074205001005
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji / Genel Sosyoloji ve Metodoloji	
	Danışmanı	Prof. Dr. Abdullah Topçuoğlu	
Tezin Adı		Lise Gençliği Değerleri	

ÖZET

“Lise Gençliği değerleri” başlıklı araştırmamız, Ankara il merkezinde liseye devam eden 800 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Herhangi bir toplum yapısının analiz edilebilmesi için, o toplumsal yapıdaki, kurumların, süreçlerin ve rollerin bilinmesi gerekir. Bu kurum, süreç ve rollerin sosyal aktörler tarafından anlamlandırılmaları da bilindiği gibi değerler aracılığıyla mümkün olur. Gençler, farklı ekonomik, siyasal, kültürel etkilere toplumun diğer kesimlerine oranla daha fazla açıktırlar. Bu sebeple, araştırmamızın objesi Türk gençliğini temsil ettiğini düşündüğümüz lise gençliğidir.

Lise gençliğinin değerlerini tespit ederken gençlerin belirli değer itemlerine ve toplumsal kurumlara katılım düzeylerini ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu araştırma betimleyici bir araştırmadır. Günümüz Türkiye’ sinde liseli gençlerin değer yargılarını ortaya koymayı hedeflediğinden, her hangi bir hipotez sınamasına da gidilmemiştir. Ayrıca, belirlenen faktörlere katılımın bağımsız değişkenlerimiz olan cinsiyet, okullar ve sosyo-ekonomik seviyeleri (SES) arasında herhangi bir farklılığın olup olmadığını da belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda, lise gençliğinin, bireysel değerlere katılımın yüksek olmasının yanı sıra toplumsal modern değerlere de katılımının oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. Lise gençliğinde, ahlakî ve dinî değerlere belirli bir oranda katılım belirlenirken buna karşın, modern bireysel ve toplumsal değer yargılarına

katılımın ise belirgin şekilde daha da yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, Millî ve dinî değerlere, lise gençlerinin katılımının yüksek fakat heterojen bir dağılım sergilediği ortaya çıkmıştır.

Araştırmada faktör analizi ile mevcut değerler, yedi faktör altında toplanmış ve bu faktörlere katılım, cinsiyet, lise türü, lisede okunan sınıf ve ekonomik seviye değişkenleri bağlamında ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Anahtar kavramlar: Gençlik, Değer, Toplumsal değişme, Eğitim, Lise gençliği.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Lütfi Küçük	Numarası: 074205001005
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji / Genel Sosyoloji ve Metodoloji	
	Danışmanı	Prof. Dr. Abdullah Topçuoğlu	
Tezin İngilizce Adı		The Values of High School Youth	

SUMMARY

This research called “The Values of High School Youth” has been carried out on 800 high school students in Ankara.

For analyzing the structure of any society, it must be known the roles, the associations and the progressions of the society. Giving meaning to roles, associations and progressions by social actors can be possible with the help of values. Teens are more accessible to different economic, political and cultural effects than others. For this reason, high school teens as representing Turkish teens are the objects of our research.

While determining their values, it is tried to show the students’ level of attendance to main social associations and value items. This study is a descriptive research. We have not tried any hypothesis for only target to bring up the values of high school teens in today’s Turkey. We have also looked for the differences between the free variables called sexuality, schools and socio-economic status.

We have determined that attendance of high school teens to modern social values as high as attendance to individual values as a result of our research. There is a main rational attendance to ethical and religious values but, it is not as high as the attendance to modern individual and social values. Also, it can be said that the attendance to national and religious values shows high but heterogenic distribution.

In this research, main values are collected in seven factors by factor analysis. We have evaluated the attendance to these factors about sexuality, schools, classes and socio-economic status.

Key words: Youth, Value, Social change, Education, High school youth.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
Bilimsel Etik Sayfası	ii
Tez Kabul Formu	iii
Önsöz / Teşekkür	iv
Özet	v
Summary.....	vii
Tablolar Listesi	xi
Giriş	1
BİRİNCİ BÖLÜM – KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1. Toplumsal Değerler	4
1.1.1. Toplumsal Değer ve Değerlerin İçeriği.....	4
1.1.2. Değerlerin Kaynağı	6
1.1.3. Değerlerin Mahiyeti	7
1.2. Değerlerin Sınıflandırılması.....	9
1.3. Değerlerin Özellikleri	10
1.4. Değerlerin Fonksiyonları	10
1.5. Değerlerin Çatışmaları	12
1.6. Değerlerin Araştırmaları	14
İKİNCİ BÖLÜM – METODOLOJİ	20
2.1. Metod ve Teknikler	20
2.1.1. Değer Türleri	20
2.1.2. Sınırlılıklar.....	21
2.1.3. Sörvey ve Örneklem.....	21
2.1.4. Demografik Bilgiler	23
2.1.5. Araştırmada Kullanılan İstatistik Teknikler	23
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM – ARAŞTIRMA SONUÇLARININ	
DEĞERLENDİRİLMESİ	25
3.1. Demografik Özellikler	25
3.2. Değer İfadelerinin Frekans Dağılımı.....	33
3.3. Değer İfadelerinin Önem Düzeyine Göre Gruplandırılması.....	93
3.4. Faktör Analizi Sonuçları	105

Sonuç.....	132
Kaynakça.....	137
EK. 1: Anket formu.....	140
Özgeçmiş.....	148

TABLolar LİSTESİ

Tablo-1: Cinsiyet durumu.....	24
Tablo-2: Yaş dağılımı.....	24
Tablo-3: Sınıf dağılımı.....	25
Tablo-4: Lise türleri.....	25
Tablo-5: Gençlerin doğum yerleri.....	26
Tablo-6: Ankara' da yaşam süresi.....	26
Tablo-7: Gençlerin babalarının yaş dağılımı.....	27
Tablo-8: Baba mesleği.....	27
Tablo-9: Babanın eğitim durumu.....	28
Tablo-10: Gençlerin annelerinin yaş dağılımı.....	28
Tablo-11: Anne mesleği.....	29
Tablo-12: Annenin eğitim durumu.....	29
Tablo-13: Kardeş sayısı.....	30
Tablo-14: Ailenin gelir durumu.....	30
Tablo-15: Ev sahipliği durumu.....	31
Tablo-16: Oturulan evin durumu.....	31
Tablo-17: Ailenin otomobil sahipliği.....	31
Tablo-18: Aile güvenliği.....	32
Tablo-19: Aileyi önemsemek.....	33
Tablo-20: Akrabaya yakın olmak.....	33
Tablo-21: Alçak gönüllü olmak.....	34
Tablo-22: Alışverişte dürüst olmak.....	34
Tablo-23: Ana babaya itaat etmek.....	35
Tablo-24: Araştırmacı olmak.....	36
Tablo-25: Arkadaşlıklarında samimi olmak.....	36
Tablo-26: Bağımsız olmak.....	37
Tablo-27: Bağışlayıcı olmak.....	37
Tablo-28: Barış içinde bir dünya istemek.....	38
Tablo-29: Başka bir ülkede yaşamayı istemek.....	38
Tablo-30: Başkalarına borç para vermek.....	39
Tablo-31: Başkalarının ayıplarını gizlemek.....	40

Tablo-32: Başkalarının haklarına saygılı olmak.....	40
Tablo-33: Başkalarının yaptığı iyiliğin altında kalmamak.....	41
Tablo-34: Bayramlarda akrabayı ziyaret etmek.....	41
Tablo-35: Bazı durumlarda yalana başvurmak.....	42
Tablo-36: Bilge olmak.....	42
Tablo-37: Bilgiye her şeyden çok değer vermek.....	43
Tablo-38: Bir kimse hakkında dedikodu yapmamak.....	43
Tablo-39: Borçlarına sadık olmak.....	44
Tablo-40: Bütün hayvanları sevmek.....	44
Tablo-41: Bütün yaşlılara değer vermek, saygılı olmak.....	45
Tablo-42: Büyüklerin sözünü tutmak.....	46
Tablo-43: Cesaretli olmak.....	46
Tablo-44: Çevreyi temiz tutmak.....	47
Tablo-45: Çok arkadaşı olmak.....	47
Tablo-46: Demokratik bir yapıyı tercih etmek.....	48
Tablo-47: Devlet memuru olmak.....	48
Tablo-48: Devletin çıkarlarını korumak.....	49
Tablo-49: Devlete itaat etmek.....	49
Tablo-50: Dış görünüme önem vermek.....	50
Tablo-51: Dini ibadetlerini yapmak.....	50
Tablo-52: Doğayı sevmek ve korumak.....	51
Tablo-53: Dostlarına güvenmek.....	51
Tablo-54: Eğlenceyi sevmek.....	52
Tablo-55: Ekonomik bağımsızlığı elde etmek.....	53
Tablo-56: Esprili olmak.....	53
Tablo-57: Estetik bir kaygı taşımak.....	54
Tablo-58: Eşitlikçi olmak.....	54
Tablo-59: Evlendikten sonra anne babayla aynı evde yaşamayı istemek.....	55
Tablo-60: Geleneklere ve göreneklere bağlı olmak.....	55
Tablo-61: Geniş görüşlü olmak.....	56
Tablo-62: Gerçek dostlar edinmek.....	56
Tablo-63: Günahlardan arınmak.....	57

Tablo-64: Güzelliklerle dolu bir dünya istemek.....	57
Tablo-65: Haksızlıklara karşı çıkmak.....	58
Tablo-66: Hayatta sürekli değişiklik istemek.....	58
Tablo-67: Hayattan zevk almak.....	59
Tablo-68: Her şeyin başının para olduğuna inanmak.....	59
Tablo-69: Her zaman büyüklerine danışmak.....	60
Tablo-70: Her zaman dürüst olmak.....	60
Tablo-71: Her zaman hemşerilerine yakın olmak.....	61
Tablo-72: Her zaman kendisinden daha kötü durumdaki insanları hatırlamak.....	61
Tablo-73: Herkes tarafından sevilme.....	62
Tablo-74: Heyecan verici bir yaşamı tercih etmek.....	62
Tablo-75: Hırslı olmak.....	63
Tablo-76: Hobileri olmak.....	63
Tablo-77: Hoşgörülü davranmak.....	64
Tablo-78: İlimli olmak.....	64
Tablo-79: İç uyum.....	65
Tablo-80: İnsan hak ve özgürlüklerini her şeyin üstünde tutmak.....	65
Tablo-81: İnsanlarla alay etmemek.....	66
Tablo-82: İtaatkar olmak.....	66
Tablo-83: Kaderine razı olmak.....	67
Tablo-84: Kalabalık ortamlardan çok yalnız yaşamayı tercih etmek.....	67
Tablo-85: Kanaatkar olmak.....	68
Tablo-86: Kanunlara saygılı olmak.....	68
Tablo-87: Kendine saygı duymak.....	69
Tablo-88: Kendisini bu toplumun üyesi olarak görmek.....	69
Tablo-89: Kendini kontrol edebilmek.....	70
Tablo-90: Kibar olmak.....	70
Tablo-91: Komşularla iyi geçinmek.....	71
Tablo-92: Konforlu bir hayat istemek.....	71
Tablo-93: Maceradan hoşlanmak.....	72
Tablo-94: Mahkemede yalancı şahitlik yapmamak.....	72
Tablo-95: Mahremiyet.....	73

Tablo-96: Manevi hayat.....	73
Tablo-97: Markalı ürünler kullanmak.....	74
Tablo-98: Memleket sorunlarına üzülmeğe, kendi mutluluğu ile ilgilenmek.....	74
Tablo-99: Milliyetçi olmak.....	75
Tablo-100: Modayı takip etmek.....	75
Tablo-101: Müzikten hoşlanmak.....	76
Tablo-102: Ne pahasına olursa olsun sınıfı geçmek.....	76
Tablo-103: Olgun bir kişi olmak.....	77
Tablo-104: Otoriter bir kişi olmak.....	77
Tablo-105: Öbür dünyayı bu dünyaya tercih etmek.....	78
Tablo-106: Öğretmenlere saygılı olmak.....	78
Tablo-107: Özgür olmak.....	79
Tablo-108: Sağlıklı olmak.....	79
Tablo-109: Sanata değer vermek.....	80
Tablo-110: Sık sık büyüklerini ziyaret etmek.....	80
Tablo-111: Sık sık dua etmek.....	81
Tablo-112: Sık sık hayır işleri yapmak.....	81
Tablo-113: Siyaseti yakından takip etmek.....	82
Tablo-114: Siyasi bir görüşe sahip olmak.....	82
Tablo-115: Sorumluluk sahibi olmak.....	83
Tablo-116: Sosyal adaleti önemsemek.....	83
Tablo-117: Sosyal güç sahibi olmak.....	84
Tablo-118: Tarihi eserleri korumak.....	84
Tablo-119: Toplumda itibar sahibi olmak.....	85
Tablo-120: Türk adaletine güvenmek.....	86
Tablo-121: Türk inanç ve değerlerine bağlı olmak.....	86
Tablo-122: Ulusal güvenliği önemsemek.....	87
Tablo-123: Ülkesinin tarihini bilmek.....	87
Tablo-124: Üniversiteyi mutlaka kazanmak.....	88
Tablo-125: Ünlülerin yaşadığı bir hayatı tercih etmek.....	88
Tablo-126: Vatani için ölümü göze almak.....	89
Tablo-127: Vatani her şeyden çok sevmek.....	89

Tablo-128: Vergisini düzenli vermek.....	90
Tablo-129: Vicdan huzuru duymak.....	90
Tablo-130: Yalansız bir dünya istemek.....	91
Tablo-131: Yaratıcı olmak.....	91
Tablo-132: Yardımsever olmak.....	92
Tablo-133: Yaşadığı şehri sevmek.....	92
Tablo-134: Zengin olmak.....	93

GİRİŞ

Toplumsal yapıyı teşkil eden temel toplumsal kurumların hepsinin kendine ait değerler içerdiği bilinmektedir. Aile, eğitim, din gibi toplumsal kurumlar, bu değerlerin benimsenmesinde, yaygınlaştırılmasında, yaşatılmasında yani bir sonraki kuşağa aktarılmasında önemli roller üstlenirler. Ayrıca, bir toplumda değerlerin ifade edildiği temel mekanizmalar, kişinin üstlendiği sosyal rollerdir. Bu roller de toplumun tabakalaşma sistemi ile sosyal yapıyı oluşturan sosyal süreçlerle yakından ilgilidir.

Değerler, toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam veren ölçütlerdir. Sosyal kişi ve bu kişinin davranış örüntüleri sosyolojik incelemelerin başlangıç noktasıdır. Kültürel öğeleri göz ardı eden hiçbir model bugün yaşamakta olduğumuz sosyal süreçleri açıklamaktan uzaktır. Bir diğer anlatımla, ekonomik, siyasî ya da sosyal bir probleme getirilen makro düzeydeki yapısal değişkenlere göre ayarlanmış bir model önerisi, bu modelin objesi olan sosyal kişilerin rasyonel tercihlerinin hangi kültürel bağlamda ortaya konulduğunu görmemektir. Bir olgunun içinde yer aldığı kültürel çerçeve ve bu çerçevedeki inançlar, değerler, normlar ve tutumlar anlaşılmadan sadece makro düzeyde yapısal değişkenlerle açıklanabilmesi mümkün değildir. Bu noktada Max Weber' i hatırlamamak mümkün değildir. Ona göre Protestan etiğinin yarattığı bir çalışma ahlâkı sonucunda, insanların büyük bir başarıya güdüsü ile hareket ederek modern kapitalizmin Luther ve Calvin mezheplerinin yaygın olduğu yerlerde ortaya çıktığı hipotezi, sanayi toplumunun oluşmasında değerlerin oynadığı role işaret etmesi bakımından anlamlıdır.

Bütün bunlar, değerlerin mutlak değişmezliğine vurgu yapmaz. Çünkü eş zamanlı olarak var olan iki farklı toplumda kültürel ve sosyo-ekonomik farklılıklardan dolayı farklı değer yargılarının varlığı bilinmektedir. Yine bir toplumda hızlı sosyal değişme, toplumun farklı katmanlarında yer alan mevcut değerlerin farklılaşmasına yol açabilmektedir. Bu nedenle, değerlerin içeriklerinin araştırılabilmesi, onların rölatifliğinin ve dinamik hallerinin göz önünde tutulabilmesiyle mümkün olabilecektir.

Herhangi bir toplum yapısının analiz edilebilmesi için, o toplumsal yapıdaki, kurumların, süreçlerin ve rollerin bilinmesi gerekir. Bu kurum, süreç ve rollerin sosyal aktörler tarafından anlamlandırılmaları da bilindiği gibi değerler aracılığıyla mümkün olur. Bu nedendir ki, herhangi bir toplum yapısının analizine katkıda bulunacak en önemli unsur, o toplumun sahip olduğu değer yargılarının tespiti olacaktır. Böylece, o toplumun yapı ve işlevlerine ilişkin ileriye yönelik projeksiyonlarının yapılabilmesi de mümkün olabilecektir. Bu anlamda da değer araştırmaları sosyoloji açısından önemli bir işleve sahiptir.

Yukarıda sözü edilen değişimin en önemli aktörü genç kuşaklardır. Çünkü gençlik, herhangi bir toplumda demografik bakımdan en hareketli ve dinamik kesimi oluşturmaktadır. Diğer bir söyleyişle, gençler, farklı ekonomik, siyasal, kültürel etkilere toplumun diğer kesimlerine oranla daha fazla açıktır. İşte bu sebeple, araştırmamızın objesi Türk gençliği olarak seçilmiştir.

Ayrıca, hem genç kuşağı temsil kabiliyetinin yüksek oluşu hem de değişim döneminin ilk kuşağı oluşu nedeniyle araştırmamızın evreni lisede okuyan gençlik olarak tespit edilmiştir.

Ülkemizin son yirmi yıldır yaşamakta olduğu ekonomik değişim doğal olarak sosyal ve kültürel değişimi de beraberinde getirmiştir. Bu süreci kimi aydınlarımız batılılaşma / modernleşme yolunda kat edilmiş bir mesafe olarak görüp ve olumlu olarak değerlendirirken kimi aydınlarımız da geleneksel Türk kültüründen bir kopuş olarak görüp kaygı verici bir durum şeklinde değerlendirmişlerdir. Bir yanda sosyal psikolojik bir olgu olan kuşak çatışmalarının derinleşmesi öte yanda özellikle kentlerde genç kuşağın yeni yaşama biçimlerine olan ilgisi söz konusu kaygıyı sürekli beslemektedir. İşte, böyle bir sosyo-kültürel ortamda Türk toplumunun değerlerinin araştırılması anlamlı olacaktır.

Lise gençliğinin değerlerini tespit ederken gençlerin belirli değer itemlerine ve toplumsal kurumlara katılım düzeylerini ölçtük. Ayrıca, belirlenen faktörlere katılımın bağımsız değişkenlerimiz olan cinsiyet, okullar ve sosyo-ekonomik

seviyeleri (SES) arasında herhangi bir farklılığın olup olmadığını da tespit ettik. Bu bağlamda, araştırmamız üç ana bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölüm; Kavramsal çerçevemizi teşkil etmektedir. Bu bölümde, toplumsal değerleri ve değerlerin mahiyetini ortaya koyduk. Ayrıca, değerlerin sosyolojideki yeri ve değer araştırmaları konusunda değerlendirmeler yapıldıktan sonra gençliği biyolojik ve sosyal kategori bağlamında ele alarak inceledik.

İkinci bölüm; araştırmamızın metodoloji bölümüdür. Bu bölümde, araştırmamızın sınırlılıkları, örnekleme, kullandığımız değer ölçeğinin mahiyeti ve araştırmada kullanılan istatistikî teknikler hakkında açıklamalar yaptık.

Üçüncü bölüm ise, araştırma sonuçlarının değerlendirilmesine ayrılmıştır. Bu bölümde, öncelikle araştırma örnekleimize giren deneklerin demografik özellikleri üzerinde durulmuştur. Ayrıca, araştırmamızın özünü teşkil eden değer ölçeği sorularının sonuçlarına ve yorumlarına ayrılmıştır.

I. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Toplumsal Değerler

Değerler konusu, sosyologlar arasında uzun süredir tartışmaya yol açan konuların başında gelmektedir. Pozitivist paradigmaların etkisiyle, değerleri uzun süre incelemekten kaçınan sosyologlar değerlerin, hiçbir toplumsal gerçekliğe sahip olmadığı, bilimsel açıdan ele alınamayacakları, ancak öznel ve ahlaki kriterlerle incelenebileceklerini savunmuşlardır. Fakat özellikle Weber' in Protestan ahlakı tezi etkisiyle değerlerin önemli bir sosyal olgu olduğu, bilimsel analiz ve incelemeye tabi tutulabileceği birçok sosyal bilimci tarafından da vurgulanmıştır. Özellikle son 20-25 yıldır toplumsal değer araştırmaları sosyolojinin önemli bir inceleme alanı haline dönüşmüştür.

1.1.1. Toplumsal Değer ve Değerlerin İçeriği

Bu bölümde değer kavramının anlaşılmasını sağlamak, araştırmanın zeminini ve arka planını oluşturmak amacı ile öncelikle kavramın çeşitli tanımlarına yer verilmiş, daha sonra ise konu ile ilgili yaklaşımları da dikkate alarak değer mahiyeti incelenmiştir. Araştırma boyunca sosyal değer kavramı, kullanım kolaylığı açısından yalnızca değer sözcüğü ile ifade edilmiştir.

Literatürde değer konusunda farklı tanım ve yaklaşımlar mevcuttur. Tanımlardaki farklılık, konunun sosyal bilimlerin çeşitli alanlarında (örneğin, sosyoloji, felsefe, psikoloji, ilahiyat, antropoloji, siyaset, ekonomi, hukuk vs.) farklı çıkış noktalarından ele alınmasıdır. Araştırmamızda konu sosyolojik açıdan incelendiği için kavramın sosyoloji literatüründe geniş kabul görmüş tanımları dikkate alınmıştır.

Değerlerle ilgili yapılan araştırmalarda bazı araştırmacıların değer için kesin mantıksal bir tanım yerine betimleyici/tasvir edici tanımlamaları tercih ettikleri görülmektedir. Buna göre de bireye ve topluma yararlı, birey ve toplum için istenilir ya da birey ve toplum tarafından beğenilen her şeyin bir değere sahip olduğu ifade

edilmektedir (Fichter, 1990:131). Ancak bu tür tanımlamalar kavram üzerinde bir takım çelişkilere ve karışıklıklara neden olmaktadır. Örneğin, aile kendi kendine bir sosyal değer midir? Yoksa ailenin değeri, toplumda yerine getirdiği işlevlerinin sosyal ihtiyaçları karşılama kapasitesinde mi aranmalıdır? Elbette asıl nokta nesnenin (object) kendisine aktardığı/atfettiği önemliliğidir. Bu bağlamda da eğitim yalnızca sosyal değer olarak değerli olmakla kalmaz, aynı zamanda kendisi de bir sosyal değer olur.

Değerler, sosyolojide, bireylere, gruplara, örüntülere, hedeflere ve sosyo-kültürel nesnelere verilen önem üzerindeki değerlendirmelere dayanan ölçütlere göre tanımlanabilir. Bu noktadan hareketle, değer, özel eylemleri ve amaçları yargılamada temel bir standart (ölçüt) sağlayan ve bir grubun üyelerinin güçlü duygusal bağlılıklarıyla oluşmuş soyut, genelleştirilmiş davranış prensipleridir (Theodorson, 1979:455). Bu bakış açısına göre değerler, yalnızca bir grup üyesinin belirli önermeleri kabulü olmayıp, aynı zamanda her bir üyenin sosyalleşme sürecinde içselleştirmekte olduğu kişisel bağlılıkları olarak da kabul edilmelidir. Çünkü değerler, sosyal normlar içinde daha özgül (specific) ve somut davranışın genelleştirilmiş standartlarını sağlar.

Toplumsal yapıyı teşkil eden temel toplumsal kurumların hepsinin kendine ait değerler içerdiği bilinmektedir. Bu kurumlar (aile, eğitim, din, vb.) değerlerin benimsenmesinde, yaşatılmasında, yaygınlaştırılmasında yani bir sonraki kuşağa aktarılmasında önemli roller üstlenirler. Ayrıca, bir toplumda değerlerin ifade edildiği temel mekanizmalar, kişinin üstlendiği sosyal rollerdir. Bu roller de toplumun tabakalaşma sistemi ile sosyal yapıyı oluşturan sosyal süreçlerle yakından ilgilidir. Diğer yandan bir toplumdaki iyi-kötünün belirlenmesi, ideal düşünme ve davranma yolları değerler tarafından oluşturulur. Böylece, bir toplumda toplumsal kontrolü sağlayan “sosyal kontrol ve ödüllendirme araçları”nın tümü değer kaynaklıdır.

Herhangi bir toplum yapısının analiz edilebilmesi için, o toplumsal yapıdaki kurumların, süreçlerin ve rollerin bilinmesi gerekir. Bu kurum, süreç ve rollerin sosyal aktörler tarafından anlamlandırılmaları da bilindiği gibi değerler

aracılığıyla mümkün olur. Bu nedendir ki, herhangi bir toplum yapısının analizine katkıda bulunacak en önemli unsur, o toplumun sahip olduğu değer yargılarının tespiti olacaktır. Böylece, o toplumun yapı ve işlevlerine ilişkin ileriye yönelik projeksiyonlarının yapılabilmesi de mümkün olabilecektir. Bu anlamda da değer araştırmaları, bir toplumun analiz edebilmesinde çok önemli bir fonksiyona sahiptir.

Yukarıda sözü edilen değişimin en önemli aktörü şüphesiz genç kuşaklardır. Çünkü gençlik, herhangi bir toplumda demografik bakımdan en hareketli ve dinamik kesimi oluşturmaktadır. Türkiye'nin demografik özelliklerini de göz önüne aldığımızda, genç kuşağın ne kadar önemli olduğu bir kez daha ön plana çıkmaktadır. Gençler, farklı ekonomik, siyasal, kültürel etkilere, toplumun diğer kesimlerine oranla daha fazla açıktır. İşte bu sebeple, araştırmamızın objesi “gençlik” olarak seçilmiştir. Böylece, bir yandan ülkemizde son yirmi-yirmi beş yılda cereyan eden değişimin yansımalarını daha somut olarak görmek mümkün olacak diğer yandan da toplumun geleceği konusunda bize önemli açılımlar sağlanabilmiş olacaktır.

1.1.2. Değerlerin Kaynağı

Bir toplumda var olan değerlerin kaynağı, sosyal kişinin dışındadır. Kişiler bunları kontrol edemez; çünkü bunlar, kişinin kontrol edemeyeceği çoklukta ve farklılıkta olabilirler. Eğer bir toplumdaki bireyler güçlü inançlara ve belirlenmiş ideallere sahip olmasalardı, o toplumda hangi davranışın ölçülebileceğine dair normların oluşması da mümkün olmayacaktı.

Değerler, toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam veren temel ölçütlerdir. Sosyal kişi ve bu kişinin davranış örüntüleri toplumsal incelemelerin başlangıç noktasıdır. Kültürel öğeleri göz ardı eden hiçbir model, bugün yaşamakta olduğumuz sosyal süreçleri açıklama şansına sahip olamayacaktır. Bir diğer anlatımla, ekonomik, siyasî ya da sosyal bir probleme getirilen makro düzeydeki yapısal değişkenlere göre ayarlanmış bir model önerisi, bu modelin objesi olan sosyal kişilerin rasyonel tercihlerinin hangi kültürel bağlamda ortaya konulduğunun tespit edilmesini mümkün kılmayacaktır. Herhangi bir olgunun içinde yer aldığı kültürel çerçeve ve bu çerçevedeki inançlar, değerler, normlar ve tutumlar, anlaşılardan da

sadece makro düzeyde yapısal değişkenlerle yapılan açıklamalarla, o toplumun gerçekliğinin anlaşılabilmesi mümkün değildir.

Bireyin toplum içindeki sosyal statüsü, yani kişinin başkalarınca değerlendirilmesi, ister kazanılma, ister atfedilme yoluyla olsun, tüm bunlar dışarıdan gelir. Kişi bütün bunları kontrol edemez. Çünkü bunlar kişinin tümüyle kontrol edemeyeceği değer koşulları ve ortamlarıdır. O halde değerlerin kaynağı da sosyal kişinin dışındadır.

Sözelimi sosyal saygınlık kişiye iyi bir aileye mensup olmasından dolayı gösterilir, kişinin kendinden dolayı değil. Çünkü iyi bir aileden gelmek, toplumda yüksek bir değer ölçütüdür. Aynı biçimde kişinin sahip olduğu servetinin büyüklüğünden kaynaklanan yüksek değer de yine kişiye dışarıdan aktarılmıştır.

1.1.3. Değerlerin Mahiyeti

Değerler kendi başlarına bir kognitif kategori teşkil etmezler, bunların başka sahalara ait değerlerle mutlaka ilişkili olmaları gerekir (Güngör, 1998: 77). Hatta insanın sadece bir değer sahası içindeki davranışları değil, çeşitli değer sahaslarındaki davranışları da tutarlı olmaktadır. Değerler, her zaman olmamakla birlikte, davranışta birer bağımsız değişken rolü oynar. Örneğin; bir insanın yalan söylememesi, eğer muhatap olduğu kişi ya da çevresinden korktuğu için değilse, bize sahip olduğu değeri hakkında bilgi verir (Güngör, 1998: 71).

Değerlerin genelleştirilmiş doğaları nedeniyle, aynı değere sahip bireyler için, bu değerleri oluşturan özgül normlar üzerinde ortak bir anlamlandırma mümkün olmayabilir. Adalet, özgürlük, vatanseverlik ve aşk buna örnek olarak verilebilir. Ancak bu hiçbir zaman değerlerin, kişilerin eylemleri/davranışları üzerindeki yönlendirici etkisini ortadan kaldırmaz. Zaten, kişilerin sosyal yaşamındaki herhangi bir eylemi/davranışı tek bir değer standardına göre şekillenmez (Topçuoğlu, 1999: 11).

Fakat ne şekilde olursa olsun; değerler arasında bir uzlaşma vardır. Bir kimse demokrasiye çok değer veriyorsa, herhangi bir şekilde antidemokratik bir

anlayışa aynı şekilde değer veremez. Bir adım daha öteye gidecek olursak, demokrasiye verdiği değerle birlikte farklılıklara değer vermesi de kaçınılmaz görülmektedir. Onun için artık değerli olan şeyler farklılıklardır. Aksi bir durum o kişiden beklenemez. Eğer bu durumda olan kişi farklılıkları değil de anti demokratik bir tutum olarak tek bir davranışı zorluyorsa, bu durum o kişinin o değeri benimsememesinin bir göstergesi olarak yorumlanır (Özensel & Koçak, 2004: 41).

Toplumsal yapıyı oluşturan temel kurumların hepsi kendisine ait değerleri de içerirler (Ekonomi, siyaset, aile, hukuk, eğitim, din, vs.). Ancak nasıl bu kurumların işleyişini birbirinden bağımsız düşünemiyorsak, değerleri de birbirinden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Değerler, kişilerin bilişsel (cognitive) kurgulamalarının başlıca öğeleridirler. Değerler arasında üst düzeyde bir ahengin oluşumu, kişinin çevreye uyumunun zorunlu şartlarından biridir (Topçuoğlu, 1999: 15).

Bir toplumda değerlerin ifade edildiği ve simgelendiği temel mekanizmalar ise kişinin üstlendiği sosyal rollerdir. Kişinin rolünü oluşturan davranış örüntüleri en çok önemli olandan en az önemli olana doğru bir süreklilik üzerinde değerlendirilirler. Örneğin, bir lise öğrencisinin, öğrenci rolü içindeki davranışlarına ilişkin beklentilerinin hepsi aynı düzeyde olamaz. Onun için derslere devam edip sınıfını geçme, bir sosyal aktiviteye katılmaktan daha değerlidir.

Ayrıca, kişinin toplumdaki çoğul sosyal rolleri de, değer açısından farklılık gösterir. Bu, kültürdeki başta kuruma ve ikinci derecede de bireyin yaş, cinsiyet ve benzeri özelliklerine bağlıdır. Örneğin, bir din adamının dini rolünü, ekonomik, siyasal ve diğer rollerden daha yüksekte tutması beklenir. Başka bir deyişle toplum, rolleri sosyal değer dereceleri ile çepeçevre kuşatır ve bireyler de davranış örüntülerini bu değerlere göre saptamalıdır (Fichter, 1990: 146).

Değerler bu açıdan bizim yaşamımızı derinden etkilerler. Onlar, her gün tecrübe ettiğimiz gerçekliğin önemli bir parçasıdır. Hayatımıza bir yapı ve bir yön verirler. Beşeri var oluşun anlamına katkıda bulunurlar. Onlar, bazı motivasyonları oluşturmada, nesnelere kavramada ve düşünmede bize yardımcı olurlar. Onlar

hayatımızın her kademesinde ve tercihlerimizde -eş, arkadaş, meslek ve grup- iş başındadırlar. İyi hayat beklentimiz de değerler içerir. Ömür boyu sürececek bağlılıklarımızı üretirler ve hatta bazen bizim nasıl ölmemiz gerektiğini bile söyleyebilirler (Kilby, 1993: 55).

1.2. Değerlerin Sınıflandırılması

Sosyal değerler, toplumun tabakalaşma ve sistemine olduğu kadar, davranış örüntülerine, sosyal rollere ve sosyal süreçlere de yakından bağlıdır. Değerler, bu bağlamda üç bakış açısından sınıflandırılabilirler (Fichter, 1990: 148). Fakat daha öncede belirttiğimiz gibi aslında değerler her üçünde de birbirinden ayrık değildirler ve birbirleriyle çelişmezler.

1. Değerler zorlayıcılık değerlerine göre sınıflandırılabilirler. Böylece değerler sosyal kişileri etkileme derecelerine göre düzenlenmiş olurlar.
2. Sosyal değerler süreklilik gösteren ortaklaşa işlevler temelinde de düzenlenebilirler.
3. Değerlerin en anlamlı sınıflandırılması, değerlerin kurumsal işlevlerine göre sınıflandırılmasıdır. Genellikle değerleri dini, siyasal, ekonomik ve benzeri açıdan ayırırız.

Benzer bir şekilde Güngör (1998: 84) değerleri altı grupta toplar: Estetik, teorik, iktisadi, siyasi, sosyal ve dini değerler.

Değerler, ayrıca grup ölçekli değerler ve bireysel değerler olarak da tasnif edilebilir (Kilby, 1993: 55). Buna göre grup ölçekli değerler grup yapısının bir parçasıdır. Grup içerisindeki kurallar ve normlar, grubun değerlerini teşkil ederler. Genel olarak paylaşılan değerler, grup dinamiğinin özünü oluştururlar ve grubun içsel bağlaşımlarını kuvvetlendirirler. Sözelimi bir sporcu grubunun ya da bir bilim adamları grubunun farklı türden grup değerleri vardır. Sporcular için "fair play" önemli bir grup değeriyken; bilim adamları için "özgür araştırma" bu tür bir özellik arz eder. Grup ve toplum ölçekli değerler ve inançlar her birimizin beşeri var oluşu

için bir temel sağlarlar. Onlar, bu düzeyde neyin gerçek, neyin iyi ve olması gereken olduğunu bize söylerler. Bu sayede, bizler hayatı anlamlı kılmaya çalışırız ve hayatın gerçeklerini bunlara göre belirleme çabası içinde oluruz (Özensel, 2003: 229).

1.3. Değerlerin Özellikleri

Değerlerin genel nitelikleri Gökçe, (1991: 133) şu şekilde sistematize eder:

1. Sosyal değer, temel seçici oryantasyonun standardıdır. Yani bu bağlamda değerler bilinçli ve amaçlı davranışın genel kriterleridir. Bu bakımdan değer, sosyal eylemde bulunan bir kişinin sosyal olarak kabullenebilen olgu ve istekleri için temel atf noktası görevini görmektedir.

2. Değerler, kültürel olarak şekillendirilmiş ve aynı zamanda kültür üzerinde de yönlendirici olarak etki etmektedirler. Bu bakımdan değerler, belli bir kültürün gelişme süreci içinde şekil almaktadırlar. Bu da genel olarak sembol, moral ve estetik normlar, davranış şekilleri olarak belirginleşir. Bu açıdan değerler kültürün esasını oluşturmaktadır.

3. Değerler, insanlarla özdeşleşmiştir. Yani sosyalleşme sürecinde değerler kişiler tarafından öğrenilmekte ve üstlenilmektedir. Kısaca, kişinin şahsiyet yapısına entegre olmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak değerler kişinin şahsiyetinin bir parçası olarak görülmektedir.

4. Değerler, sosyal bir boyuta sahiptirler. Yani değerler hem zihinsel, (arzu ve eylem boyutunu belirten) hem de hissi-duygusal yönü belirten ifadelerdir.

1.4. Değerlerin Fonksiyonları

Sosyal değerler belli sosyal sonuçlara yol açarlar. Bu sosyal sonuçlar literatürde sosyal değerlerin işlevleri olarak adlandırılmaktadır. Bu işlevleri Fichter (1990: 150) şu şekilde ifade etmektedir:

1. Değerler, kişilerin ve birlikteliklerin sosyal değerinin yargılanmasında hazır birer araç olarak kullanılırlar. Tabakalaşma sistemini olanaklaştırırlar. Bireyin çevresindekilerin gözünde "nerede durduğunu" bilmesine yardım ederler.

2. Değerler, kişilerin dikkatini istenilir, yararlı ve önemli olarak görülen maddi kültür nesnelere üzerinde odaklaşırlar. Bu değerli nesne, her zaman birey veya grup içinde "en iyi" olmayabilir. Fakat o nesne için çaba gösterilmesine yol açtığı da bir gerçektir.

3. Her toplumdaki ideal düşünme ve davranma yolları, değerler tarafından işaret edilir. Sosyal olarak kabul edilebilir davranışın adeta şemasını çizerler. Böylece kişiler de hareket ve düşüncelerini "en iyi" hangi yolda gösterebileceklerini kavrayabilirler.

4. Değerler, kişilerin sosyal rollerini seçmesinde ve gerçekleştirmesinde rehberlik ederler. İlgi yaratırlar, cesaret verirler. Böylelikle de kişilerde çeşitli rollerin gerekliliklerinin ve beklentilerinin bir takım değerli hedefler doğrultusunda işlemekte olduğunu kavramış olurlar.

5. Değerler, sosyal kontrol ve baskının araçlarıdır. Kişileri törelere uymaya yöneltir, "doğru" şeyleri yapmaya yüreklendirir. Değerler ayrıca onaylanmayan davranışları engeller, yasaklanmış örüntülerin neler olduğuna işaret eder ve sosyal ihlallerden kaynaklanan utanma ve suçluluk duygularının kolayca anlaşılabilmesini sağlarlar.

6. Değerler, dayanışma araçları olarak da işlevde bulunurlar. Sosyal bilimlerin aksiyonlarından biri de, grupların yüksek düzeyde bazı değerlerin paylaşılması amacıyla buluştuğudur. Kişiler aynı değeri güden kişilere doğru çekimlenirler. Ortak değerler sosyal dayanışmayı yaratan ve sürekli kılan en önemli faktörlerden biridir.

Herhangi bir toplumda, değerlerin kişiler üzerinde bütünüleyici bir etkiye sahip olmalarına karşın, zaman zaman bu değerler bazı sosyal problemlerin kaynağını da oluşturabilmektedirler. Sosyal problem; kısaca, sosyal değerler ile sosyal davranışlar arasındaki fark olarak tanımlanabilir.

Kişiler yüce değerlere, güçlü inançlara ve belirlenmiş ideallere sahip olmasalardı, hangi davranışın hangi ölçüler içinde sınırlı kalacağına ilişkin hiçbir norm da olmayacaktı. Örneğin, kişilere ve mülkiyete yönelik hiçbir yüce değer olmasaydı, bunların çiğnenmesine ilişkin hiçbir yaptırım da olmayacaktı. Aynı biçimde, çocuk suçluluğu, kötü alışkanlık ve düşünce özgürlüğü, sosyal problemler olarak tanımlanamayacaktı.

Diğer yandan da sosyal değerler mutlak değildir. Her zaman kişilerin ulaşabileceklerinden daha yukarıdadırlar. Davranış ile değer arasındaki açıklık hiçbir zaman tümüyle kapanamaz. Aslında kişilerin, her zaman başarabileceklerinden, sahip olabileceklerinden daha çoğunu istediklerini biliriz. Bu yüzden değer ile davranış arasında çoğu zaman bir açıklık olur. Belli ölçülerdeki açıklık olumlu karşılır ve toplumca tolere edilir. Çünkü bu açıklık sayesinde insanlar daha kolay motive olur ve daha kolay kontrol edilirler. Ancak söz konusu açığın büyümesi, değerden kopuş anlamına geleceği için bir sosyal sorun olduğu şeklinde yorumlanır. Bu anlamda da sosyal değerler, sosyal problemlerin potansiyel sebepleridirler.

1.5. Değer Çatışmaları

Bir kültürdeki en yüksek değerler üzerinde genel bir kabul olsa bile yine de toplumda bir diğeriyle çatışan pek çok değer bulunabilir. Sözelimi, aile kurumunun değeri, ekonomi kurumunun değeri ile uyuşmazsa veya eğitim kurumunun değerleri, evdeki rollerle uyuşmazsa çatışma çıkar. Zaman zaman dinin kuralları da devletin veya iş dünyasının değerleriyle çatışabilirler (Fichter, 1990: 161).

Üyelerin davranış örüntüleri, gelenek ve kurallarla sıkı sıkıya kontrol altına alınmış toplumlarda, değer çatışmaları son derece nadir gözlenmektedir. Bu tür geleneksel toplumlara nazaran, bireylerin önemli ölçüde öz yönelimli olarak düşünüldüğü toplumlarda ise değer farklılıkları, değer çatışmaları ile birlikte yoğunlaşırlar.

Modern toplumlarda yaşanan değer çatışmasının en güzel örneklerinden birisi eğitim kurumu içinde verilebilir. Bir yanda anne babaların çocuklarına vermeye çalıştıkları öncelikle anne babasına saygılı ve hayırlı “iyi insan” modeli, bir yanda eğitim kurumları içinde şekillendirilmek istenen kurallara itiraz etmeden uyan, çalışkan “iyi vatandaş” modeli, öte yanda ise TV, görsel medya vb. gibi araçlarla sunulan özgür ve kural tanımayan “şöhret modeli”. Bir başka örnekte Batı toplumlarındaki kürtaj tartışmalarından verilebilir. Kürtaj vb. doğum kontrol faaliyetleri etrafındaki tartışmada, iki farklı değer grubu tartışılır. Bir tarafta insan hayatının değerini vurgulayan kürtaj karşıtları, diğer yanda kadının kendi bedenini ve hayatını kontrol etme hakkını savunan, kürtaj yanlıları vardır. Çatışma iki değer arasındadır; insan hayatının değeri ve özgürlük (Özensel, 2003:233).

Sosyal bilimler, değişmeyen mutlak değerleri incelemeyiz. Bunlar daha çok, felsefe, teoloji ve ahlakın inceleme alanına girerler. Değişim, tüm toplum ve kültürlerde en önemli özelliklerden birisidir. Değer sistemleri de toplumdan topluma, aynı toplumda, zamandan zamana ve aynı toplumda bölgeden bölgeye farklılık gösterirler. Bu durum değerlerin değişebilirliğini ve esnekliğini gösterir. Bir toplumdaki koşulların değişimine bağlı olarak değerler hiyerarşisi de değişebilir. Bir kişi belli bir toplumsal durumda önemseydiği ve diğer değerlere oranla öncelikli olarak kabul ettiği bir değeri, başka bir toplumsal durumda önemsemeyebilir ve göz ardı edebilir. Sözgelimi, anarşi dönemlerinde güvenliğe verilen önem artarken, böyle bir tehlikenin olmadığı bir dönemde, kişi özgürlüğü, öncelikli bir değer olarak görülebilir. Bu, aynı toplumda farklı zamanlardaki değerler arasındaki zorunlu rölâtipliği vurgulamamıza imkân verir. Ayrıca, eşzamanlı olarak var olan iki farklı

toplumun araçlarındaki kültürel ve sosyo-ekonomik farklılıklarından dolayı, farklı değer yargılarına sahip olacakları öngörülebilir. Bu da değerlerin kültürel rölatifliği konusuna işaret eder.

1.6 Değer Araştırmaları

İlk sosyologlardan Durkheim' in en etkili çalışması, *İntihar: Toplumbilimsel bir inceleme* (1992), toplumsal yapı ile değerler arasındaki etkileşim hakkında oldukça güçlü ve mevcut verilere uygun bir teoriyi 'İntihar' olgusu bağlamında tartışır. Durkheim bu çalışmasında toplumsal uyumsuzluk (anomie) dönemlerinde intihar oranlarında bir artış yaşandığını gözlemler. Bu tür dönemler, genellikle toplumsal değerler hakkında bir karmaşanın yaşandığı ve değerlerin anlam içeriklerinin kişilere göre rölatifleşip belirsizleştiği dönemlerdir. Değerler simgesel olarak toplumda bireylerin tutunacakları ve toplumsal yapıyı ayakta tutan tutkal vazifesi görürler. Anomi dönemleri ise toplumsal yapının çözüldüğü dönemlerdir. Böylelikle Durkheim, toplumsal yapı, kurumlar ve değerler arasındaki uyumun önemini vurgular.

Karl Marx ise değer problemini ekonomik temelli olarak inceler. O'na göre ekonomik metaların iki türlü değeri vardır; Kullanım değeri ve mübadele değeri. Marx' da değer kavramından çok ideoloji ve bilinç kavramları ağırlıklı olarak yer alır (Bkz; Aron, 1986: 146–196).

Weber, kendi sosyolojisinde pozitivist ve tarihselci yaklaşımları uzlaştırmaya yönelir. Böylelikle, zihni tasarımlarla (değerler, ideolojiler ve inançlar) iktisadi, toplumsal koşulların ilişkisinin dinamiğini sorgulamaya yönelir. Weber'in bu yöndeki bir sorgulamaya en önemli katkısı elbette onun *Kapitalizmin Ruhu ve Protestan Ahlâkı* (1997) adlı eseri olmuştur.

Weber, Protestan Ahlakı'nda, kapitalizmin gelişimi ile Batı'da ortaya çıkan yeni tip bir hayat stili arasındaki seçmece yaklaşmayı ortaya koyar. O'na göre, Protestan hareketinin bilhassa Kalvinist kollarının özelliği olan Tanrı takdiri anlayışı, inananların zihninde kendi kurtuluşlarına ilişkin bir endişe yaratıyordu. Kalvinistler, kaderciliğe teslim olmak yerine, bir seçimi karakterize edebilecek bir hayat biçimini,

düzenli ve mazbut bir hayatı, mesleğe adanmışlığı (Beruff) ve eğlenceden, lüksten ve zevkten uzak bir hayatı yaşayarak, dinsel kurtuluşlarını teminat altına almaya çalıştılar. Weber' e göre, bu tür bir hayat tarzı, hızlı sermaye birikimine, rasyonel davranışa ve iş hayatında başarıya azmine yönelimliydi. Sonuçta, bu değerler, Kalvinistler arasında, hayli derin bir biçimde yavaş yavaş yerleşmiş ve yaygınlaşmıştır. Kalvinizm, taşıdığı “iş paradoksu” neticesinde sekülerleşmeye de olanak tanımıştır. Weber, bu açıklamasını tamamlamak için başka etkenleri de göstermiştir: Profesyonel bir bürokrasiye dayanan modern ulus devletinin ortaya çıkışı; bilimle ilerleme; rasyonel ruhun zaferi (Landes, 1995: 14).

1960 yıllarından itibaren hem nitelik hem de nicelik olarak toplumsal değer araştırmalarında önemli bir artışın olduğu gözlenebilir. Bu çalışmalar arasında Rokeach (1973), Schwartz ve Bilsky (1987, 1990), Schwartz (1992), Inglehart (1976, 1977, 1979, 1982, 1995, 1997), Flanagan (1982 a, 1982 b, 1979), Allport-Vernon ve Lindzey (1960), Braitwate (1985), Stets ve Leik (1993), Humprey ve Hugh-Jones (1992) sayılabilir. Aşağıda bu çalışmalardan Schwartz (1992) ile Inglehart (1995, 1997) üzerinde daha ayrıntılı bir biçimde durulacaktır.

Rokeach (1973), Williams (1968) ve Kluckhohn (1951)'un değer kavramının merkezliğini iddia eden yaklaşımlarını benimseyen Schwartz' a göre değerler insanların kendilerini de dâhil olmak üzere diğer insanları ve olayları değerlendirmek, eylemlerini seçmek ve meşrulaştırmak için kullandıkları ölçütlerdir. Schwartz (1992), makalesinde bağlamların geniş çeşitliliği içerisinde değerlerin önemini ve merkezliğini bulgulamaya yönelik geniş ölçekli bir projeyi tartışır. Bu proje, değerler hakkındaki şu üç esaslı soruyu konu edinir. 1. Bireylerin değer öncelikleri onların toplumsal davranışlarını nasıl etkilemektedir? Bireylerin toplumsal yapıdaki ortaklaşa konumları (eğitimi, yaşları, cinsiyetleri, meslekleri vb.) dolayısıyla sahip oldukları ortak tecrübe onların değer önceliklerini nasıl etkiler? Bunun yanı sıra bireylerin biricik yaşantıları (travmalar, aile içi ilişkileri, göç vb.) bu öncelikleri, değiştirmek midir? 2. Bireylerin inandığı değer öncelikleri onların davranışsal yöntemlerini ve tercihlerini nasıl etkilemektedir? Başka bir deyişle, değer

öncelikleri, politik, dini, çevresel ve diğer alanlardaki ideolojileri, tutumları ve eylemleri nasıl etkilemektedir?

Schwartz, bu sorular doğrultusunda (Schwartz ve Bilsky, 1985, 1990) yedi ülkede toplanan verilerle test ettikleri beşeri değerlerin evrensel içeriği ve yapısıyla ilgili teoriyi bu kez 20 ülkeden toplanan 40 örnekleme gözden geçirir ve geliştirir.

Inglehart' ın çalışmaları (1995, 1997), 43 ülkede sürdürülen ve dünya nüfusunun %70'ini temsil eden bir örneklemin değerleri ve insanları hakkındaki muazzam bir veri kümesini analiz etmektedir. Bu veriler, kültürel, ekonomik ve politik değişkenlerin çok yakından birbirine bağlı olduğunu göstermektedir.

Inglehart, 43 ülkede yürütülen araştırma verilerinin yukarıda bahsi geçen modernleşme teorilerinden hiç değilse birini desteklediğini söyler. Bu verilerden elde edilen kayıtlara göre modernleşme sürecinin izlediği basamaklar sanayileşmenin izlediği basamaklara benzemektedir. Ekonomik büyüme, toplumdaki mesleki uzmanlaşmayı, bürokrasiyi, merkezileşmeyi, eğitim ve seviyenin artmasını, inanç ve değerleri etkilemekte, aynı zamanda onlardan da etkilenmektedir. Inglehart' ın 1990–1991 dünya değerleri süreyi oldukça geniş bir alanı kapsar. Kişi başına düşen yıllık milli geliri 300 dolardan az ülkelerden, 30.000 dolardan fazla ülkelere ve ekonomisinin hâkim olduğu demokrasilerden, eski-sosyalist ve otoriter devletlere kadar geniş bir varyasyon bu araştırmada yer alır.

Inglehart, çalışmasında kullandığı modernleşme ve post modernleşme kavramlarını şu iki varsayıma dayandırır: 1. Farklı kültürel öğeler birbirini tutan, tutarlı bir örüntüde bir araya gelir. 2. Toplumda birbirini tutan kültürel örüntüler vardır ve bu örüntüler ekonomik ve teknolojik gelişmeyle bağlantılıdır. Bu iki varsayım, birlikte bazı örüntülerin gözükmesinin diğerlerine nazaran daha muhtemel olduğunu ima eder ve ekonomik gelişme bundan dolayı tahmin edilebilir. *1990–1991 Dünya Değerleri Surveyi'* ni analiz ederek, bu surveyin aynasından iki temel değişim dalgasını ayırt eder; Modern kayma ve post modern kayma. Söz konusu survey, “Ekonomik kalkınma, kitle değerlerinde ve inanç sisteminde belirli değişikliklere yol açar.” hipotezini test etmek için kullanılmıştır.

Inglehart, modern kaymayı, Weberci tezin biraz değiştirilmiş bir biçimiyle izah etmektedir. Buna göre, modernleşmenin anahtarı dinsel yönelimli dünya görüşünden, devlet yönelimli dünya görüşüne geçmektedir. Modernleşme şu iki bileşeni içerir; Sekülerleşme ve Bürokratikleşme. Bu iki bileşeni de içeren aslî unsur rasyonelleşmedir.

Son 25 yıl içerisinde dünya ölçeğinde yaşanan yeni gelişmeleri Inglehart, post modern kayma olarak adlandırır. Post modern kaymanın ekonomik temelleri, Kuzey Amerika'da, Doğu ve Güney Doğu Asya'daki ekonomik mucizeye dayanmaktadır. Gelişmiş sanayi toplumlarında ekonomi, politik sistemler üzerinde kültürel geri beslemelerin etkisi artmıştır. Inglehart, post modernleşmeyi modernleşmeden şu beş önemli öğeyle ayırt eder. 1. Kıtık değerlerinden güvenlik değerlerine kayma 2. Etkileyciliğin azalması ve bürokratik otoritenin kabul edilebilirliği 3. Batının bir model olarak reddi ve sosyalist alternatifin çöküşü 4. Bireysel özgürlüğe ve duygusal deneyime verilen önemin artması ve bütün otorite türlerinin reddi 5. Bilimin, teknolojinin ve rasyonelliğinin prestijinin azalması.

Yine de bununla birlikte Inglehart, sekülerleşme ve bireyselleşme noktalarında modern ve post modern kayma arasında bir süreklilik ilişkisini tespit eder.

Inglehart' ın 1990–1991 Dünya Değerleri Sörveyi' ne temel teşkil eden verilerin elde edildiği 43 ülkeden biri de Türkiye'dir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre Türkiye, geleneksel otorite ve kıtık değerleri bölgesine daha yakın görünmektedir.

Türkiye'de değer araştırmaları'nın sayısı son derece azdır. Gençlikle ilgili sosyolojik araştırmalar, özellikle gençlerin sosyo-ekonomik problemleriyle ilgili olarak yapılmıştır. Gençlerin benimsediği değerler hakkında yapılmış araştırmalar oldukça sınırlıdır.

Türkiye'de toplumsal değerler ve ahlaki değerler hakkında yapılmış önemli araştırmalar arasında Güngör (1998), Tüsiad Raporu (1991), Topçuoğlu (1999),

Aydın (2003), Çileli (1990, 2000), Özensel ve Koçak (2004), Bağlı ve Özensel (2005) sayılabilir.

Inglehart' ın Dünya Değerleri Sürveyi' nin Türkiye ayağını teşkil eden araştırma, Yılmaz Esmer yönetiminde bir grup araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş ve bu araştırmanın sonuçları, 1991 yılında TÜSİAD raporu olarak bilimsel kamuoyunun dikkatlerine sunulmuştur. Türkiye değerler araştırması Türk insanın ne geleneksel ne sanayi ne de sanayi ötesi toplum kalıplarına oturmadığını göstermektedir. Değişmekte olan Türkiye'de, geleneksel toplumun temel unsurlarını oluşturan aile, din, ordu gibi kurumların toplumsal değer sisteminin odağını teşkil etmeyi sürdürdükleri bu araştırmada da gözlenmiştir. Fakat bununla birlikte, bu kurumlarla alakalı bir aşınma da yaşanmaktadır. Sosyo-ekonomik değerlerde de geleneksel ve modern çatışması görülmektedir.

Üniversite Gençliğinin Değerleri başlıklı çalışmasıyla Topçuoğlu da (1999) Türkçe literatüre, özgün bir katkıda bulunmaktadır. Araştırma üç bölümü kapsamaktadır. Birinci bölümde değer kavramı üzerinde teorik bir tartışma özetine yer verilmektedir. İkinci bölümde araştırmanın metodolojisi açıklanmakta ve üçüncü bölümde de alan araştırmasının verileri analiz edilmektedir. Alan araştırmasının örneklemi ODTÜ ve Selçuk Üniversitesi öğrencilerinden seçilmiştir. Bu iki üniversite gençliğinin değerleri arasında da ayrıca bir karşılaştırma yapılmıştır.

Özensel (2004)'in Doktora çalışması ise bu konuda yapılan kapsamlı gençlik değer araştırmalarından bir tanesidir. Türkiye'nin yedi bölgesini kapsayan araştırmada, Türk gençliğinin değerlerini, bölgeler arasındaki farklılığı da açıklayarak ortaya koymaya çalışmıştır.

Meral Çileli (2000)' nin araştırması 1989' dan 1995' e kadar Türk Gençliğinin değer yönelimlerindeki değişimi konu edinir. Araştırma, Rokeach Değer Araştırması'nın Ankara' da 1989' da 219, 1992' de 318 ve 1995' de 397 genç üzerinde uygulanmasıyla gerçekleştirilmiştir. Türk gençliğinin 1989' dan 1995' e kadar olan değer değişimlerinin, daha çok yarışmacı ve bireysel yönelimler içerdiği tespit

edilmiştir. 1995 yılındaki gençliğin değer önceliklerinde benzeri karakteristikler yer almıştır. Bu değerler, toplumun tecrübe ettiği değişimlere uygun olarak dönüşmüştür.

Özensel ve Koçak (2004) 'ün araştırması, hekimlerin değer yapılarını ortaya koyma açısından oldukça ilginç bir araştırmadır. Bu araştırmada, hekimlerin değer yapıları ile temel toplumsal kurumlara bakış açıları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bağlı ve Özensel (2005) araştırmalarında Kanada'da yaşayan Türklerin değer yapılarını incelemişlerdir. Özellikle çok kültürlü bir toplumda yaşayan Türklerin değerlerini ve değer değişimleri bu çalışmada ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

II. BÖLÜM

METODOLOJİ

2.1. Metot ve Teknikler

Araştırmamızın metodoloji bölümü, araştırmamızda ortaya konulan araştırma soruları örnekleme, data toplama teknikleri ve kullanılan istatistikî teknikleri incelemektedir.

2.1.1. Değer Türleri

Daha önceki bölümde belirttiğimiz gibi, Batı ülkelerinde yapılan sistemli araştırmalarda değerler, türlerine göre hiyerarşik olarak gruplandırılarak incelenmiştir. Allport, Vernon ve Lidzay “Study of Values” (1960) adlı çalışmalarında değerleri estetik, bilimsel, ekonomik, siyasi, sosyal ve dinî olmak üzere 6 (altı) temel kategori altında incelemişler ve daha sonra yapılan çalışmalarda bu altılı kategorileştirme bir gelenek haline gelmiştir. 1980’ li yıllardan itibaren yapılan araştırmalar ise uluslararası düzeyde daha sistemli ve analitik olarak değer kategorileri genişletilerek gerçekleştirilmiştir (Schwartz, 1992), (Inglehart, 1982 ve 1997), (Flanagan, 1982), (Braitwaite, 1985).

Bu araştırmada, Rokeach (1973) ile başlayan ve Schwartz tarafından sürdürülen sistemli araştırmalar dizisinden olan “Değer içerikleri ve yapısındaki evrensellikler” (1992) araştırmasında kullandığı değer itemleri temel alınmıştır. Değer türlerine göre Postüle edilmiş tekil değer ifadeleri şunlardır:

Schwartz’ ın yukarıda belirtilen değer itemleri, Türkiye’ nin şartlarına ve liseli gençlerin genel özellikleri baz alınarak yeniden oluşturulmuştur. Böylece, anlatım geçerliliğini artırmak için adaptasyon yapılmıştır. Bu arada Inglehart (1982) ve Flanagan (1982) değer ölçeği de incelenmiştir.

2.1.2. Sınırlılıklar

Bu araştırma betimleyici bir araştırmadır. Günümüz Türkiye’inde liseli gençlerin değer yargılarını ortaya koymayı hedeflediğinden her hangi bir hipotez sınamasına gidilmemiştir. Bu nedenle deneklerin, anket formunda sıralanmış olan çok sayıda değer itemini benimseme ya da önemseme düzeyinin ölçülmesini amaçlamaktadır. Ayrıca demografik değişkenlerimiz olan cinsiyet, lise türü, sosyo-ekonomik seviye arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı araştırılmıştır. Böylece değerlerin önemsenme düzeyinin deneklerin özelliklerine göre nasıl değiştiği de ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmada, değer değişimi, değer erozyonu, değer sapması veya değer türleri arasındaki ilişki ve bağılıklar araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu nedenle de değerlerin içerik ve yapısındaki ulusallık ve evrensellikler amacı gözetilmemiştir. Araştırma sadece Ankara’da halen herhangi bir liseye devam eden, lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla okumayan gençlik ve üniversite gençliği araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

2.1.3. Sörvey ve Örneklem

Bu araştırmanın verileri Ankara merkezde halen lisede öğrenimini sürdüren öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Öncelikle soru formu oluşturulmuş. Hazırlanan soru formu yüzey (face) geçerliliğinin belirlenmesi için öncelikle 5 farklı uzmana inceletilmiş ve değerlendirmeleri alınmıştır. Gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra, 50 lise öğrencisi üzerinde anket formu uygulanmış, değerlendirmeye sokulmuş ve çalışan-çalışmayan sorular belirlenmiştir. Soru formuna son hali verilmesiyle saha çalışması hazır hale gelmiştir. Anketimizin birinci bölümünü oluşturan değer itemlerinden 5 (beş) tanesi soru formundan çıkarılmış, toplam 116 (yüz on altı) değer itemi ankette bırakılmıştır.

Anketler, halen liseye devam eden öğrenciler üzerinde anketör yardımıyla uygulanmıştır. Soru formları anketörler aracılığıyla örnekleme uygun olarak seçilen deneğe ulaştırılmış ve anketöre verilen eğitim gereğince, denekler kendilerini etkileyebilecek olan çevresel faktörlerden izole edilmiştir. Deneklerin soru formunu

bizzat doldurmaları sağlanmış ve anketörler tarafından toplanmıştır. Anketi uygulayacak anketörler önceden seçilmiş ve hem genel olarak anket uygulama tekniği hem de bu anket formu hakkında eğitim verilmiştir. Anketörler, 2008 Aralık ayının ilk haftası sahaya çıkarılmış ve ikinci haftanın sonunda tüm anketler tamamlanmıştır. Toplanan anketler SPSS paket programında bilgisayar ortamına aktarılmış ve istatistikî analizleri gerçekleştirilmiştir.

Ankara merkezdeki örneklem, tesadüf (random) örneklem yoluyla tespit edilmiştir. Bu yapılırken çeşitli liselerde okuyan öğrenci sayısı tespit edilmiştir.

Bu anketlerin 508' i (%63,5) Normal liselerde, 80' i (%10) Anadolu liselerinde, 40' ı (%5) İmam Hatip liselerinde ve 172' si de (%17,2) meslek liselerinde okuyan öğrenciler üzerinde uygulanmıştır.

Burada İ.H.L.' ler meslek liseleri kategorisi dışında ayrı bir kategori olarak ele alınmıştır. Bunun temel nedeni de, bilindiği gibi İ.H.L. diğer meslek okullarından farklı olarak, din eğitimi verilen okullardır. Özellikle dinî-geleneksel değerlerin diğer liselerden farklı olup olmadığını, farklı ise ne düzeyde bir farklılık gösterdiğini tespit etmek amaçlanmıştır.

Ayrıca araştırma örneklemimize toplam 800 öğrenci dahil edilmiştir. Bunlardan 420' si (%52,5) erkek, 380' i (%47,5) de kız öğrencidir. Anketler öğrencilerin rızaları alınarak gerçekleştirilmiştir.

Uyguladığımız değer listesindeki her bir değer ne derece önemsendiğini ve dolaylı olarak benimsendiğini anlamak için 5' li Likert tipi bir ölçek kullanılmıştır (Likert, 1932). Eşit aralıklı ölçek yapısına uygun olduğu varsayılan bu ölçeğin aralıkları da Tamamen katılmıyorum (1) Katılmıyorum (2) Fikrim yok (3) Katılıyorum (4) ve Tamamen katılıyorum (5) olarak adlandırılmıştır. Bu ölçeğin varyansı ortaya çıkarma yeteneği kanaatine varılmış ve bu kanaat araştırma sonucunda desteklenmiştir. Nitekim bir kültürde hemen hemen bütün değerler birbirine yakın ölçüde önemli ve önemsiz bulunur ihtimaline dayanarak denekler arası varyasyonu elde etmek çok zordur. Bu yüzden kullanılan ölçek ifadeleri olabildiğince rafine hale getirilmelidir. Dolayısıyla 5' li eşit aralıklı ölçek kullanımı

uygun görülmüştür. Ayrıca yukarıda belirtilen değer itemleri hep aynı yöne getirilip soruldu. Böylece değer itemlerinde bir düzenlilik sağlanmış oldu. Zaten ölçeğimizde, örneklemimiz içine giren gençlerin ilgili değer itemine ne ölçüde katıldıklarını ortaya koymayı hedeflemektedir. İlk bakışta cevaplayıcılarda “evet” deme yanılıısına yol açabilme ihtimalini ortaya çıkarsa da, ölçeğimizde “evet” yerine “ne ölçüde katıldıkları” istendiği için bu türden bir olumsuzluğu ortadan kaldırmaktadır.

2.1.4. Demografik Bilgiler

Anketin bu bölümü kişisel bilgiler ve aile hakkındaki bilgiler olmak üzere iki ana kısımdan oluşmaktadır.

Kişisel bilgiler kısmında katılımcının yaşadığı şehir, cinsiyet, yaş, sınıf, okumakta olduğu lise türü, doğum yeri, hayatının çoğunu geçirdiği yerleşim yeri sorulmuştur.

Bazı soruların cevabı açık uçlu olarak alınmış okuduğu lise türü, Normal lise, Anadolu-Fen lisesi, Meslek lisesi ve İ.H.L. şeklinde kategorileştirilirken, doğduğu yer ve hayatının çoğunu geçirdiği yerler de, Köy, Kasaba, Şehir ve Büyükşehir biçiminde kategorileştirilmiştir.

Aile hakkındaki bilgiler de üç alt bölümden oluşmaktadır. Babanın yaşı, mesleği, eğitim durumunu belirten kategoriler içinde belirlenmesi istenmiştir. İkinci alt bölümde ise aynı bilgiler anne için sorulmuş ve cevapları alınmıştır. Üçüncü alt bölüm ise genel bilgiler adını almaktadır. Bu alt bölümde, kaç kardeş oldukları, ailede anne-baba ve kardeş dışında yaşayan olup olmadığı, varsa bunların kimler olduğu, toplam ailenin kaç kişiden oluştuğu, ailenin toplam ortalama aylık gelirinin ne kadar olduğu, oturlan evin mülkiyetinin kime ait olduğu, oturlan evin türü sorulmuş ve cevabı alınmıştır.

2.1.5. Araştırmada Kullanılan İstatistik Teknikler

Araştırma da öncelikle katılımcılarımızın genel özellikleri ortaya konulmuştur. Bu özellikler ortaya konurken de dağılımların yüzdeleri hesaplanmış, mod, medyan ve aritmetik ortalamaları bulunmuştur. Ayrıca dağılımların standart

sapmaları da hesaplanmıştır. Bulunan yüzdeler bize, dağılımın biçimini gösterirken, mod, medyan ve aritmetik ortalama merkeze doğru ortaya çıkan yığılmaları, hesaplanan standart sapmalarla ise eşit aralıklı ve oranlı olan ölçeklerde bize varyasyonu göstermiştir.

Her iki tür değerlerin (değerler ölçeği ve kurum değerler ölçeği) analizlerinde de öncelikle genel ortalama ve varyans tespit edilmiş, daha sonra ise faktör analizi yapılarak anlamlı olan varyansın araştırmamızda kaç değişik alana indirgenebileceği ve bu alanların neler olabileceği saptanarak isimlendirilmiştir. Daha sonra ortaya çıkmış olan gruplar¹ bazında bu alanlardaki farklılıklar bulunmaya çalışılmıştır. Bu farklılıkları bulmak için **t-testi**, **tek yönlü varyans analizi** ve **basit faktörsel varyans analizi** gibi teknikler kullanılmıştır. Son olarak da, oluşturduğumuz her iki tür değer grubu arasındaki korelasyonlara bakılarak bu değerlerin birbirleri ile olan ilişkilerinin neler olduğu açıklanmaya çalışılmıştır.

---

¹ Gruplar ile kastedilen, demografik bilgilerde tespit ettiğimiz verilere göre cinsiyet, lise türü, SED, vb. kategorileridir.

III. BÖLÜM

ARAŞTIRMA SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

3. 1. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

Bu bölüm, araştırma sonucunda elde ettiğimiz verilerin yorumlanmasına ayrılmıştır. Yorumlamada öncelikle demografik veriler incelenecek, daha sonra da değerler yelpazemizde yer alan ifadelerin tek tek frekans dağılımları analiz edilecektir. Son olarak araştırmanın bulguları, faktör analizi tekniği ile analiz edilecek, gençlerin, değerlerin grupları oluşturularak, farklı demografik özelliklere göre nasıl şekillendiği belirlenecektir.

Tablo-1: Cinsiyet Durumu

CİNSİYET	Sayı	Yüzde
Kız	380	47,5
Erkek	420	52,5
TOPLAM	800	100,0

Lise gençlerinin değerlerini ölçmeyi hedeflediğimiz araştırmamızın örnekleme %52,5 oranında erkeklerden, %47,5 oranında ise kız öğrencilerden oluşmaktadır.

Tablo-2: Yaş Dağılımı

YAŞ DAĞILIMI	Sayı	Yüzde
14	36	4,5
15	196	24,5
16	260	32,5
17	208	26,0
18	100	12,5
TOPLAM	800	100,0

Örnekleminiz içindeki en yüksek oranı 16 yaş grubundaki gençler oluşturmaktadır (%32,5). İkinci sırada (%26) 17 yaş grubundaki gençler, üçüncü sırada (%24,5) 15 yaş grubundaki gençler, dördüncü sırada (%12,5) 18 yaş grubundaki gençler ve son sırada ise (%4,5) ise 14 yaşındaki gençler gelmektedir.

Lisede okuyan gençlerin yaş durumları göz önüne alındığında normal bir dağılımı verdiği görülmektedir.

Tablo-3: Sınıf Dağılımı

SİNIFI	Sayı	Yüzde
Lise 1	192	24,0
Lise 2	260	32,5
Lise 3	248	31,0
Lise 4	100	12,5
TOPLAM	800	100,0

Araştırmamız halen lisede okuyan öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Buna göre gençlerin, %24' ü lise 1, %32,5' i lise 2, %31' i lise 3 ve %12,5' i de lise dördüncü sınıf öğrencileridir. Araştırmamız lise öğrencileri ile sınırlı olduğundan öğrenci olmayan gençlerle görüşülmemiştir.

Tablo-4: Lise Türleri

LİSE TÜRÜ	Sayı	Yüzde
Normal lise	508	63,5
Anadolu-Fen Lisesi	80	10,0
Meslek lisesi (Endüstri-Ticaret)	172	21,5
İmam Hatip Lisesi	40	5,0
TOPLAM	800	100,0

Araştırmamız dört farklı lise türünde gerçekleştirilmiştir. Anadolu ve Fen liseleri bir kategori, Meslek liseleri ile Endüstri Meslek Liseleri de birlikte ayrı kategoriler olarak ele alınmıştır. Buna göre gençlerin %63,5' i normal lise, %21,5' i Meslek lisesi, %10' u Anadolu-Fen lisesi ve %5' i de İHL öğrencilerinden oluşmaktadır.

Tablo-5: Gençlerin Doğum yerleri

DOĞUM YERİ	Sayı	Yüzde
Köy	76	9,5
Kasaba	44	5,5
Şehir	240	30,0
Büyükşehir	440	55,0
TOPLAM	800	100,0

Araştırmamıza katılan öğrencilerin %55' i büyükşehirde, %30' u şehirde, %5,5' i kasabada ve %9,5' i köyde doğmuştur. Araştırma Ankara şehir merkezinde gerçekleştirildiği için büyük çoğunluk şehirlerde doğmuş olan gençlerden oluşmaktadır.

Tablo-6: Ailelerin Ankara' da Yaşam Süresi

ANKARA' DA YAŞAMA SÜRESİ	Sayı	Yüzde
1-5 yıl arası	44	5,5
6-10 yıl arası	84	10,5
11-15 yıl arası	176	22,0
16-20 yıl arası	196	24,5
21-30 yıl arası	176	22,0
31 yıl ve üzeri	124	15,5
TOPLAM	800	100,0

Öğrencilerin ailelerinin Ankara' da yaşam sürelerine bakıldığında %37,5' i 20 yılın üzerinde, %46,5' u 11-20 yıl arasında ve %16' sının da 10 yıl ve altında olduğu görülmüştür. Ankara' da oturma süresi on yıldan az olan gençlerin köy ve kasaba doğumlu oldukları, aileleri Ankara' ya göç ettiği için liseyi Ankara' da okudukları anlaşılmaktadır. Ailelerin Ankara' da ikamet ettikleri süre göz önüne alındığında gençlerin büyükşehir ortamı içinde büyüdükleri, dolayısı ile hızlı bir değişim süreci içinde farklı enstrümanların etkileri altında oldukları düşünülmektedir.

Tablo-7: Gençlerin Babalarının Yaş Dağılımı

BABASININ YAŞI	Sayı	Yüzde
39 yaş ve altı	124	15,5
40-44 yaş arası	304	38,0
45-49 yaş arası	228	28,5
50 yaş ve üstü	144	18,0
TOPLAM	800	100,0

Lise gençliğinin %15,5' unun babası 39 yaş ve altı, %38' i 40-44 yaş arası, %28,5' i 45-49 yaş arası ve %18' i ise 50 yaş ve üstündedir. Tabloda da görüldüğü gibi gençlerin ebeveynleri aktif nüfus olarak değerlendirebileceğimiz orta yaş grubunu oluşturmaktadır.

Tablo-8: Baba Mesleği

BABASININ MESLEĞİ	Sayı	Yüzde
Devlet memuru	128	16,0
Esnaf-zanaatkâr	124	15,5
Çiftçi	12	1,5
Yüksek bürokrat	4	0,5
Büyük tüccar	8	1,0
Sanayici	12	1,5
Serbest meslek (dr, avukat, vb.)	96	12,0
Emekli	120	15,0
Subay-Astsubay	12	1,5
İşçi	240	30,0
İşsiz	28	3,5
Diğer	16	2,0
TOPLAM	800	100,0

Ülkemizde değer eğitimi ailede verildiği için anne-babaların eğitim durumu ve meslekleri büyük önem kazanmaktadır. Öğrencilerin babalarının meslek dağılımına bakıldığında %16' sının devlet memuru, %30' unun işçi, %15,5' unun ise esnaf olduğu görülmüştür. Ayrıca babası serbest meslek olarak nitelendirilen doktor, avukat, mühendis, mimar, eczacı, mali müşavir gibi mesleklerden olan gençlerin

oranı da %12' dir. Diğer meslekler daha küçük oranlarda çıkmıştır. Bu tablo Ankara'nın memur ve işçi şehri olarak anılmasını doğrular niteliktedir.

Tablo-9: Babanın Eğitim Durumu

BABASININ EĞİTİMİ	Sayı	Yüzde
Eğitimsiz	18	2,25
İlkokul	324	40,5
Ortaokul	120	15,0
Lise	228	28,5
Üniversite	80	10,0
Lisansüstü	30	3,75
TOPLAM	800	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının %40,5' i ilkokul, %15' i ortaokul, %28,5' i lise ve %10' u üniversite mezunudur. Ayrıca gençlerin %2,25' inin babaları, herhangi bir diplomaya sahip değilken %3,75' inin babaları da lisansüstü eğitim almış kimselerdir.

Tablo-10: Gençlerin Annelerinin Yaş Dağılımı

ANNESİNİN YAŞI	Sayı	Yüzde
39 yaş ve altı	356	44,5
40-44 yaş arası	236	29,5
45-49 yaş arası	128	16,0
50 yaş ve üstü	80	10,0
TOPLAM	800	100,0

Öğrencilerin annelerinin %44,5' i 39 yaş ve altı, %29,5' i 40-44 yaş arası, %10' u 45-49 yaş arası ve %10' u ise 50 yaş ve üstündedir.

Tablo-11: Anne Mesleği

ANNESİNİN MESLEĞİ	Sayı	Yüzde
Devlet memuru	104	13,0
Serbest meslek (dr, avukat vb.)	16	2,0
Emekli	44	5,5
Ev kadını	572	71,5
İşçi	52	6,5
Diğer	12	1,5
TOPLAM	800	100,0

Lise gençliğinin annelerin meslek dağılımına bakıldığında en yüksek oran %71,5 ile ev hanımlıdır. Çalışan annelerin toplamı ise %28,5' tir. Bunların %13' ü devlet memuru, %6,5' i işçi, %5,5' i emekli ve %2' si de serbest meslek mensubudur. Çalışan annelerin oranının düşüklüğü sosyolojik açıdan dikkat çekmektedir. Ancak bu oranlar Türkiye ortalamasını yansıtmaktadır.

Tablo-12: Annenin Eğitim Durumu

ANNESİNİN EĞİTİMİ	Sayı	Yüzde
Eğitimsiz	44	5,5
İlkokul	492	61,5
Ortaokul	88	11,0
Lise	108	13,5
Üniversite ve üstü	68	8,5
TOPLAM	800	100,0

Yukarıdaki tabloda gençlerin annelerinin %71,5' inin ev hanımı olduğu tespit edilmiştir. Buna karşılık araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin %61,5' inin ilkokul mezunu olduğu belirlenmiştir. Buna ek olarak gençlerin annelerinin %11' inin ortaokul, %13,5' inin lise mezunu olduğu, sadece %8,5' inin ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo-13: Kardeş Sayısı

ÇOCUK SAYISI	Sayı	Yüzde
Tek çocuk	56	7,0
2 çocuk	238	29,75
3 çocuk	272	34,0
4 çocuk	128	16,0
5 çocuk	60	7,5
6 ve fazla çocuk	46	5,75
TOPLAM	800	100,0

Gençlerin kardeş sayıları sosyalleşme açısından önemli bir veridir. Özellikle tek çocuk olarak büyüyen gençlerin değer eğitiminde ailenin üzerindeki sorumluluk daha fazladır. Örneklemimizde tek çocuk olanların oranı sadece %7' dir. Buna karşılık öğrencilerin %29,75' inin 2, %34' ünün 3, %16' sının ise 4 kardeş oldukları anlaşılmaktadır. Kardeş sayısı dört ve daha fazla olan ailelerin oranı %13,25' tir.

Tablo-14: Ailenin Gelir Durumu

AİLENİN GELİRİ	Sayı	Yüzde
500 TL ve aşağısı	108	13,5
501-999 TL arası	384	48,0
1000-1499 TL arası	112	14,0
1500-1999 TL arası	58	7,25
2000 TL ve üstü	38	4,75
TOPLAM	800	100,0

Öğrencilerin ailelerinin gelir durumu dağılımına bakıldığında %13,5' i 500 TL ve aşağısı, %48' i 501-999 TL arası, %14' ü 1000-1499 TL arası, %7,25' i 1500-1999 TL arası, %4,75' i 2000 TL üstü şeklindedir. Gelir durumu tablosu genel olarak değerlendirildiğinde orta ve orta alt kategoriden olan ailelerin çocuklarının araştırma örnekleminin çoğunluğunu oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Tablo-15: Ev sahipliliği Durumu

OTURDUĞU EVİN MÜLKİYETİ	Sayı	Yüzde
Kendilerinin	540	67,5
Kira	210	26,25
Diğer	50	6,25
TOPLAM	800	100,0

Ailelerin %67,5' u kendi evinde, %26,25' i ise kirada oturmaktadır. Gelir açısından orta alt ve orta kesimi oluşturmalarına karşılık ailelerin %67,5' inin kendisine ait evde oturuyor olması Ankara gibi pahalı bir şehirde tutunabilmelerini sağlamaktadır. Ailelerin şehirde ikamet sürelerinin uzun olması ev sahibi olmalarının da açıklamasıdır.

Tablo-16: Oturulan Evin Durumu

OTURDUĞU EV TÜRÜ	Sayı	Yüzde
Müstakil ev	174	21,75
Normal apartman dairesi	492	61,5
Lüks apartman dairesi	30	3,75
Villa	18	2,25
Gecekondu	86	10,75
TOPLAM	800	100,0

Gençlerin ailelerin oturdukları evlerin %21,75' i müstakil, %61,5' u normal apartman dairesi, %10,75' i ise gecekondu. Lüks apartman dairesinde ve villada oturanların toplamı ise %6' dır.

Tablo-17: Ailenin Otomobil Sahipliliği

OTOMOBİL SAHİPLİĞİ	Sayı	Yüzde
Var	470	58,75
Yok	330	41,25
TOPLAM	800	100,0

Ailelerin %58,75' inin otomobil sahibi olduğu belirlenmiştir. Geri kalan %41,25' inin ise otomobil sahibi olmadıkları anlaşılmaktadır. Otomobil sahibi olmak günümüzün zorunlu ihtiyaçlarından olarak görülmekle birlikte ev sahipliği ile birlikte düşünüldüğünde ailelerin ekonomik açıdan rahatlığının bir göstergesi olarak düşünülebilir.

3. 2. DEĞER İFADELERİNİN FREKANS DAĞILIMI:

Bu bölümde, lise gençliği tarafından değerlendirilmesi istenilen değer ölçeğinde yer alan her bir değer ifadesinin (item), her hangi bir kategorize yapılmadan, gençler tarafından nasıl yansıtıldığı incelenmiştir. Ölçekte yer alan ifadeler bir değer yargısını yansıtmakla beraber, bazen tek ifade anlamlı olmayabilir. Bu sebeple, yorumlama yapılırken değer kümeleri çerçevesinde konuyu ele almaya özen gösterilecektir.

Anket formunda beşli likert tipi ölçek kullanılmıştır. Ölçekteki beşli kategori değerlerin gücünü anlamamıza yardımcı olmaktadır. Sözelimi, “çok önemli” kategorisi, o değer için çok güçlü olduğunu gösterir. “Önemsiz” ve “çok önemsiz” kategorileri, o kişi için böyle bir değer yargısının olmadığı anlamını taşır.

Tablo-18: Aile güvenliği

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	684	85,5
Önemli	80	10,0
Orta önemli	28	3,5
Önemsiz	4	0,5
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

Öncelikle deneklerimize Türk toplumunun da temelini oluşturan aile kurumu ile ilgili sorular sorulmuştur. Buna göre; ailenin güvenliği diğer bir anlatımla aile bireylerini tehlikelerden korumak lise gençliği için yüksek oranda (%85,5) önem verilen bir değer ifadesi olarak tespit edilmiştir. Ailenin güvenliğini önemli bulmayan gençlerin oranı göz ardı edilecek düzeyde (%1) düşük çıkmıştır.

Tablo-19: Aileyi önemsemek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	676	84,5
Önemli	96	12,0
Orta önemli	20	2,5
Önemsiz	4	0,5
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

Gençler için aile çok önemli bir konuma sahiptir. Ailenin gerekliliğine, önemine inanmak değer ifadesinin gençlerin %84,5' i tarafından güçlü bir biçimde korunduğu anlaşılmaktadır. Aileye atfedilen önem konusunda, gençlikte herhangi bir olumsuzluk göze çarpmamaktadır.

Tablo-20: Akrabalara yakın olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	280	35,0
Önemli	268	33,5
Orta önemli	188	23,5
Önemsiz	48	6,0
Hiç Önemsiz	16	2,0
TOPLAM	800	100

Aile değerleri arasında akraba ile ilişkiler önemli bir yer tutar. Gençler arasında ailenin önemine ilişkin güçlü bir konsensus söz konusu iken, akrabalık ilişkileri için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. “Akrabalarla sık görüşmek ve yardımlaşmak” konusunda zayıflamaya yüz tutmuş, yakın zamanda kaybolma sinyalleri veren bir anlayış söz konusudur. Bu durum ülkemizin son yıllarda yaşamakta olduğu hızlı değişimin bir sonucu olarak görülebilir. Ailenin yakın çevresinden koptuğu, atomize olduğu düşünülmektedir.

Tablo–21: Alçak gönüllü olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	360	45,0
Önemli	252	31,5
Orta önemli	148	18,5
Önemsiz	28	3,5
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Ahlaki ve kültürel mirasın önemli kilometre taşlarından birisi olan “alçak gönüllülük” değer ifadesi Türk kültürünü yansıtan temel kilometre taşlarından olmasına rağmen, gençler arasında gücünü kaybetme eğiliminde olduğu görülmektedir. Diğer bir söyleyişle, söz konusu gençler olduğu için bu değer yargısının tam olarak yerleştirilemediği, esasen anne babalar için zayıflayan bir değer olarak yorumlamak daha doğru olacaktır.

Tablo–22: Alışverişte dürüst olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	580	72,5
Önemli	144	18,0
Orta önemli	60	7,5
Önemsiz	8	1,0
Hiç Önemsiz	8	1,0
TOPLAM	800	100

Saf anlamda “dürüstlük” soyut bir duruma tekabül ettiği için, çoğu kez insanlar bu değer karşılığını net olarak yansıtamamaktadırlar. Bu yüzden ölçeğimizde, bu değer ifadesi bir eyleme tekabül eden somut bir ifade olarak “alışverişte dürüst olmak” şeklinde yazılmıştır. Gençlerin bu değeri benimseme oranları oldukça yüksek görünmektedir. Şu nokta unutulmamalıdır ki değerler bir bütündür ve alışverişte dürüstlük diğer toplumsal ilişkilere yansımaz ise kendi başına

anlamli olmaz. Zaman içinde oluşacak çelişkiler bu değerin hızla zayıflamasına yol açabilecektir.

Tablo-23: Ana babaya itaat etmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	500	62,5
Önemli	208	26,0
Orta önemli	68	8,5
Önemsiz	16	2,0
Hiç Önemsiz	8	1,0
TOPLAM	800	100

Türk kültür ve ahlak anlayışını diğerlerinden ayıran önemli göstergelerden birisi olan “anaya babaya itaat etmek” değer ifadesi bir bütün olarak önemini korumakla beraber, bir gevşeme gösterdiği de gözden kaçmamaktadır. Bu gevşemenin kuşak çatışması ile yakından ilgili olduğu düşünülmektedir. Kuşak çatışması sosyal değişmenin zorunlu bir sonucudur. Ancak değişimin hızlı olduğu dönemlerde, kuşak çatışmaları eğer kontrol edilemez ise, tolere edilebilir sınırları aşarsa, bu durum aile ve ana babaya ilişkin değer yargılarını aşındırmaya başlar ki, bu araştırma, böyle bir oluşumun sinyallerini vermektedir. Ailenin temeli olan anne-babaya itaat konusunda alınan bu sinyal, bugün için Türk toplumunda değer eğitiminin verildiği tek kurum olan ailenin bu fonksiyonunu yerine getirmesinde de bir aksama olacağı endişesini oluşturmaktadır.

Tablo-24: Araştırmacı olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	220	27,5
Önemli	280	35,0
Orta önemli	208	26,0
Önemsiz	68	8,5
Hiç Önemsiz	24	3,0
TOPLAM	800	100

“Araştırmacı olmak” değer ifadesi, dedikoduculuk ve kolayca kandırılabilen olma davranışlarını tersinden açıklamaktadır. Günümüz sosyal hayatında enformasyonun aşırılık ölçüsünde hızlı tüketildiği göz önüne alınırsa bu değer ifadesinin ne kadar önemli olduğu görülecektir. Elde edilen sonuçlar ne yazık ki gençlerin, araştırmacı olmaya daha az ilgi duydukları, kendilerine sunulan her şeyi kolayca alabilen olduklarını göstermektedir. “Enformatik cehalet” olarak da adlandırılan bu durum geleceğin büyüklerini oluşturan gençler için bir tehdit olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo-25: Arkadaşlıklarında samimi olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	496	62,0
Önemli	204	25,5
Orta önemli	80	10,0
Önemsiz	12	1,5
Hiç Önemsiz	8	1,0
TOPLAM	800	100

Yapmacılıktan uzak durmak, “arkadaşları ile samimi olmak” değer ifadesi arkadaşlık ilişkisi bağlamında somutlaştırılmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde bu değer yargısının gençler tarafından bir değer olarak korunduğu anlaşılmıştır. Geleneksel yapının akrabalık ilişkilerinin yerini, günümüz büyük şehirlerinde arkadaşlık ilişkilerinin aldığını söyleyebiliriz.

Tablo-26: Bağımsız olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	444	55,5
Önemli	240	30,0
Orta önemli	96	12,0
Önemsiz	16	2,0
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

“Bağımsız olmak” değer ifadesi ölçeğimizde kendine yeterli ve güvenli olmak şeklinde açıklanmıştır. Elde edilen veriler, ergenlik döneminin en önemli özelliği olan bağımsız olma isteğinin, liseli gençlik arasında beklenen düzeyde destek görmediğini ortaya koymuştur. Başka bir söyleyişle, gençlerin bağımsızlık isteği pek güçlü değildir. Burada geleneksel anlayıştaki büyüklerin egemenliğini ve günümüz şehirli ailesinde çok yaygın olarak karşılaştığımız koruyucu aile tipinin bir yansımasını görmekteyiz.

Tablo-27: Bağışlayıcı olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	404	50,5
Önemli	264	33,0
Orta önemli	92	11,5
Önemsiz	28	3,5
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Birlikte yaşama anlayışının temel dayanaklarından olan “bağışlayıcı olma” (başkasının özrünü kabul etme) gençliğin fazla önemsemediği değer ifadelerindedir. Hem toplumsal barış hem de toplumsal dayanıklılık ve süreklilik açısından önemli olan bağışlayıcı olma değerinin var olmadığı ilişkiler, sürekli olamayacağı gibi atomize ve izole bir yaşam tarzına davetiye çıkaracaktır. Araştırmamızda, bağışlayıcı olma değer yargısı çok güçlü olmamakla beraber gençliğin değerler setinde önem verilen bir husus olarak yer almaktadır.

Tablo–28: Barış içinde bir dünya istemek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	644	80,5
Önemli	96	12,0
Orta önemli	40	5,0
Önemsiz	12	1,5
Hiç Önemsiz	8	1,0
TOPLAM	800	100

Birlikte yaşamının ve toplumla uyum içinde olmanın göstergelerinden birisi barış içinde yaşamayı istemektir. Araştırma bulguları, liseli gençliğin şiddetten hoşlanmayan, savaşlardan uzak “barış içinde bir dünya” da yaşamayı istediklerini göstermektedir.

Tablo–29: Başka bir ülkede yaşamayı istemek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	180	22,5
Önemli	144	18,0
Orta önemli	132	16,5
Önemsiz	100	12,5
Hiç Önemsiz	244	30,5
TOPLAM	800	100

İlk bakışta geleneksel değer itemleri içinde yer almayan “kendi ülkesinden çok başka bir ülkede yaşamayı istemek” ifadesi, vatanseverlik değer yargısı ile çelişki oluşturmaktadır. Araştırma verileri iyi analiz edilmesi gereken bir tablonun varlığına işaret etmektedir. Bir yanda gençler arasında oldukça yüksek oranda benimsenen vatanseverlik değer yargısının yanı sıra başka ülkede yaşamayı da yarı yarıya tercih etmektedir. Son derece heterojen bir dağılım gösteren bu ifade, şimdilik yüksek oranda gözüken vatanseverlik ve ülkesi için canını feda etme gibi değerleri, yakın gelecekte ciddi olarak tehdit ettiği izlenimi vermektedir. Daha çok ekonomik sorunların bir sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülen bu ifadenin, giderek bir değere

dönüşmesi ve gençlerin gelecek ile ilgili kararlarında etkin olması istenmeyen bir durumdur.

Tablo-30: Başkalarına borç para vermek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	244	30,5
Önemli	216	27,0
Orta önemli	212	26,5
Önemsiz	76	9,5
Hiç Önemsiz	52	6,5
TOPLAM	800	100

Bireyselleşme ve atomizasyonun daha açık bir şekilde görüldüğü ifadelerden birisi de “başkalarına borç para vermek” tir. Ekonomik şartların tabii bir sonucu gibi yorumlansa da, kişiler arasındaki güvensizliği açıkça işaret eden bu ifade, kişileri birbirine bağlayıcı bir rolü olan yardımlaşmanın, gençler arasında gerektiği kadar önemsenmediğini göstermektedir.

Tablo-31: Başkalarının ayıplarını gizlemek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	408	51,0
Önemli	180	22,5
Orta önemli	140	17,5
Önemsiz	36	4,5
Hiç Önemsiz	36	4,5
TOPLAM	800	100

Önemli ahlaki değerlerden olan ve medyanın beslediği kitle toplumunda yok olduğu düşünülen “başkalarının ayıplarını gizlemek” değerinin gençler arasında, bir miktar aşınmış olsa da sürdüğü tespit edilmiştir. Bu değer ifadesi, toplumun sağlıklı işleminin de önemli göstergelerindendir.

Tablo-32: Başkalarının haklarına saygılı olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	528	66,0
Önemli	164	20,5
Orta önemli	92	11,5
Önemsiz	12	1,5
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

Bireycilik ve atomizasyonun ön planda olduğu toplumlarda “başkalarının haklarına saygı göstermek” değerinin muhafaza ediliyor olması, her ne kadar bireyci eğilimler gözlense de, bugün itibariyle kültürümüzün toplumcu karakterinin gençler üzerinde ağır bastığı şeklinde değerlendirilebilir.

Tablo-33: Başkalarının yaptığı iyiliklerin altında kalmamak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	564	70,5
Önemli	164	20,5
Orta önemli	56	7,0
Önemsiz	12	1,5
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

Toplumumuzun sağlıklı bir işleyiş için gerekli olan enstrümanlardan “iyiliğe iyilik ile cevap verme” refleksini, gençlerin bir değer yargısı olarak muhafaza ettiği bu çalışmada görülmektedir. Türk kültürünün temel karakteristik özelliklerinden olan toplumculuk anlayışını besleyen bu ifade genel değerler şemasının korunduğu izlenimi vermektedir.

Tablo-34: Bayramlarda akrabayı ziyaret etmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	412	51,5
Önemli	212	26,5
Orta önemli	128	16,0
Önemsiz	28	3,5
Hiç Önemsiz	20	2,5
TOPLAM	800	100

Yukarıda, akrabalık ilişkilerinde bir gerilemenin, yıpranmanın olduğu ifade edilmişti. Akrabalık bağlarını güçlendirmek için yapılan ve geleneksel değerlerimiz içinde yer alan “önemli günlerde akrabaları ziyaret etmek” ifadesi, gençler arasında kayda değer oranda önemli görülmüştür. Ancak bu önemin farklı derecelerde ifade edilmesi, akrabalık ilişkilerindeki zayıflama ve aşınmayı bir kez daha yansıtmaktadır.

Tablo-35: Bazı durumlarda yalana başvurmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	108	13,5
Önemli	184	23,0
Orta önemli	244	30,5
Önemsiz	140	17,5
Hiç Önemsiz	124	15,5
TOPLAM	800	100

Bütün kültürlerde ortak olan ve evrensel temel değerler içinde yer alan “yalan söylememek” yargısının sıkça ihlal edildiği alan, “zor durumlarda yalan söylemek” konusudur. Yalana meşruiyet kazandırma girişimi olarak ta nitelendirilebilecek olan zor zamanda yalan söylemek olgusu, sözü edilen evrensel değer ne ölçüde korunduğunu göstermesi açısından anlamlıdır. Zaten yalan, çoğunlukla zor durumlarda söylenir. Aynı zamanda, kişisel bir zaafa da işaret eden yalan söylemek, eğer toplumda yaygın bir davranış kalıbı haline gelirse, kişisel zaaf, toplumsal zaafa dönüşür. Araştırma verileri, bu konuda oldukça düşündürücüdür.

Gençlerin yalan söyleme hususundaki, algılamaları bütünüyle heterojen ve negatif bir karakterdedir.

Tablo-36: Bilge olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	368	46,0
Önemli	280	35,0
Orta önemli	124	15,5
Önemsiz	20	2,5
Hiç Önemsiz	8	1,0
TOPLAM	800	100

“Bilgi sahibi olgun bir kişi olmak” bir genç için bir ideal olarak gelecek hedefleri arasında bulunması, özellikle Türk kültürünün ve Milli Eğitiminin amaçları arasında yer almasına rağmen bu husus, lise gençliğinin gelecek tasavvuru arasında zayıf bir değer olarak yer almaktadır. Gençler, bilge olmaya olumsuz bir değer yüklememekle beraber, yüksek bir önem de atfetmemektedirler.

Tablo-37: Bilgiye her şeyden çok değer vermek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	292	36,5
Önemli	276	34,5
Orta önemli	176	22,0
Önemsiz	36	4,5
Hiç Önemsiz	20	2,5
TOPLAM	800	100

Eğitim evrensel bir bilme biçimi olarak bilim anlayışı çerçevesinde yapılmaktadır. Bilimin nesnesi de bilgidir. Ortalama 10 yıl eğitim görmüş gençlerin bilgiye atfettikleri değer, eğitim sistemimizin sorgulanmasını gerektirecek düzeydedir. Ne yazık ki, bilginin bir değer olarak algılanma düzeyi, olması gerekenin oldukça gerisindedir.

Tablo-38: Bir kimse hakkında dedikodu yapmamak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	412	51,5
Önemli	172	21,5
Orta önemli	96	12,0
Önemsiz	52	6,5
Hiç Önemsiz	68	8,5
TOPLAM	800	100

Yalan söylememenin bir değer olarak yerleşmediği genç kuşaklarda, “bir kimse hakkında dedikodu yapmama”nın da önemsenmeyeceği beklenir. Nitekim araştırma verileri, yalan söyleme kadar heterojen olmasa da insanlar hakkında dedikodu yapmama konusuna, gençlerin beklenen düzeyde önem vermediklerini göstermektedir. Bireyleri koruma ve kültürel bütünlüğü koruma noktasında bir kültür içinde şemsiye görevi yapan temel hususlar vardır. Bunlar yalan söylememe, dedikodu yapmama, herkesin iyiliğini isteme gibi. Bireyi koruyan bu değerlerin aşınması, özellikle ergenlik aşamasındaki, değerlerin henüz yeni içselleştirildiği dönemde gençleri dışsal etkilere karşı korumasız yapabilir.

Tablo-39: Borçlarına sadık olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	572	71,5
Önemli	164	20,5
Orta önemli	44	5,5
Önemsiz	12	1,5
Hiç Önemsiz	8	1,0
TOPLAM	800	100

Başkalarına borç verme konusunda çok istekli görünmeyen gençlerin “borcunu zamanında ödemek” ifadesini, bir baskı oluşturacak düzeyde önemli görmesi anlamlıdır. Bu değerın güçlü olarak korunmasının arkasında hem ahlaki hem de ekonomik motivasyonların olduğu düşünülmektedir.

Tablo-40: Bütün hayvanları sevmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	308	38,5
Önemli	200	25,0
Orta önemli	164	20,5
Önemsiz	84	10,5
Hiç Önemsiz	44	5,5
TOPLAM	800	100

Genellikle modern değerler arasında gündeme getirilen “hayvan sevgisi”, gençlerden beklenen düzeyde ilgi görmemiştir. Olumlu görüşün ağır bastığı bu ifadenin önemlilik düzeyleri arasındaki farklılık, üzerinde tam bir konsensüs olmadığı izlenimi vermektedir. Bu noktada gençlerin hayvan sevgisini nasıl algıladıkları hususu gündeme gelmektedir. Bir kısım gençler konuyu çevre bilinci bağlamında doğayı koruma olarak algımlarken bir kısım genç ise, insanlar için yararlı olma- olmama açısından bakmaktadırlar. Bu yüzden bir fikir birliği oluşmamıştır.

Tablo-41: Bütün yaşlılara değer vermek, saygılı olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	580	72,5
Önemli	148	18,5
Orta önemli	56	7,0
Önemsiz	12	1,5
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

Kültürümüzde var olan büyüklere, yaşlılara hürmet etmek değerinin gençler arasında büyük ölçüde korunduğunu düşünmekteyiz. Yukarıda anne-babaya itaat etme konusunda alınan oranlar, yaşlılara değer vermek, saygılı olmak ifadesinin daha gerisinde idi. Burada ise bütün yaşlılara değer verme konusu sorgulanmış ve daha güçlü olarak olumlu cevap alınmıştır. Söz konusu farklılık şöyle açıklanabilir: “anne-babaya itaat” ifadesi bir eylemi ifade ederken, bütün yaşlılara değer vermek, saygılı

olmak bir fikri, kanaati ifade etmektedir. Kısaca gençler fikir düzeyinde, büyüklere saygı konusunda fikir birliği içinde iken, bir icraat olarak itaat konusunda aynı fikir birliğini göstermemektedir. Esasen doğu kültürünün ayırt edici özelliği olan ve Türk kültürü içinde de önem verilen hususlardan birisi, yaşça büyüklere değer vermek ve saygılı olmak konusudur. Bu anlamda gençliğin bir bütün olarak Türk kültür kodlarını muhafaza ettikleri söylenebilir.

Tablo-42: Büyüklerin sözünü tutmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	388	48,5
Önemli	296	37,0
Orta önemli	76	9,5
Önemsiz	28	3,5
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Büyüklerle saygı konusuna verilen önem, “büyüklerin sözünü tutmak” değer yargısında ne yazık ki aynen korunamamaktadır. Geleneksel değerlerden olan bu yargıya atfedilen önem, hem zayıf hem de heterojen karakterlidir. Yukarıda eylem ile fikir arasındaki farka ilişkin yapmış olduğumuz değerlendirme büyüklerin sözünü tutma konusunda açıkça görülmektedir.

Tablo-43: Cesaretli olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	412	51,5
Önemli	244	30,5
Orta önemli	112	14,0
Önemsiz	20	2,5
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Gençlik dönemini en iyi yansıtan değerlerden birisi “cesaretli olmak” tır. Türk kültürü içinde ciddi şekilde motive edilen cesaret konusunda, araştırma bulguları, gençlerin yarısının riskli olan şeylerden kaçınma eğilimi içinde olduğunu göstermektedir.

Tablo-44: Çevreyi temiz tutmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	420	52,5
Önemli	236	29,5
Orta önemli	112	14,0
Önemsiz	24	3,0
Hiç Önemsiz	8	1,0
TOPLAM	800	100

Modern değerlerden olan “çevreyi temiz tutmak” ifadesi gençler arasında beklenen ilgiyi görememiştir. Başka bir söyleyişle, son yılların gündeminde yer alan çevre konusuna toplumumuzun ilgisi pek yüksek değildir. Hayvanları sevme ifadesi ile birlikte düşünüldüğünde bu konu, kültürümüz içinde henüz bir değer yargısı hüviyetini kazanamamıştır.

Tablo-45: Çok arkadaşı olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	336	42,0
Önemli	224	28,0
Orta önemli	160	20,0
Önemsiz	52	6,5
Hiç Önemsiz	28	3,5
TOPLAM	800	100

Geleneksel kültürümüz içinde “arkadaşlık” konusu, özel önem ve hassasiyet gösterilen, dolayısı ile toplumsallık ve aidiyetin bir simgesi niteliğindedir. Arkadaşın çokluğu, aynı zamanda hem toplumun o bireyi kabulünün, hem de bir itibarın

göstergesi olarak nitelendirilmiştir. Araştırmamız, arkadaşlık ile ilgili değerler, lise gençliğinde muhafaza edildiği, ancak modern kent hayatının arkadaşlık ilişkilerini deforme edici özelliğinin de açıkça yansıdığı sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Tablo-46: Demokratik bir yapıyı tercih etmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	388	48,5
Önemli	208	26,0
Orta önemli	148	18,5
Önemsiz	28	3,5
Hiç Önemsiz	28	3,5
TOPLAM	800	100

20. yüzyıla ait bir olgu olan “demokrasi taraftarı olma“, modernliğin tartışılmaksızın kabul edilen, başat niteliklerindedir. Özellikle siyasal değerler arasında üzerinde fikir birliği sağlanmış, nadir ortak hedeflerden olan demokratik olmayı, gençlerimiz önemli bulmakla beraber, gereken ilgiyi göstermemiştir. Araştırmamız lise gençliği ile sınırlı olduğunda, soyut bir kavram olan demokratik bir yapıyı arzu etme ifadesi çok anlamlı gözükmemiştir. Ancak anne-babalardan aktarılan bir değer yargısı olarak düşünüldüğünde demokratik bir yapı talebi toplumumuzda güçlü bir şekilde dile getirilmemektedir.

Tablo-47: Devlet memuru olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	184	23,0
Önemli	148	18,5
Orta önemli	192	23,5
Önemsiz	96	12,0
Hiç Önemsiz	184	23,0
TOPLAM	800	100

İş ve ekonomik yaşama ilişkin bir veri niteliğinde olan “devlet memuru olma”nın, bugün için işsizliğin en önemli ekonomik sorun olduğu ülkemizde, yüksek önem atfedilen bir husus olması beklenirdi. Ancak lise gençliği bu konuya, beklenildiği gibi ilgi göstermemektedir. Sonucun böyle çıkmasında lise gençliğinin henüz iş kaybı yaşamamasının da etkisi olduğu düşünülmektedir.

Tablo-48: Devletin çıkarlarını korumak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	376	47,0
Önemli	196	24,5
Orta önemli	132	16,5
Önemsiz	52	6,5
Hiç Önemsiz	44	5,5
TOPLAM	800	100

Özellikle siyasal konularda, ilgisiz bir tutum sergileyen lise gençliğinin, “devletin çıkarlarını koruma” noktasında da kafasının karışık olduğu anlaşılmaktadır. Önemliliği ölçen kategorilerdeki oranlar, gençlerin bu konuyu ciddiye almadıklarına değil, son yıllarda devlet kavramı etrafında gündeme gelen bir takım olumsuzlukların yol açtığı belirsizliğe işaret etmektedir.

Tablo-49: Devlete itaat etmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	324	40,5
Önemli	276	34,5
Orta önemli	128	16,0
Önemsiz	44	5,5
Hiç Önemsiz	28	3,5
TOPLAM	800	100

Devletin çıkarlarını koruma konusunda yukarıda yaptığımız değerlendirme, “devlete itaat etmek” yargısında tekrar test edilmiş ve isabetli bir değerlendirme olduğu ortaya çıkmıştır. Burada da gençlerin fikir birliği içinde olmadıkları görülmektedir.

Tablo-50: Dış görünüme önem vermek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	360	45,0
Önemli	224	28,0
Orta önemli	116	14,5
Önemsiz	40	5,0
Hiç Önemsiz	60	7,5
TOPLAM	800	100

Kişilerin birbirlerini değerlendirmede kullandıkları yaygın ölçütlerden olan “dış görünüme önem vermek”, gençlerin yarısı tarafından çok önemli görülmele beraber, diğer yarısının aynı görüşte olmadığı, kanaatlerin heterojen bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Dış görünüme önem verme, bir yanılla insanın iç güzellikleri yerine maddi olana değer verme anlamına gelebildiği gibi, dış görünüm iç dünyanın aynasıdır anlayışı ile de yorumlanabilir. Burada gençlerin bu değer ifadesini hangi motivasyonla cevapladıkları tam olarak anlaşılammaktadır. Dolayısı ile bu değer ifadesini ahlaki ifadelerle birlikte yorumlamak doğru olacaktır.

Tablo-51: Dini ibadetlerini yapmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	388	48,5
Önemli	196	24,5
Orta önemli	176	22,0
Önemsiz	28	3,5
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

“Dini ibadetlerin yerine getirilmesi” değer ifadesini gençlerin yarısından fazlası çok önemli saymaktadır. Burada sorgulanan değer, dini ibadetlerin gerekliliği değil, bizzat yerine getirilmesi olduğu göz önünde tutulmalıdır. Bu açıdan bakıldığında, lise gençliğinin önemli bir bölümünün, dini sadece bir inanç olarak algılamadıkları, ibadetleri de gerekli saydıkları anlaşılmaktadır.

Tablo-52: Doğayı sevmek ve korumak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	496	62,0
Önemli	236	29,5
Orta önemli	56	7,0
Önemsiz	8	1,0
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

Modern değerler kategorisinde yer alan “doğayı sevmek ve korumak” ifadesinin gençler arasında oldukça güçlü bir destek gördüğü ve bir değer yargısı olarak kültürümüz içinde yerini aldığı anlaşılmaktadır.

Tablo-53: Dostlarına güvenmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	404	50,5
Önemli	252	31,5
Orta önemli	112	14,0
Önemsiz	20	2,5
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

20. yüzyıldan 21. yüzyıla taşınan ve birçok toplumsal problemin altında yatan ana sebep olan güven konusu, en uç noktada yer alan “dost” kavramı ile bir araya getirilerek ”dostlara güvenmek” şeklinde sorgulanmış, maalesef önemliliği vasat olan bir ortalama cevap alınmıştır. Hâlbuki dost kelimesi, zaten güveni

çağrıştırmaktadır ve iki kelimenin birlikte telaffuz edilmesi ile tereddütsüz çok önemli seçeneğinde yığılmayı getirmesi beklenirken daha düşük seviyede bir önemlilik çıkmıştır. Bu da açıkça gençliğin dost ve güvenmek kavramlarını tam olarak kavrayamadıkları fikrine bizi götürmektedir. Bir sosyal sermaye olarak güven, toplumsal yapıların gücü ve direnci noktasında bizleri fikir sahibi yapar. Bu araştırma ile lise gençliğinin tam bir güven bunalımı içinde olduğunu söylemek doğru olmaz. Kısaca söylenmek istenen, büyük şehirlerdeki yapay ilişkilerin, kaybolan mahalle ve hemşeri bilincinin, kurulamayan dostlukların toplumsal ilişkilere güven azlığı biçiminde yansımasıdır.

Tablo-54: Eğlenceyi sevmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	500	62,5
Önemli	164	20,5
Orta önemli	112	14,0
Önemsiz	16	2,0
Hiç Önemsiz	8	1,0
TOPLAM	800	100

“Eğlenceyi sevmek” ifadesi, dostlara güvenmekten daha güçlü bir değer olarak gençliğin kültürel kalıpları arasında yer tuttuğu anlaşılmaktadır. Eğlence sosyal açıdan ele alındığında hayatın bir parçasıdır. Eğlencenin insanı rahatlatan, hayatı zenginleştiren ve renklendiren bir boyutu vardır ve insan için bir ihtiyaçtır. Ne var ki dostlara güven konusundan daha güçlü biçimde ifade edilmesi, gençlerin içsel zenginlik konusunda gerekli donanımlara tam sahip olamadıkları izlenimi vermektedir.

Tablo-55: Ekonomik bağımsızlığı elde etmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	464	58,0
Önemli	212	26,5
Orta önemli	96	12,0
Önemsiz	16	2,0
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Birey olmanın ve bağımsız bir kişiliğe sahip olmanın göstergesi olan “ekonomik bağımsızlık” değerinin henüz gençler arasında tam olarak yerleşmediği anlaşılmaktadır. Araştırmamıza konu olan gençlerin yaşlarını göz önüne aldığımızda, gelişim psikolojisi açısından, bu sonucu normal olarak değerlendirmek gerekmektedir.

Tablo-56: Esprili olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	436	54,5
Önemli	220	27,5
Orta önemli	104	13,0
Önemsiz	28	3,5
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Hayata ve olaylara bakış açısı, kültürün bir ürünüdür. Kişilerin gündelik hayatta meydana gelen olayları, hayatı olumsuz kavramlarla yorumlamaları, üretkenliğin kaybolmasının bir sonucu olduğu gibi, aynı zamanda kişilerin, dolayısı ile toplumun üretkenliğini de yok eder. Bunun tam tersi, hayatı neşeli ve esprili bir çerçeveden yorumlamak sürekli ümitleri tazeleyeceğinden toplumun motivasyon kaynağıdır. Araştırma verilerine göre lise gençliğimizin, genel olarak iyimser bir bakış açısı sergiledikleri söylenebilir.

Tablo-57: Estetik bir kaygı taşımak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	340	42,5
Önemli	268	33,5
Orta önemli	120	15,0
Önemsiz	40	5,0
Hiç Önemsiz	32	4,0
TOPLAM	800	100

Medeniyet, estetik kaygıların ürünüdür. Güzeli aramayan, estetik kaygılardan uzak olan toplumların bir medeniyet oluşturmaları, var olan bir medeniyeti paylaşmaları beklenemez. Lise gençliği, yaş faktörü göz önüne alındığında, kendilerinden beklenen estetik değere sahip olduklarını göstermiştir.

Tablo-58: Eşitlikçi olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	472	59,0
Önemli	224	28,0
Orta önemli	88	11,0
Önemsiz	12	1,5
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

“Fırsat eşitliği” adaletli toplumun ilk şartıdır. Gençlerimizin bu konuda yeterli duyarlılığa sahip olduğu gözlenmektedir. Eşitliğe değer vermek, başkalarının haklarına saygı göstermek olduğu gibi, aynı zamanda kendi haklarını aramak anlamını da taşır.

Tablo-59: Evlendikten sonra anne babayla aynı evde yaşamayı istemek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	104	13,0
Önemli	96	12,0
Orta önemli	140	17,5
Önemsiz	112	14,0
Hiç Önemsiz	348	43,5
TOPLAM	800	100

Geleneksel kır kültürünün bir ögesi olan, “evlendikten sonra anne babayla aynı evde yaşamak” ifadesi gençler arasında artık bir anlam taşımamaktadır. Ailenin önemi ve gerekliliği hususundaki değerler oldukça güçlü olarak muhafaza edilirken, evli gençlerin anne babasıyla birlikte oturması geleneğinin şekillendirdiği değer yargısı bugün için kaybolmak üzeredir. Kısaca, şehirlerde çekirdek ailenin yerleştiği, gençlerin aile kurduktan sonra anne-babaları ile birlikte oturmayı düşünmedikleri anlaşılmaktadır.

Tablo-60: Geleneklere ve göreneklere bağlı olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	344	43,0
Önemli	204	25,5
Orta önemli	160	20,0
Önemsiz	48	6,0
Hiç Önemsiz	44	5,5
TOPLAM	800	100

Araştırma bulgularına göre, kültürel sürecin bir parçası olan “gelenek ve göreneklere bağlılık”, metropolitan şehir hayatının baskısı altında yavaş yavaş erimektedir. Bu durum aynı zamanda gençliğin değişime ne kadar açık olduğunun bir göstergesidir.

Tablo-61: Geniş görüşlü olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	448	56,0
Önemli	236	29,5
Orta önemli	96	12,0
Önemsiz	12	1,5
Hiç Önemsiz	8	1,0
TOPLAM	800	100

Olaylara tek taraflı bakmamak, “geniş görüşlü olmak” belli bir olgunluğa ulaştıktan sonra mümkün olabilecektir. Lise çağındaki gençlerden geniş görüşlü olmalarını beklemek haksızlık olacaktır. Ancak araştırma bulguları, bu konuya gençlerin oldukça yüksek bir önemlilik atfettiklerini göstermektedir. Bu sonuç, gençlerin geniş görüşlü olduklarını değil, ebeveynlerinden transfer edilmiş değerleri yansıtmaktadır.

Tablo-62: Gerçek dostluklar edinmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	624	78,0
Önemli	116	14,5
Orta önemli	44	5,5
Önemsiz	8	1,0
Hiç Önemsiz	8	1,0
TOPLAM	800	100

Ailenin küçüldüğü, akrabalık ilişkilerinin zayıfladığı toplumsal yapılarda, bunların yerine ikame edilecek yeni kişiler ve ilişkiler aranması beklenilir. Araştırma bulgularına göre gençler, “dost” sıfatına uygun kişiler aramaktadırlar. Başka bir söyleyişle dost edinmenin gerekliliğini fark etmiş durumdadır.

Tablo-63: Günahlardan arınmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	520	65,0
Önemli	192	24,0
Orta önemli	64	8,0
Önemsiz	12	1,5
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Dinin yasakları, günah olarak adlandırılır. “Günah işlemekten kaçınmak” ifadesinin önemsenmesi, araştırma örneklemini oluşturan gençler arasında dini buyrukların gücü, dolayısı ile değerini ortaya çıkaracaktır. Liseli gençlerin dini kurallara uyma konusunda güçlü bir değer yargısına sahip oldukları görülmektedir.

Tablo-64: Güzelliklerle dolu bir dünya istemek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	612	76,5
Önemli	144	18,0
Orta önemli	36	4,5
Önemsiz	4	0,5
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

Değişim, gerek fiziki dünyanın, gerekse de beşeri dünyanın temel özelliğidir. Değişim dönemlerinde sadece insana heyecan veren olumlu şeyler değil, can sıkıcı, üzücü olaylar da sıkça meydana gelir. İnsanlar çoğu kez üstesinden gelemedikleri, güçlerinin yetmediği olaylar/durumlar karşısında kötümser ve umutsuz bir tablo çizmek eğilimindedir. Araştırma kapsamında görüşülen lise gençliğinin, “güzelliklerle dolu bir dünyada yaşamayı istemek” konusunda oldukça güçlü bir değere sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo-65: Haksızlıklara karşı çıkmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	596	74,5
Önemli	160	20,0
Orta önemli	32	4,0
Önemsiz	8	1,0
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

Ankara lise gençliği, oldukça yüksek oranda “haksızlıklara karşı çıkmak” değer yargısına sahiptirler. Bu konuda olumsuz yönde düşünenler yok denilecek sayıdadır. Bu değer yargısı gençliğin, bireysel açıdan tepki gösterebilme, yani bireysel davranışlar ortaya koyabildiğinin aynı zamanda da kültürün toplumcu özelliklerinin sürdüğünün göstergesidir.

Tablo-66: Hayatta sürekli değişiklik istemek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	348	43,5
Önemli	272	34,0
Orta önemli	124	15,5
Önemsiz	36	4,5
Hiç Önemsiz	20	2,5
TOPLAM	800	100

“Hayatta sürekli değişiklik istemek” ifadesi, yenilik ve değişime vurgu yapmaktadır. Bir kültürün ürettiği değer yargıları içinde yenilikçilik ağır basıyorsa, bu durum o kültürün dinamikliğine işaret eder. Araştırma sonuçları, gençliğin yenilikçilik yönünde, ama pek güçlü olmayan, bir değere sahip olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifade ile lise gençliğinin kültürel olarak dinamik ve üretken olma özelliklerinin paslı olduğunu, bu yüzden de başka kültürlerin etkilerine açık hale geldiğini söyleyebiliriz.

Tablo-67: Hayattan zevk almak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	520	65,0
Önemli	148	18,5
Orta önemli	100	12,5
Önemsiz	20	2,5
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

“Hayattan zevk almak” ifadesi toplumun içe doğru kapanışını yansıtan bir değerdir. Araştırmamızda bu değer, toplumsallığı ve diğer gamlığı yansıtan değerlerden daha güçlü çıkması, Türk kültürünün ana iskeleti ile çatışmaktadır. Bu değer yargısının güçlü olması, aynı zamanda gençliğin herhangi bir ideale ve geleceğe dair sınırları çizilmiş bir beklentiye sahip olmadıkları anlamını da taşır.

Tablo-68: Her şeyin başının para olduğuna inanmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	96	12,0
Önemli	148	18,5
Orta önemli	232	29,0
Önemsiz	116	14,5
Hiç Önemsiz	208	26,0
TOPLAM	800	100

Lise gençliği arasında, maddecilik değerini yansıtan bu dünyada “her şeyin parayla halledilebileceği” anlayışı çok yaygın değildir. Diğer bir söyleyişle, anne-babaların çocuklarına aktardığı değerler, gündelik sohbetlerde sık sık dile getirilen, insanımızın aşırı maddeci, paracı olduğu görüşünü doğrulamamaktadır.

Tablo-69: Her zaman büyüklerine danışmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	256	32,0
Önemli	252	31,5
Orta önemli	220	27,5
Önemsiz	44	5,5
Hiç Önemsiz	28	3,5
TOPLAM	800	100

Geleneksel kültürün önemli simgelerinden olan büyüklerin her zaman belirleyici ve karar veren konumunda olmasını yansıtan, “her zaman büyüklerine danışmak” ifadesinin günümüz gençleri arasında çok anlamlı bulunmadığı anlaşılmaktadır. Ergenlik dönemi olması sebebi ile yoğun bir bireyselleşme çabası içinde olan lise gençliğinin büyüklerle danışma konusunda gösterdiği heterojen dağılım kültürel değerler açısından olumsuz olarak yorumlanmamalıdır.

Tablo-70: Her zaman dürüst olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	480	60,0
Önemli	244	30,5
Orta önemli	68	8,5
Önemsiz	4	0,5
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

“Her zaman dürüst olmak” evrensel değerler arasında yer alır. Günümüzde bütün toplumlar, dürüstlüğe yüksek değer atfetmekten vazgeçmiş değillerdir. Bu çerçevede lise gençliğimiz arasında bu değere, biraz gevşek dokulu da olsa yüksek önem atfedilmektedir.

Tablo-71: Her zaman hemşerilerine yakın olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	176	22,0
Önemli	212	26,5
Orta önemli	240	30,0
Önemsiz	100	12,5
Hiç Önemsiz	72	9,0
TOPLAM	800	100

Akrabalık ilişkileri ile hemşerilik ilişkileri birbirinin yerine ikame edilecek ilişki tarzları değildir. Akrabalık ilişkilerinin zayıfladığı ortamlarda hemşerilik ilişkileri de zayıflamaktadır. Bunların her ikisi de geleneksel ilişki tarzlarıdır. Gençler arasında hemşerilik ilişkilerine bakış konusunda bir ortak kanaat yoktur. Dağılım oldukça heterojendir.

Tablo-72: Her zaman kendisinden daha kötü durumdaki insanları hatırlamak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	432	54,0
Önemli	220	27,5
Orta önemli	108	13,5
Önemsiz	28	3,5
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Her zaman kendisi dışındaki insanları düşünmek toplumsallığı artırıcı bir durumdur. Özellikle “kendisinden daha kötü durumda olan insanları düşünmek”, kişiye bulunduğu yeri sahiplenme ve kabullenme duygusu vermekte, ayrıca diğerleri ile daha fazla ilgilenme ihtiyacı hissettirmektedir. Bu değer yargısı, kültürün derinliklerine işlemiş olan, “başkalarının benim hakkımda düşündükleri benim için daha önemlidir” kanaati ve bu yüzden davranışlarımızı diğerlerine göre ayarlama eğilimine işaret etmektedir.

Tablo-73: Herkes tarafından sevilme

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	512	64,0
Önemli	212	26,5
Orta önemli	60	7,5
Önemsiz	12	1,5
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

Başkalarının beklenti ve beğenilerine göre kendi davranışlarını ayarlama eğiliminin uzantısı “herkes tarafından sevilme” değer yargısıdır. Bu değer yargısının şekillendirdiği dürtüler, bugün için de güçlü olarak gençler arasında korunmaktadır. Kısaca gençlerin, statü konusunu önemsedikleri sonucu çıkmaktadır.

Tablo-74: Heyecan verici bir yaşamı tercih etmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	428	53,5
Önemli	224	28,0
Orta önemli	108	13,5
Önemsiz	28	3,5
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Modern bireyci değerler arasında, özellikle gençler tarafından güçlü bir şekilde dile getirilen “heyecan verici bir hayatı tercih etmek” ifadesi, önemli görülmeyle beraber gençlerin aynı düzeyde önem atfetmedikleri anlaşılmaktadır.

Tablo-75: Hırslı olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	480	60,0
Önemli	212	26,5
Orta önemli	84	10,5
Önemsiz	16	2,0
Hiç Önemsiz	8	1,0
TOPLAM	800	100

Tamamı öğrenci olan deneklerimizin yarıdan fazlası “hırslı olmak” konusunda çok istekli görünmektedirler. Çalışkanlık ve istekliliğini yitirmiş olanların oranı %13,5 civarındadır.

Tablo-76: Hobileri olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	492	61,5
Önemli	184	23,0
Orta önemli	84	10,5
Önemsiz	20	2,5
Hiç Önemsiz	20	2,5
TOPLAM	800	100

“Hobileri olmak” konusunda liseli gençlerin önemli bir bölümü aynı kanaati taşımaktadır. Diğer bir ifade ile hobileri olmak konusunda, kayda değer oranda gencin fikir birliği içinde oldukları gözlenmektedir.

Tablo-77: Hoşgörülü davranmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	484	60,5
Önemli	244	30,5
Orta önemli	48	6,0
Önemsiz	20	2,5
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

“Hoşgörülü davranma” nın gerekliliği konusunda da gençlerin önemli bir bölümünün fikir birliği içinde oldukları belirlenmiştir. Hoşgörü, birlikte yaşamının ve kültürün toplumcu karakterinin bir yansımasıdır.

Tablo-78: İlimli olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	364	45,5
Önemli	256	32,0
Orta önemli	144	18,0
Önemsiz	20	2,5
Hiç Önemsiz	16	2,0
TOPLAM	800	100

“İlimli olmak” hoşgörüyü tamamlayan bir değer yargısıdır. Lise gençliği aşırılıklardan kaçma, mutedil olma konusunda oldukça istekli görünmektedir. Özellikle ergenlik yılları hareketli ve macera peşinde koşan bir yaşam tarzı ile bilinir. Araştırmamız örnekleminde yer alan gençliğin, hoşgörülü davranma ve ilimli olma konusunda gösterdikleri performans, değerlerin toplumu kontrol eden ve ortak bir kültürde buluşturan karakterinin burada açık bir biçimde ortaya koymaktadır.

Tablo-79: İç uyum

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	420	52,5
Önemli	244	30,5
Orta önemli	104	13,0
Önemsiz	20	2,5
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Toplumda en az sorunlu olan insanlar “kendileri ile barışık” olan insanlardır. Gerek üretkenlik ve gerekse toplumsallık açısından bu tür kişiler her zaman bir değer olarak toplumda yer alırlar. Gençlerimizin bu konuda önemli bir problemi gözükmemektedir.

Tablo-80: İnsan hak ve özgürlüklerini her şeyin üstünde tutmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	440	55,0
Önemli	228	28,5
Orta önemli	96	12,0
Önemsiz	20	2,5
Hiç Önemsiz	16	2,0
TOPLAM	800	100

“İnsan hak ve özgürlüklerinin her şeyin üstünde tutulması” günümüz toplumlarının öne çıkardığı evrensel bir değerdir. Ancak böyle önemli evrensel bir değer, Ankara lise gençliği arasındaki önem ve anlamı beklenilenden daha düşük olarak tespit edilmiştir. Bu konuda gençlerimizin gerekli duyarlılığı taşımadığı düşünülmektedir.

Tablo-81: İnsanlarla alay etmemek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	472	59,0
Önemli	96	12,0
Orta önemli	84	10,5
Önemsiz	76	9,5
Hiç Önemsiz	72	9,0
TOPLAM	800	100

Gençlerin %59' u "insanlarla alay etmemek" gerektiği konusunda fikir birliği içinde olduklarını göstermişlerdir. Bunun dışında kalan yaklaşık %41' lik bir kesim ise, insanlarla alay etmemek konusunda yerleşik güçlü bir değer yargısına sahip olmadığını göstermiştir.

Tablo-82: İtaatkâr olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	360	45,0
Önemli	268	33,5
Orta önemli	100	12,5
Önemsiz	40	5,0
Hiç Önemsiz	32	4,0
TOPLAM	800	100

Verilen görevleri yapan, yükümlülüklerini yerine getiren bir kimsede bulunan değer "itaatkâr olma" değeridir. Gençlerin yarısının itaatkâr olma konusuna önem atfetmekte olduğu görülmektedir. Ancak önemlilik düzeyi gençler arasında farklılık göstermektedir. Ergenliğin doğal sonucu olan bireyselleşme isteği ve kendi benliğini inşa süreci genellikle otoriteye karşı koyma davranışını getirir. Bu sebeple itaat konusunda farklı cevaplar alınması, bu yöndeki kültür değerinin zayıfladığı şeklinde yorumlanmamalıdır.

Tablo-83: Kaderine razı olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	292	36,5
Önemli	188	23,5
Orta önemli	164	20,5
Önemsiz	72	9,0
Hiç Önemsiz	84	10,5
TOPLAM	800	100

“Kaderine razı olmak”, kültürel bir değer olarak gençler arasında farklı oranlarda önemsenmektedir. Bu değer yargısı üzerinde tam bir toplumsal mutabakat söz konusu değildir.

Tablo-84: Kalabalık ortamlardan çok yalnız yaşamayı tercih etmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	224	28,0
Önemli	196	24,5
Orta önemli	192	24,0
Önemsiz	80	10,0
Hiç Önemsiz	108	13,5
TOPLAM	800	100

Bireycilik ya da toplumculuk arasındaki ayrımında “kalabalık ortamlardan daha çok yalnız yaşamayı tercih etmek” ifadesi, işin bireycilik yönünü vurgulamaktadır. Bu konuda gençler arasında tam bir kararsızlık ve farklılık yaşanmaktadır. Sonuçlar, ortak kültürel bir değer yargısının mevcudiyetinden daha çok bireysel tercihe bırakılmış bir duruma işaret etmektedir. Kalabalık ortamlardan kaçınma, toplumsallaşma açısından bir soruna işaret eder. Gençlerin bu noktada olumlu bir tercihte buldukları söylenebilir.

Tablo-85: Kanaatkâr olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	344	43,0
Önemli	204	25,5
Orta önemli	180	22,5
Önemsiz	44	5,5
Hiç Önemsiz	28	3,5
TOPLAM	800	100

“Kanaatkârlık” geleneksel değerler içinde kültüre anlam veren önemli kilometre taşlarındandır. Geleneksel kültürümüz içinde yeni kuşaklara özenle aktarılacak istenen temel değerler kanaatkârlık ekseninde yer almaktadır. Ancak modern dünyanın, tüketimi önceleyen anlayışı ile de çelişmektedir. Araştırma verilerine göre gençlerimiz kanaatkârlığı bir değer olarak muhafaza etmekle beraber, önemlilik açısından farklı kategoriler oluşturmaktadır. Kısaca bu değer yargısının sessiz bir erozyon içinde olduğu düşünülmektedir.

Tablo-86: Kanunlara saygılı olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	440	55,0
Önemli	180	22,5
Orta önemli	132	16,5
Önemsiz	28	3,5
Hiç Önemsiz	20	2,5
TOPLAM	800	100

“Kanunlara saygılı olmak” bir vatandaşlık görevidir, ayrıca bir zorunluluktur. Gençler arasında kanunlara saygılı olmayı çok önemseyenlerin oranı %55’ tir. Kısaca gençlerde bir vatandaşlık bilinci eksikliği göze çarpmaktadır.

Tablo-87: Kendine saygı duymak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	584	72,5
Önemli	148	18,5
Orta önemli	56	7,0
Önemsiz	12	1,5
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

Kişinin iç uyumunun yanı sıra “kendisinin değerli olduğuna inanması” nın bir değer olarak gençlerde mevcut olduğu görülmüştür. Bu değer, kişiyi hayata bağlayan bir atardamar konumundadır. Kişi kendisine olan saygısını yitirdiğinde toplumla bağlarının koptuğu ve becerilerinin ortaya çıkamayacağı düşünülür.

Tablo-88: Kendisini bu toplumun üyesi olarak görmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	496	62,0
Önemli	220	27,5
Orta önemli	68	8,5
Önemsiz	8	1,0
Hiç Önemsiz	8	1,0
TOPLAM	800	100

Vatandaşlık bilincini oluşturan itemlerden birisi de “kendisini içinde yaşadığı toplumun bir ferdi olarak görmek” hususudur. Bir topluma aidiyet, o toplumu oluşturan kültür ve insanlara bağlılığı da beraberinde getirir. Gençlerin kendi toplumlarına aidiyet konusunda bir sorunları olmadığı tespit edilmiştir. Küçük miktardaki oransal farklılıklar, metropol kentte yaşamının bedeli olarak algılanabilir.

Tablo-89: Kendini kontrol edebilmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	444	55,5
Önemli	240	30,0
Orta önemli	80	10,0
Önemsiz	20	2,5
Hiç Önemsiz	16	2,0
TOPLAM	800	100

Hareketlerinde ölçülü, dengeli olmak, “kendini kontrol etmek” toplumun gelecek umudu olan gençliğin niteliğini ortaya koyar. Araştırmadan elde edilen verilere göre, gençlerin %55,5’ i ölçülü hareket etmede hassasiyet sahibi olduğunu belli etmekte, geri kalanlar ise böyle bir değer yargısını tam olarak yansıtmamaktadırlar.

Tablo-90: Kibar olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	424	53,0
Önemli	256	32,0
Orta önemli	92	11,5
Önemsiz	16	2,0
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Medeniyet projesi olan her toplum bireylere, “kibar olmak” konusundaki değer yargılarını öğretmek zorundadır. Burada sözü edilen davranışlarda kibarlık olduğu için, sonradan edinilmesi zordur, ilk gençlik yıllarında sosyalleşme içinde ve eğitim süreçlerinde verilmesi gerekmektedir. Bu item, gençlerimizin ne kadar kibar olup olmadıklarını ölçmeye yaramaz. Gençlerimizin kibarlığı, bir değer olarak ne kadar önemsediyini veya benimsediğini yansıtır.

Tablo-91: Komşularla iyi geçinmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	432	54,0
Önemli	244	30,5
Orta önemli	100	12,5
Önemsiz	16	2,0
Hiç Önemsiz	8	1,0
TOPLAM	800	100

Komşuluk ilişkileri, geleneksel yapılarda bugün olduğundan daha iyiymiş gibi gözüke de günümüz insanların da komşulara ihtiyaçları vardır. Komşuluk ilişkilerini düzenleyen “komşularla iyi geçinmek” değeri, lise gençliği tarafından korunmakla beraber cevapların farklı kategorilerde toplanmış olması, henüz oluşum aşamasında olarak değerlendirilebilir.

Tablo-92: Konforlu bir hayat istemek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	276	34,5
Önemli	256	32,0
Orta önemli	132	16,5
Önemsiz	80	10,0
Hiç Önemsiz	56	7,0
TOPLAM	800	100

Genel eğilim olarak insanların rahat ve lükse düşkün olmaları beklenir. Bu durum günümüz olgusu olmayıp geçmişten günümüze süregelen bir durumdur. Ancak Ankara’ da yaşayan liseli gençler, “konforlu bir hayat isteme” konusunda kararsız gözükmektedirler.

Tablo-93: Maceradan hoşlanmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	496	62,0
Önemli	188	23,5
Orta önemli	80	10,0
Önemsiz	24	3,0
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Maceraperestlik daha çok gençlik dönemlerinde gündeme gelen bir duygu olarak algılanmaktadır. Hâlbuki kültürel bir olgu olup aynı zamanda kuşaktan kuşağa aktarılan bir değerdir. Gençlerimiz genel olarak maceradan hoşlanan bir görüntü sergilemektedir. Bu durum ergenliğin tabii bir sonucudur.

Tablo-94: Mahkemede yalancı şahitlik yapmamak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	600	75,0
Önemli	80	10,0
Orta önemli	52	6,5
Önemsiz	40	5,0
Hiç Önemsiz	28	3,5
TOPLAM	800	100

“Mahkemede yalancı şahitlik yapmamak” ifadesi gençler arasında oldukça güçlü bir değer olarak korunmaktadır. Sadece mahkemede yalancı şahitlik yapma konusunda toplumun duyarlı olduğu düşünülmemeli, yalancı şahitliğin her çeşidi gençlerimiz tarafından onaylanmamaktadır.

Tablo-95: Mahremiyet

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	396	49,5
Önemli	204	25,5
Orta önemli	120	15,0
Önemsiz	44	5,5
Hiç Önemsiz	36	4,5
TOPLAM	800	100

Liseli gençler, kişilerin kendilerine ait bir özel hayatları olması konusunda genel olarak destekleyici bir tavır içindedirler. Ancak homojen bir kararlılık göstermeyen bu item ile ilgili araştırma verileri, özel hayata dair gençlikte bir değer oluşmadığını göstermektedir.

Tablo-96: Manevi hayat

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	364	45,5
Önemli	240	30,0
Orta önemli	148	18,5
Önemsiz	28	3,5
Hiç Önemsiz	20	2,5
TOPLAM	800	100

Maddi olanın yanında manevi bir hayata inanma insan doğasının gereğidir. Genel değerlendirmede gençlerimiz maddi olandan daha çok manevi olanı öne çıkarma eğilimindedirler. Gençlerin yarısı manevi hayata önem vermenin çok önemli olduğunu düşünmektedir.

Tablo-97: Markalı ürünler kullanmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	172	21,5
Önemli	188	23,5
Orta önemli	200	25,0
Önemsiz	104	13,0
Hiç Önemsiz	136	17,0
TOPLAM	800	100

Modern değerler içinde yer alan gösterişli bir hayat felsefesi içinde markalı ürünler kullanmak, son derece anlamlıdır. Özellikle ergenlik çağında gençlerin kendilerini başkalarına beğendirme çabaları bilinmektedir. “Markalı ürünler kullanma” konusunda gençliğin pek fazla istekli olmadığı görülmüş ve bu hususun bir değer yargısı olarak içselleştirildiği kanaati bizde oluşmamıştır.

Tablo-98: Memleket sorunlarına üzülmeğe, kendi mutluluğu ile ilgilenmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	128	16,0
Önemli	164	20,5
Orta önemli	196	24,5
Önemsiz	132	16,5
Hiç Önemsiz	180	22,5
TOPLAM	800	100

Çok açık bir biçimde, bireyciliği ve vurdumduymazlığı yansıtan ”memleket sorunlarına üzülmeğe kendi mutluluğu ile ilgilenmek” konusu gençler arasında fazla taraftar bulmamaktadır. Bütün seçeneklerin birbirine yakın oranlarda desteklendiği göz önüne alınırsa bu ifadenin bir değer yargısı özelliği taşımadığını görürüz. Konuya bir başka açıdan bakınca, gençliğin bir bölümü memleket sorunlarıyla kendi sorunu gibi ilgilenmek gerektiğini düşünürken bir başka bölümü ise, memleket sorunlarıyla ilgilenmediğini söylemektedir.

Tablo-99: Milliyetçi olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	388	48,5
Önemli	180	22,5
Orta önemli	132	16,5
Önemsiz	56	7,0
Hiç Önemsiz	44	5,5
TOPLAM	800	100

“Milliyetçi olmak”, bu çalışmada siyasal bir anlam içermemekte, kendi vatan ve değerlerine aşırı bağlı olmak biçiminde algılanmıştır. Kültürel anlamdaki milliyetçiliği gençlerin yarısı çok önemli bulmaktadır.

Tablo-100: Modayı takip etmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	180	22,5
Önemli	144	18,0
Orta önemli	196	24,5
Önemsiz	124	15,5
Hiç Önemsiz	156	19,5
TOPLAM	800	100

Markalı ürünler kullanmak gibi “modayı takip etmek” de modern değerler içindedir. Gençlerin moda konusundaki kanaatleri herhangi bir kategoride odaklanmak yerine, birbirine yakın oranlarda dağılmıştır. Buna göre gençlerin moda düşkünlüklerinden bahsedemeyeceğimiz gibi, moda karşı ilgisiz olduklarını da söyleyemeyiz. Ancak modayı takip, bir değer yargısı olarak gençliğin kültür dünyasında yer almamaktadır.

Tablo-101: Müzikten hoşlanmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	532	66,5
Önemli	156	19,5
Orta önemli	80	10,0
Önemsiz	20	2,5
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

“Müzikten hoşlanmak” ifadesi, gençliğin belli bir noktada odaklanmasını sağlamıştır. Yani müzik olgusu bir değer olarak liseli gençliğin kültürü içinde yerini almış görünüyor. Kısaca, gençliğe ulaşmanın ve etkilemenin kısa yolu müzikten geçiyor diyebiliriz.

Tablo-102: Ne pahasına olursa olsun sınıfı geçmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	564	70,5
Önemli	140	17,5
Orta önemli	68	8,5
Önemsiz	16	2,0
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Eğitim değerlerini ortaya çıkarmak amacıyla kullanılan itemlerden birisi “ne pahasına olursa olsun sınıfı geçmek” tir. Eğitim bir amaca, hedefe yönelik olarak yapılır ve her öğrenci, eğitim içinde hedeflerini, önceliklerini belirler. Ancak araştırma sonuçları, lise gençliğinin ortak idealinin, ne olursa olsun sınıfı geçmek olarak belirlendiğini göstermektedir. Bu durum Türk Milli Eğitimi adına acı bir tablodur.

Tablo-103: Olgun bir kişi olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	488	61,0
Önemli	224	28,0
Orta önemli	68	8,5
Önemsiz	12	1,5
Hiç Önemsiz	8	1,0
TOPLAM	800	100

Halk arasında yaygın olarak ağırbaşı ve sakin insanlar övgü ile tanındığı için bu anlayış, bir kalıp yargı olarak gençlere intikal etmiş gözüküyor. Bir ideal tip olarak ta değerlendirilebilecek olan “olgun bir kişi olmak” lise gençliğimiz tarafından çok önemsenmektedir.

Tablo-104: Otoriter bir kişi olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	304	38,0
Önemli	192	24,0
Orta önemli	212	26,5
Önemsiz	48	6,0
Hiç Önemsiz	44	5,5
TOPLAM	800	100

“Her zaman insanları yönetmek ve yönlendirmekten hoşlanmak”, otoriter kişiliği yansıtan bir ifade olarak, gençlik tarafından önemsenmekle birlikte, bu önemin farklı derecelerde dağıldığı görülmektedir. Otoriter olmak, gençlerin hoşuna giden bir davranış olarak öne çıkmaktadır.

Tablo-105: Öbür dünyayı bu dünyaya tercih etmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	320	40,0
Önemli	116	14,5
Orta önemli	188	23,5
Önemsiz	72	9,0
Hiç Önemsiz	104	13,0
TOPLAM	800	100

“Öbür dünyayı bu dünyaya tercih etmek” ifadesi gençlerin hem inanç boyutundaki bakışlarını, hem de manevi olan ile dünyevi olan arasındaki tercihlerini ölçmeyi hedeflemektedir. Liseli gençler arasında herhangi bir kategoride toplanma söz konusu değildir. Elde edilen verilere göre gençlerin büyük bölümü farklı derecelerde önemli görürken, %21’ i de manevi olanın önemli olmadığını vurgulamıştır.

Tablo-106: Öğretmenlere saygılı olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	576	72,0
Önemli	132	16,5
Orta önemli	68	8,5
Önemsiz	16	2,0
Hiç Önemsiz	4	1,0
TOPLAM	800	100

Eğitime ilişkin değerler analiz edilirken, eğitimin en önemli parçası olan öğretmenler, eğer öğrenci gözünde itibar kaybederse, eğitimin mümkün olamayacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Araştırma verileri, öğretmenlerin öğrenciler gözündeki önemini koruduğunu, “öğretmenlere saygılı olmak” ifadesinin öğrencilerin %72’ si tarafından çok önemli, %16,5’ i tarafından da önemli bulunduğunu göstermektedir. Öğretmenlere saygının, tıpkı büyüklere saygı gibi

gençler tarafından içselleştirilmiş bir değer yargısı özelliğini koruduğunu söyleyebiliriz.

Tablo-107: Özgür olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	512	64,0
Önemli	204	25,5
Orta önemli	72	9,0
Önemsiz	8	1,0
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

Özgürlük, insanın yaratılış fitratında olan bir özelliğidir. Kölelik ise sonradan öğrenilmiş bir niteliktir. Dolayısı ile gençlerin “özgür olmayı” bir değer yargısı olarak korumaları beklenmektedir. Bulgular, gençlerin üçte ikisinin özgürlüğü en üst düzeyde önemsediklerini göstermektedir.

Tablo-108: Sağlıklı olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	604	75,5
Önemli	144	18,0
Orta önemli	44	5,5
Önemsiz	4	0,5
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

Bir değer ifadesi olarak “sağlıklı olmak”, araştırmaya katılan gençlerimizin büyük çoğunluğu tarafından çok önemli bulunmuştur. Kısaca, sağlık konusu gençler tarafından önemsenmektedir.

Tablo-109: Sanata değer vermek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	340	42,5
Önemli	204	25,5
Orta önemli	176	22,0
Önemsiz	60	7,5
Hiç Önemsiz	20	2,5
TOPLAM	800	100

“Sanata değer vermek” ifadesi lise öğrencilerinin çoğunluğu tarafından önemsenmekte, ancak önem dereceleri farklılık göstermektedir. Bu konuda gençler arasında ortak bir kanaat söz konusu değildir. Ayrıca sanata değer verme konusu, henüz bir değer yargısı olarak gençlerin zihinlerinde yerleşmiş değildir.

Tablo-110: Sık sık büyüklerini ziyaret etmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	276	34,5
Önemli	232	29,0
Orta önemli	212	26,5
Önemsiz	52	6,5
Hiç Önemsiz	28	3,5
TOPLAM	800	100

Büyüklerle saygılı olma konusunda gençler oldukça duyarlı iken, büyükleri ziyaret konusunda aynı hassasiyet ne yazık ki gösterilmemektedir. Cevaplar, farklı kategorilere heterojen bir şekilde dağılmış gözükmemektedir. Gençler, büyükleri sık sık ziyaret etmek noktasında aynı görüşte değiller.

Tablo-111: Sık sık dua etmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	464	58,0
Önemli	208	26,0
Orta önemli	100	12,5
Önemsiz	16	2,0
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Daha önce manevi hayatı, maddi olana tercih konusunda gençlerin manevi olana eğilimli oldukları tespit edilmişti. Gençlerin yarıdan fazlası, “sık sık dua etme” konusunda da çok önemli kategorisinde toplanmaktadır. Duayı önemsiz bulanlar dikkate alınmayacak kadar azdır. Kısaca sık sık dua etme, yardımı yaratandan isteme davranışının arkasında güçlü bir değer yargısı bulunduğu görülmektedir.

Tablo-112: Sık sık hayır işleri yapmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	292	36,5
Önemli	256	32,0
Orta önemli	188	23,5
Önemsiz	52	6,5
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Manevi hayata değer verildiğini gösteren itemlerden birisi de, “sık sık hayır işleri yapmak” tır. Hayır konusunda gençler, duada olduğu gibi güçlü bir değer yargısı olduğunu gösterecek tek bir kategoride toplanma göstermemişlerdir. Dolayısı ile sık sık hayır işleme davranışını besleyecek bir değer oluşumu göze çarpmamaktadır. Bu konuda aileden aktarılan değerlerin henüz gençlerde şekillenmediği düşünülmektedir.

Tablo-113: Siyaseti yakından takip etmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	100	12,5
Önemli	148	18,5
Orta önemli	216	27,0
Önemsiz	160	20,0
Hiç Önemsiz	176	22,0
TOPLAM	800	100

Lise gençliğinde siyasete karşı herhangi bir ilgi gözlenmemektedir. “Siyaseti yakından takip etme” konusunda gençlerin negatif bir tutum sergiledikleri anlaşılmaktadır. Lise gençliği için bu durum, anlayışla karşılanabilir. Ancak ilerleyen yıllarda da bu negatif tutum devam ederse, depolitizasyon adını verdiğimiz durum ortaya çıkar ki, demokratikleşme açısından istenmeyen bir sonuçtur.

Tablo-114: Siyasi bir görüşe sahip olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	148	18,5
Önemli	152	19,0
Orta önemli	212	26,5
Önemsiz	120	15,0
Hiç Önemsiz	168	21,0
TOPLAM	800	100

Lise gençliğinin depolitizasyon eğilimleri “siyasi bir görüşe sahip olmak” ifadesinde bir kez daha gözlenmektedir.

Tablo-115: Sorumluluk sahibi olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	464	58,0
Önemli	228	28,5
Orta önemli	76	9,5
Önemsiz	20	2,5
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Ataerkil toplumların genel karakteri sorumlulukların yaşça büyüklerde toplanması, gençlerin de sorumluluk almaktan kaçınmasıdır. Ancak araştırma verileri, sorumluluk alma konusunda gençlerin istekli olduklarını ve yarıdan fazlasının çok önemli kategorisi altında toplandıklarını göstermektedir.

Tablo-116: Sosyal adaleti önemsemek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	516	64,5
Önemli	164	20,5
Orta önemli	96	12,0
Önemsiz	16	2,0
Hiç Önemsiz	8	1,0
TOPLAM	800	100

“Sosyal adaleti önemsemek” konusunda gençler, herkesin eşit haklara sahip olmaları fikrinde birleşmekte ve içselleştirilmiş güçlü bir değer yargısına sahip olduklarını göstermektedirler.

Tablo-117: Sosyal güç sahibi olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	240	30,0
Önemli	220	27,5
Orta önemli	228	28,5
Önemsiz	68	8,5
Hiç Önemsiz	44	5,5
TOPLAM	800	100

“Sosyal güç sahibi olmak” ifadesi, bütün insanlarda var olan güce sahip olma iradesini yansıtmaktadır. Bir toplumun sağlık işareti, bireylerinin taşıdığı güçlü olma isteğidir. Lise gençliğinin bu konudaki eğilimi, olması gerekenin altındadır. Özellikle sosyal güç sahibi olmayı önemsiz gören %14 oranındaki gencin statü mücadelesini fark etmemesi ya da ciddiye almaması dikkat çekmektedir. Yaşlarının küçük olmasından kaynaklanan bir algılama eksikliği olabileceği düşünülebilir. Ancak yine de gençlerin hedef ve ideal eksikliği ile depolitze oluştan kaynaklanan bir eksiklikleri olduğu düşünülmektedir.

Tablo-118: Tarihi eserleri korumak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	420	52,5
Önemli	208	26,0
Orta önemli	140	17,5
Önemsiz	20	2,5
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

“Tarihi eserlerin korunması” esasen devletin sorumluluk alanında olmakla birlikte, bireylerin tarihlerine ilgileri ve sosyal sorumlulukları bağlamında değerlendirilmelidir. Elde edilen verilere göre, gençlerin tarihlerine sahip olma istekleri gözlenmekte ama yetersiz kalmaktadır. Bu konuda bilgi ve bilinçlendirme eksikliği göze çarpmaktadır.

Tablo-119: Toplumda itibar sahibi olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	524	65,5
Önemli	204	25,5
Orta önemli	56	7,0
Önemsiz	4	0,5
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Toplumda güç sahibi olmanın yanında, gücün meşrulaştırılmasını sağlayan “toplumda itibar sahibi olmak” konusu gençlerin yüksek önem atfettikleri bir husustur. Bu yönde, sosyalleşme sürecinde edinilen kültürel kalıpların derinliklerinde oldukça güçlü bir dürtü olduğu anlaşılmaktadır. Kısaca toplumumuzda bu konuda yerleşik bir değerler bütünlüğü olduğu görülmektedir. Bu noktada bir çelişkiye işaret etmek gerekir. Yukarıda gençlerin hedef ve ideal sahibi olma konusundaki eksikliklerine işaret edilmişti. Şimdi ise toplum içinde itibar sahibi olma gibi hedef karşımıza çıkmaktadır. Aslında burada bir çelişki söz konusu değildir. Gerçekten toplumumuzda itibar sahibi olma yönünde güçlü bir motivasyon vardır. Ne var ki, itibar sahibi olmanın somut araçları ortada yoktur. Somut olarak hangi yolla ve nasıl bu itibara ulaşılabileceği, bu belli değil. Bireylerin hedef ve idealleri somut araçları oluşturacaktır. Eksiklik buradadır. Bu eksiklik aynı zamanda yaşamakta olduğumuz anomik durumu da açıklamaktadır.

Tablo-120: Türk adaletine güvenmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	340	42,5
Önemli	240	30,0
Orta önemli	116	14,5
Önemsiz	60	7,5
Hiç Önemsiz	44	5,5
TOPLAM	800	100

Devleti var eden iki önemli ayaktan birisi güvenlik, diğeri ise adalettir. Adalet mekanizmasının güvensizliğe tahammülü yoktur. Ne var ki, araştırma verileri, lise gençliğimizin “Türk adaletine güven” noktasında ciddi bir erozyon içinde bulunduğunu göstermektedir. Normal şartlarda gençlerin tamamına yakınının çok önemli kategorisinde toplanması beklenirdi. Bu husus ciddiye alınmalıdır. Aksi halde gelecekte telafisi çok daha zor olacaktır.

Tablo-121: Türk inanç ve değerlerine bağlı olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	520	65,0
Önemli	200	25,0
Orta önemli	60	7,5
Önemsiz	12	1,5
Hiç Önemsiz	8	1,0
TOPLAM	800	100

Onca olumsuz tabloya rağmen lise gençliğinin “Türk kültürüne sahip çıkma” konusunda yüksek bir duyarlılık içinde olduğu gözlenmektedir. Bu aidiyet ve yeni değerleri yüklenme konusunda olumlu bir tablodur.

Tablo-122: Ulusal güvenliği önemsemek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	580	72,5
Önemli	148	18,5
Orta önemli	56	7,0
Önemsiz	12	1,5
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

Gençlerin milli duyarlılık ve aidiyet konusundaki konsensüsü “ulusal güvenliği önemsemek” ifadesine yüksek önem atfetmeleri ile bir kez daha ortaya

çıkıştır. Diğer bir ifade ile gençlerin millet olma bilincine sahip oldukları açıkça görülmektedir.

Tablo-123: Ülkesinin tarihini bilmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	452	56,5
Önemli	188	23,5
Orta önemli	128	16,0
Önemsiz	20	2,5
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Tarih bilinci millet olmanın ve toplumsal bütünlüğün sürdürülmesinde önemli bir göstergedir. Bu itibarla gençlerin tarihlerine olan ilgileri “Ülkesinin tarihini bilmek” ifadesi ile ölçülmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre çok güçlü olmasa da tamamına yakınının farklı derecelerde önemi vurgulayan kategorilerde toplanması, lise gençliğinin milli duyarlılık ve aidiyetlerinin diğer bir yansımasıdır.

Tablo-124: Üniversiteyi mutlaka kazanmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	536	67,0
Önemli	148	18,5
Orta önemli	76	9,5
Önemsiz	24	3,0
Hiç Önemsiz	16	2,0
TOPLAM	800	100

Her ne pahasına olursa olsun sınıfı geçmek maddesinde olduğu gibi, “üniversiteyi mutlaka kazanmak” ifadesi de Türk milli eğitimi adına gözden geçirilmesi gereken bir husustur. Çünkü gençler, amaç-araç ayırımını yapamamaktadır. Üniversiteyi mutlaka kazanmak bir değer yargısı olamaz. Ancak

genç kuşakta bir değer olarak yerleşme eğilimi gösteren bu hedef, bazı temel değerlerin anlamlarının kaymasına ya da önemlerinin azalmasına yol açabilir.

Tablo-125: Ünlülerin yaşadığı bir hayatı tercih etmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	64	8,0
Önemli	108	13,5
Orta önemli	192	24,0
Önemsiz	156	19,5
Hiç Önemsiz	280	35,0
TOPLAM	800	100

Genelde eğitimcilerin ve ana-babaların sıkça gündeme getirdiği husus, başta medya olmak üzere değişik araçlarla yaşam biçimleri aktarılan müzik, spor ve sanat camiasından ünlülerin, gençler için olumsuz örnekler olduğu korkusudur. Araştırma verileri göstermiştir ki, gençler bu ünlülerin yaşadıkları hayatı örnek almadıklarını söylemektedirler.

Tablo-126: Vatani için ölümü göze almak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	528	66,0
Önemli	160	20,0
Orta önemli	68	8,5
Önemsiz	28	3,5
Hiç Önemsiz	16	2,0
TOPLAM	800	100

Gençlerin ortak noktada birleştikleri bir diğer konu da “vatan için ölümü göze almak” idealidir.

Tablo–127: Vatani her şeyden çok sevmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	488	61,0
Önemli	200	25,0
Orta önemli	76	9,5
Önemsiz	28	3,5
Hiç Önemsiz	8	1,0
TOPLAM	800	100

“Vatani her şeyden çok sevmek” ifadesi de çoğunluğun aynı düzlemde bulunduğu göstermektedir. Vatan sevgisi ve bu yolda her türlü fedakârlığı yapma milli değerlerin özünü oluşturur. Lise gençliğinin bu değerleri benimseyip içselleştirmeleri, yakın gelecekte milli değerler konusunda toplumsal bir zafiyetin yaşanmayacağı şeklinde değerlendirilebilir.

Tablo–128: Vergisini düzenli vermek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	484	60,5
Önemli	172	21,5
Orta önemli	88	11,0
Önemsiz	28	3,5
Hiç Önemsiz	28	3,5
TOPLAM	800	100

“Vergisini düzenli vermek” ifadesi de vatandaşlık ve sosyal sorumluluk bilincini yansıtmaktadır. Gençler bu konuda da olumlu bir görüntü sergilemektedirler.

Tablo-129: Vicdan huzuru duymak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	532	66,5
Önemli	188	23,5
Orta önemli	60	7,5
Önemsiz	16	2,0
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

Gençlerin içsel huzura değer verdikleri anlaşılmaktadır. Salt yasal sınırlamalara göre davranışlarını yönlendiren bireylerden oluşan toplumlari yönetmek hem oldukça güçtür, hem de sık değişen ölçütler sebebiyle toplum kaostan kurtulamaz. Elde edilen verilere göre lise gençliğimizin üçte ikisi, “vicdan huzuru duyma” konusuna çok önem vermektedir. Bu değer yargısı, diğer birçok değerın sigortası konumundadır. Özellikle ahlaki değerler, bu değer ile anlam kazanmaktadır

Tablo-130: Yalansız bir dünya istemek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	572	71,5
Önemli	140	17,5
Orta önemli	68	8,5
Önemsiz	8	1,0
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Dıştan bakıldığında ütopya olarak nitelendirilebilecek “yalansız bir dünya istemek” ifadesi, esasen soyut ama bireylerin toplum içindeki duruşlarını görmek açısından genel bir ölçüdür. Gençliğimiz bu konuda da olumlu bir tablo sergilemektedir.

Tablo-131: Yaratıcı olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	472	59,0
Önemli	224	28,0
Orta önemli	76	9,5
Önemsiz	16	2,0
Hiç Önemsiz	12	1,5
TOPLAM	800	100

Değişmenin ve gelişmenin dinamiğini oluşturan orijinal olmak, hayal gücünü kullanmak, kısaca “yaratıcı olmak” itemi, gençliğin çoğunluğunu ortak noktada toplayan bir değer konumundadır. Orijinalliğin olmaması kültürün tükendiğine işaret eder. Gençliğimiz bu konuda olumlu mesajlar vermektedir.

Tablo-132: Yardımsever olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	584	73,0
Önemli	148	18,5
Orta önemli	52	6,5
Önemsiz	12	1,5
Hiç Önemsiz	4	0,5
TOPLAM	800	100

“Yardımseverlik” konusunda da lise gençliği güçlü, ortak bir değer yargısına sahip olduğunu göstermiştir. Hızlı değişim ile birlikte sıkça gündeme getirilen konulardan birisi de gençler arasında bireyciliğin ve bencilliğin arttığı endişesidir. Araştırma bulguları bu kaygıyı haklı çıkarmamıştır.

Tablo-133: Yaşadığı şehri sevmek

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	508	63,5
Önemli	136	17,0
Orta önemli	76	9,5
Önemsiz	36	4,5
Hiç Önemsiz	44	5,5
TOPLAM	800	100

Değerler hiçbir zaman tek başlarına bulunmazlar ve anlamlı da olmazlar. Her bir değer, bir başkası ile ilintilidir. Sonuçta içselleştirilen değerler seti, aynı zamanda anlam bütünlükleri de oluşturur. “Yaşadığı şehri sevmek” ifadesi, çevrecilikten, milliyetçiliğe, aidiyetten sosyal sorumluluğa kadar birçok değer yargısının ortalamasıdır. Araştırma verileri bu konuda gençlerin olumlu bir tablo sergilediklerini tespit etmiştir.

Tablo-134: Zengin olmak

	Sayı	Yüzde(%)
Çok önemli	224	28,0
Önemli	204	25,5
Orta önemli	240	30,0
Önemsiz	68	8,5
Hiç Önemsiz	64	8,0
TOPLAM	800	100

Ekonominin dominant olduğu toplumlarda “zengin olmak”, en önemli statü kaynağıdır. Ama gençlik, zengin olma yönünde çok güçlü bir dürtüye sahip değildir.

3.3 DEĞER İFADELERİNİN ÖNEM DÜZEYİNE GÖRE GRUPLANDIRILMASI

Bu bölümde değer ifadeleri, aritmetik ortalama ve standart sapmalarına göre gruplandırılmıştır. Toplam sekiz grup elde edilmiştir. En yüksek aritmetik ortalamadan en düşüğe doğru yapılan gruplandırmalarda her bir değer ifadesinin aritmetik ortalaması ve standart sapması ayrı ayrı verilmiştir. Aritmetik ortalama; araştırmaya katılan gençlerimizin tümünün verdiği cevapların ortalamasıdır. Standart sapma ise, o değer ifadesine katılımın homojen ya da heterojen oluşunu vermektedir.

1. GRUP DEĞER İFADELERİ

	Ortalama	S. Sapma
Aileyi önemsemek (Ailenin gerekli olduğuna inanmak)	4,83	,53
Aile güvenliği (Aile bireylerini tehlikelerden korumak)	4,81	,56
Güzelliklerle dolu bir dünya istemek (Çirkinlik ve kötülüklerin olmadığı bir dünyada yaşamayı istemek)	4,73	,66
Gerçek dostluklar edinmek (Geçici olmayan kalıcı dostluklar kurmak)	4,72	,64
Haksızlıklara karşı çıkmak	4,72	,59
Barış içinde bir dünya istemek (Savaşlardan uzak bir dünya)	4,71	,75
Yardımsaver olmak (Başkalarına karşılıksız iyilik yapmaktan mutlu olmak)	4,71	,63
Başkalarının yaptıkları iyiliklerin altında kalmamak (İyiliğe iyilik ile cevap vermek)	4,69	,63
Bütün yaşlılara değer vermek, saygılı olmak	4,69	,62
Sağlıklı olmak (Bütün fiziksel ve ruhsal rahatsızlıklardan kaçınmak)	4,68	,69
Alış verişte dürüst olmak	4,68	,69
Yalansız bir dünya istemek (Kimsenin yalan söylemediği bir dünya hayal etmek)	4,66	,72
Başkalarının haklarına saygılı olmak	4,65	,64
Ulusal güvenliği önemsemek (Ülkenin düşmanlardan korunması)	4,63	,73
Borçlarına sadık olmak (Borçlarını zamanında ödemek)	4,60	,80
Vicdan huzuru duymak (Yaptığı işlerde gönlünün rahat olması)	4,60	,73

Değer ölçeğimizde yer alan ifadelerden en yüksek ortalamaya sahip olan, diğer bir söyleyişle lise gençliğinin sahip olduğu en yüksek değer ifadesi “ailenin gerekli olduğuna inanmak” (4,83) olmuştur. Bu ifadenin standart sapması da oldukça düşüktür. Yani cevaplar homojen karakter göstermektedir.

Birinci grupta yer alan ve en yüksek ortalamaya sahip olan diğer ifadeler şöyle sıralanmıştır: Aile güvenliği, güzelliklerle dolu bir dünya istemek, gerçek dostluklar edinmek, haksızlıklara karşı çıkmak, barış içinde bir dünya istemek, yardımsever olmak, başkalarının yaptıkları iyiliklerin altında kalmamak, bütün yaşlılara değer vermek, sağlıklı olmak, alışverişte dürüst olmak, yalansız bir dünya istemek, başkalarının haklarına saygılı olmak, ulusal güvenliği önemsemek, borçlarına sadık olmak ve vicdan huzuru duymak.

Birinci grupta yer alan değerler, aile, erdemlilik, dürüstlük ve yardımseverlik etrafında toplanmaktadır.

Birinci grup değerleri gençliğin üzerinde konsensüs sağladığı değerlerdir ve değerler bütünü ana omurgasını oluşturur. Bu değerlerin Türk kültürünü diğerlerinden ayırt eden özgün değerler olması, gençliğin kültürel aidiyetlerini koruduğu sonucunu çıkarmamıza imkân vermektedir.

2. GRUP DEĞER İFADELERİ

	Ortalama	S. Sapma
Toplumda itibar sahibi olmak (Başkaları tarafından sevilip sayılmak)	4,58	,75
Sosyal adaleti önemsemek (Her kesin eşit haklara sahip olmasını istemek)	4,57	,79
Kendine saygı duymak (Kişinin kendisinin değerli olduğuna inanması)	4,56	,74
Ne pahasına olursa olsun sınıfı geçmek	4,56	,87
Herkes tarafından sevilme (Başkalarından saygı görmek ve aranan bir kişi olmak)	4,55	,71
Doğayı sevmek ve korumak	4,54	,71
Öğretmenlere saygılı olmak	4,54	,82
Hoşgörülü davranmak (Değişik fikir ve inançlara hoşgörülü olmak)	4,54	,71
Müzikten hoşlanmak	4,53	,85
Mahkemede yalancı şahitlik yapmamak	4,53	1,06
Türk inanç ve değerlerine bağlı olmak (Türk kültürüne sahip çıkmak)	4,53	,78
Olgun bir kişi olmak (Ağırbaşlı ve dengeli bir kişi olmak)	4,53	,77
Özgür olmak (Düşünce ve hareket özgürlüğü)	4,52	,78
Her zaman dürüst olmak	4,52	,73
Günahlardan arınmak (Günah işlemekten kaçınmak)	4,52	,82
Kendini bu toplumun üyesi olarak görmek (İçinde yaşadığı toplumu benimsemek)	4,51	,80
Arkadaşlıklarında samimi olmak	4,50	,75

İkinci grup değerler, kişisel değerler, doğayı sevmek ve sosyal adalet kavramları etrafında toplanmaktadır. Bu gruptaki değer ifadelerinin aritmetik

ortalamaları 4,58 ila 4,50 arasında değişmektedir. Mahkemede yalancı şahitlik yapmamak ifadesinin standart sapması diğerlerin göre daha yüksektir. Yani cevap verenlerin kanaatleri arasında farklılık vardır. Bu grupta yer alan değer ifadeleri arasındaki bütünlüğü müzikten hoşlanmak ifadesi bozmaktadır.

3. GRUP DEĞER İFADELERİ

	Ortalama	S. Sapma
Üniversiteyi mutlaka kazanmak	4,49	,92
Yaratıcı olmak (Orijinal olmak, hayal gücünü kullanmak)	4,49	,79
Vatan için ölümü göze almak	4,48	,93
Maceradan hoşlanmak	4,45	,91
Hırslı olmak (Çalışkan ve istekli olmak)	4,45	,77
Hobileri olmak	4,44	,91
Ana babaya itaat etmek (Her zaman ve her şartta onların sözünden çıkmamak)	4,44	,82
Vatanı her şeyden çok sevmek	4,44	,88
Eşitlikçi olmak (Herkesine eşit fırsat tanıma)	4,44	,84
Sorumluluk sahibi olmak	4,43	,85
Geniş görüşlü olmak (Olaylara tek taraflı bakmamak)	4,43	,86
Vergisini düzenli vermek	4,42	,98
Ülkesinin tarihini bilmek	4,41	,85
Sık sık dua etmek	4,41	,90
Kendini kontrol edebilmek (Kendini sınırlamak, yanlış olanı yapmamak)	4,40	,86
Bağımsız olmak (Kendine yeterli ve kendine güvenli olmak)	4,40	,81

Üçüncü grup değer ifadeleri, 4,49 ila 4,40 arasında değişmektedir. Bu grupta yer alan değerler, kendi içinde bütünlüğü olan bir değerler seti görünümünde değildir. Vatani için ölümü göze almak, ana babaya itaat etmek, vatani her şeyden çok sevmek ve ülkesinin tarihini bilmek gibi geleneksel ve milli değerlerin hemen yanında üniversiteyi mutlaka kazanmak, maceradan hoşlanmak ve hobileri olmak gibi farklı değer kümelerine ait ifadeler yer almaktadır.

4. GRUP DEĞER İFADELERİ

	Ortalama	S. Sapma
Kibar olmak	4,39	,86
Her zaman kendinden daha kötü durumda olan insanları hatırlamak	4,39	,86
Hayattan zevk almak (Yemekten, içmekten, cinsellikten, müzikten vs. hoşlanmak)	4,37	,98
Yaşadığı şehri sevmek (İstanbul'u sevmek)	4,37	1,07
Çevreyi temiz tutmak	4,37	,86
Bayramlarda akrabayı ziyaret etmek	4,37	,96
Komşularla iyi geçinmek	4,36	,94
Eğlenceyi sevmek	4,36	,93
Cesaretli olmak (Riskli olan şeylerden korkmamak)	4,35	,83
Esprili olmak (Neşeli olmak, karamsar olmamak)	4,34	,92
Büyüklerin sözünü tutmak (Kendinden büyük olanların tavsiyelerine uymak)	4,34	,81
İç uyum (Kendisi ile barışık olma)	4,32	,92
Bağışlayıcı olmak (Başkalarının özrünü kabul etmek)	4,31	,90
Kanunlara saygılı olmak	4,31	,94
İnsan hak ve özgürlüklerini her şeyin üstünde tutmak	4,30	,92
Dostlarına güvenmek	4,30	,92

Dördüncü grup değer ifadeleri de aynı değer kümesine ait ifadeler değildir. Bu gruptaki değer ifadeleri 4,39 ila 4,30 arasında aritmetik ortalamaya sahiptir. Standart sapmalarına bakarak cevap verenlerin homojen bir karakter arz ettiğini söylemek mümkündür. Grupta yer alan ifadelerden “yaşadığı şehri sevmek”, standart sapması birin üzerinde olup homojenliği bozmaktadır.

5. GRUP DEĞER İFADELERİ

	Ortalama	S. Sapma
Heyecan verici bir yaşamı tercih etmek (Tek düze, rutin bir hayattan hoşlanmamak)	4,28	,96
Ekonomik bağımsızlığı elde etmek (Maddi açıdan kendi kendine yeterli olmak)	4,28	,98
Bilge olmak (Bilgi sahibi olgun bir kişi olmak)	4,27	,86
Hayatta sürekli değişikliği istemek (Hayatında her zaman yeniliğe önem vermek)	4,27	,91
Dini ibadetleri yapmak	4,26	,93
Başkalarının ayıplarını gizlemek (İnsanların yaptığı hataları kimseye söylememek)	4,26	1,53
Demokratik bir yapıyı tercih etmek (Devletin ve kurumların demokratik kurallara göre yönetilmesini istemek)	4,26	1,03
Tarihi eserleri korumak	4,25	,99
Manevi hayat (Maddi değerlerden çok manevi olanlara önem vermek)	4,24	,96
İlımlı olmak (Aşırılıklardan kaçınmak)	4,21	,95
İtaatkâr olmak (Verilen görevleri yapan, yükümlülükleri yerine getiren)	4,20	,99

Beşinci gruptaki değer ifadelerinin aritmetik ortalamaları 4,28 ila 4,20 arasında değişmektedir. Standart sapmaları nispeten homojen bir görüntü sergilerken

“başkalarının ayıplarını gizlemek” ve “demokratik bir yapıyı tercih etmek” ifadeleri homojenliği bozmaktadır.

Bu grupta daha çok, dini ve geleneksel değerler yer almaktadır. Heyecan verici bir yaşamı tercih etmek ve demokratik bir yapıyı tercih etmek gibi ifadeler değerler kümesinin bütünlüğünü bozmaktadır.

6. GRUP DEĞER İFADELERİ

	Ortalama	S. Sapma
Bir kimse hakkında dedikodu yapmamak	4,16	1,25
İnsanlarla alay etmemek	4,16	1,30
Estetik bir kaygı taşımak (Her şeyde güzel olanı tercih etmek)	4,14	1,03
Alçak gönüllü olmak (Kendini öne çıkarmamak)	4,12	1,04
Mahremiyet (Kendisine ait özel sırları ve dünyası olmak)	4,12	1,12
Sanata değer vermek (Sanat ve sanatsal faaliyetleri önemsemek)	4,11	1,03
Çok arkadaşı olmak	4,07	1,07
Bilgiye her şeyden çok değer vermek	4,06	,95
Devlete itaat etmek (Devletin kararlarına her zaman uymak)	4,05	1,05
Dış görünüme önem vermek (Giyim-kuşam ve dış görünüme değer vermek)	4,05	1,19
Milliyetçi olmak	4,02	1,15
Türk adaletine güvenmek (Hâkimlerin verdiği kararlara güvenmek)	4,02	1,16
Sık sık hayır işleri yapmak	4,00	1,02

Altıncı grupta yer alan değer ifadeleri, 4,16 ila 4,00 aritmetik ortalama arasındadır. Bu gruptaki değer ifadelerinin standart sapmaları birin üstünde olduğu için cevap verenlerin heterojen bir dağılım göstermektedir.

Bu gruptaki değer ifadeleri, belirli bir değer kümesi içinde bütünlük arz etmemektedir. Ahlaki değerlerin yanı sıra modern değerler ve milliyetçi değerler bir arada bulunmaktadır.

7. GRUP DEĞER İFADELERİ

	Ortalama	S. Sapma
Akrabalara yakın olmak (Akrabaları ile sık görüşmek ve yardımlaşmak)	3,98	1,02
Kanaatkâr olmak (Az olanla yetinmek)	3,96	1,09
Devletin çıkarlarını korumak	3,96	1,17
Geleneklere ve göreneklere bağlı olmak (Eski değer ve geleneklerin korunması)	3,94	1,12
Her zaman büyüklerine danışmak (Bir işi yapmadan önce büyüklerinden görüş almak)	3,94	1,01
Otoriter bir kişi olmak (Her zaman yönetmek ve yönlendirmekten hoşlanmak)	3,92	1,13
Sık sık büyüklerini ziyaret etmek	3,90	1,09
Bütün hayvanları sevmek (Hayvanların yaşama hakkına saygılı olmak)	3,90	1,19
Konforlu bir hayat istemek (Rahat ve lükse düşkün olmak)	3,89	1,11
Araştırmacı olmak (Her şeyle ilgilenen ve araştıran)	3,82	1,01
Kaderine razı olmak (Hayatın getirdiklerini kabullenmek)	3,81	1,27
Sosyal Güç sahibi olmak (Başkalarını denetleyebilmek, üstün olmak)	3,78	1,13
Başkalarına borç para vermek	3,75	1,13
Öbür dünyayı bu dünyaya tercih etmek	3,67	1,45
Zengin olmak	3,65	1,18
Kalabalık ortamlardan çok, yalnız yaşamayı tercih etmek	3,52	1,37
Her zaman hemşerilerine yakın olmak	3,52	1,20

Yedinci gruptaki değer ifadelerinin aritmetik ortalamaları 3,98 ile 3,52 arasında değişmektedir. Bu da söz konusu ifadelerin gençlerden yüksek destek görmediği ve bir değer olarak içselleştirilemediği anlamını taşımaktadır. Standart

sapmaları ise oldukça yüksektir. Diğer bir söyleyişle cevaplar heterojen bir dağılım sergilemektedir.

Bu gruptaki ifadeler genellikle geleneksel, milli ve çevreci olarak nitelendirilebilir.

8. GRUP DEĞER İFADELERİ

	Ortalama	S. Sapma
Devlet memuru olmak	3,36	1,41
Markalı ürünler kullanmak	3,30	1,31
Modayı takip etmek	3,22	1,41
Bazı durumlarda yalana başvurmak (Zor durumlarda yalan söyleyebilmek)	3,11	1,25
Siyasi bir görüşe sahip olmak	3,10	1,38
Memleket sorunlarına üzülme, kendi mutluluğu ile ilgilenmek	3,08	1,38
Başka bir ülkede yaşamayı istemek (Kendi ülkesinden çok başka bir ülkede yaşamayı istemek)	2,95	1,54
Siyaseti yakından takip etmek (Siyasal gündemi takip etmek)	2,82	1,36
Her şeyin başının para olduğuna inanmak	2,79	1,36
Evlendikten sonra anne babasıyla aynı evde yaşamayı istemek	2,70	1,55
Ünlülerin yaşadığı gibi bir hayatı tercih etmek	2,55	1,41

Sekizinci grupta yer alan değerlerin aritmetik ortalaması 3,36 ile 2,55 arasında değişmektedir. Standart sapmaları açısından da araştırmanın en yüksek sapma değerlerine sahip olan ifadelerdir.

Modern yaşamı yansıtan ifadeler ile siyaset kurumuna ait ifadeler çoğunlukla bu grupta yer almıştır.

Aritmetik ortalaması ikinin altında olan ifadeler, gençlerin içselleştirdikleri mevcut değerler seti ile çeliştiği için negatif yüklemelere sahiptirler. Bunlar sırasıyla, başka bir ülkede yaşamayı istemek, siyaseti yakından takip etmek, her şeyin başının para olduğuna inanmak, evlendikten sonra anne babasıyla aynı evde yaşamayı istemek ve ünlülerin yaşadığı gibi bir hayatı tercih etmek olarak belirlenmiştir.

3.4. FAKTÖR ANALİZİ SONUÇLARI

Bu bölümde faktör analizi tekniği ile ölçeğimizde yer alan değer ifadelerinin nasıl kümelendiği ve cinsiyet, sınıf, okul türü ve gelir durumu ile karşılaştırmaları yapılacaktır. Faktörler toplam varyansın %29,8' ini açıklamaktadır.

FAKTÖR 1: Maneviyat, erdemlilik ve sosyal sorumluluk

	Ortalama	Faktör yüklemesi
Sık sık hayır işleri yapmak	4,02	,556
Sık sık dua etmek	4,39	,538
Sağlıklı olmak	4,66	,482
Dini ibadetleri yapmak	4,24	,480
Günahlardan arınmak	4,54	,454
Hırslı olmak	4,43	,440
Her zaman dürüst olmak	4,50	,430
İç uyum	4,33	,432
Olgun bir kişi olmak	4,54	,427
Vicdan huzuru duymak	4,61	,419
Sorumluluk sahibi olmak	4,42	,411
Her zaman kendinden kötü durumdaki insanları hatırlamak	4,40	,394
Yardımsever olmak	4,70	,387
Kendini kontrol edebilmek	4,41	,379
Herkes tarafından sevilme	4,56	,378
Hoşgörülü davranmak	4,55	,374
Kendine saygı duymak	4,57	,365
Haksızlıklara karşı çıkmak	4,71	,324
İtaatkâr olmak	4,21	,309
Bütün yaşlılara değer vermek saygılı olmak	4,70	,307
Sanata değer vermek	4,12	,298
Özgür olmak	4,54	,298
Yaratıcı olmak	4,48	,284
Ekonomik bağımsızlık elde etmek	4,27	,248
Manevi hayat	4,25	,249
Ne pahasına olursa olsun sınıfı geçmek	4,57	,212
Güvenilirlik değeri (Crobach Alpha)	,864	
Özdeğeri (Eigenvalue)	6,8	
Açıklanan varyans (%)	5,6	

Değer ifadelerimize bağlı olarak oluşan ilk faktörümüz, toplam varyansın %5,6' sını açıklayan ve Eigendeğeri (özdeğeri) 6,8 olan **“Maneviyat, erdemlilik ve sosyal sorumluluk”** adını verdiğimiz faktördür.

Bu tabloda toplanan değişkenler, lise gençliğinde ön plana çıkan, maneviyat, erdemlilik ve toplumsal yaşam çerçevesinde yüklendiği sosyal sorumlulukla ilgili değerlerdir. Faktör yüklemeleri en yüksek olan değerlerin “maneviyat” la ilgili olan, sık sık hayır işleri yapmak (,556), sık sık dua etmek (,538), dini ibadetlerini yapmak (,480) ve günahlarından arınmak(,454) olduğu tespit edilmiştir. Manevi değerlerin ilk faktör içinde yer alması ve ortalamalarının da yüksek olması oldukça dikkat çekici bir husustur. Bu durum lise gençleri arasında manevi değerlerin kabul gördüğü ve gençler arasında bu değerlerin önemsenmesinin bir göstergesidir. Lise gençliği arasında manevi değerlerin önemli bir yer teşkil etmesinin yanında, gençlerin “erdemlilik” olarak ifade edebileceğimiz değerlerinin de aynı faktör içinde toplanması, gençlerin kendi iç saygınlıklarını önemsemelerinin bir sonucudur. Erdemlilik başlığı altında toplanan değişkenler, yaygın olarak modern toplumların bireylerinde gözlenen, kurallarla biçimlenmiş, dışa dönük, bireyselliklerden farklı olarak, içe dönük, olgun ve erdemli bir birey olmayı hedefleyen değer yargılarıdır. Bu değer yargıları, benmerkezcilik yerine, paylaşımı esas alan, arkadaş canlısı, yardımsever, gösteriş yerine alçak gönüllü olmak gibi öğeleri ön plana çıkardığını göstermektedir. Nitekim buradaki ifadeler, her zaman dürüst olmak, iç uyum, olgun bir kişi olmak, vicdan huzuru duymak ve sorumluluk sahibi olmak gibi kavramlardan oluşmaktadır. Yine aynı faktör içinde, sorumluk sahibi olmak, her zaman kendinden kötü durumdaki insanları hatırlamak, yardımsever olmak, hoşgörülü davranmak, haksızlıklara karşı çıkmak ve yaşlılara değer vermek gibi “sosyal sorumluluk” la ilgili değerlerin de lise gençliği arasında yaygın bir kabule sahip olması oldukça önemli bir durumdur. Nitekim aritmetik ortalamaları dikkate aldığımızda, maneviyat, erdemlilik ve sosyal sorumlulukla ilgili faktörlerin bir arada yer alması, bizim geleneksel kültür motiflerimizin temel unsurlarının ana öğelerini yaygın bir biçimde lise gençlerimizde devam ettiği değerlendirmesine imkân vermektedir. Hızla değişen bir dünyada ve manevi temel değerlerimizin giderek eridiğini varsaydığımız bir ortamda, bu değerlerin lise

gençliğinde var olması, kültür yorumcularının sıklıkla yaptığı, kopuş ve çözülme yorumlarını daha dikkatli ele almak gereğini ortaya çıkarmaktadır.

FAKTÖR 1: Maneviyat, erdemlilik ve sosyal sorumluluk (Sosyo Demografik Özelliklere Göre Farklılıklar)

CİNSİYET	Ortalama	F / t	Anlamlılık
Kız	50,19		
Erkek	49,79		
<i>İstatistikler</i>		,657	,513
LİSE TÜRÜ			
Normal lise	49,37		
Anadolu-Fen Lisesi	51,05		
Meslek Lisesi (Endüstri ve Ticaret)	50,97		
İmam Hatip Lisesi	51,89		
<i>İstatistikler</i>		3,273	,022*
SINIF			
Lise 1	51,21		
Lise 2	51,27		
Lise 3	45,98		
Lise 4	46,54		
<i>İstatistikler</i>		31,467	,001*
AİLE GELİRİ			
500 TL ve aşağısı	50,88		
501-999 TL arası	50,01		
1000-1499 TL arası	50,06		
1500-1999 TL arası	47,89		
2000 TL ve üzeri	47,72		
<i>İstatistikler</i>		2,542	,037*

* Kategoriler arasında istatistikî olarak anlamlı farklar bulunmaktadır

Birinci faktörümüz olan, maneviyat, erdemlilik ve sosyal sorumluluklar bağlamında cinsiyetlere göre istatistiksel bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir (p: ,513). Bu, bize erkeklerin ya da kızların diğerinden daha fazla manevi değerlere bağlı, daha fazla erdemli ya da sosyal sorumluluğu daha yüksek gibi bir değerlendirme yapmamıza imkân vermez.

Maneviyat, erdemlilik ve sosyal sorumluluk bağlamında lise türleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir (p: ,022). İmam Hatip Liseli öğrencilerinin bu türden değerlere bağlılıkları, diğer lise türlerine göre daha yüksektir. İmam Hatip lisesinden sonra, bu değerlere bağlılığı yüksek olan liseler ise sırasıyla, Anadolu-Fen Liseleri, Meslek Liseleri ve Normal Liselerdir.

Okudukları sınıflar açısından değerlendirildiğinde ise yine anlamlı bir ilişkinin var olduğu görülmüştür (p: ,001). Lise ikinci sınıf öğrencilerinin bu değerlere bağlılığı, diğer sınıflardan daha yüksektir. Bu türden değerlere bağlılık konusunda ikinci sırada lise birinci sınıflar, son sırada da lise üçler yer almaktadır.

Aile geliri açısından baktığımızda da anlamlı bir ilişkinin varlığına rastlanılmıştır (p: ,037). Bu tür değerlere bağlılığı en yüksek olan kategori, gelir seviyesi en düşük olan (500 TL ve aşağısı) ailelerin çocuklarıdır. İstatistikî verileri değerlendirdiğimizde, ailenin gelir seviyesi arttıkça, bu ailelerin çocuklarında, maneviyat, erdemlilik ve sosyal sorumlulukla ilgili değerlere bağlılığın düştüğü görülmektedir. Nitekim bu tür değerlere en düşük düzeyde bağlı olanlar, gelirleri en yüksek seviyede (2000 TL ve üzeri) olan ailelerin çocuklarıdır.

FAKTÖR 2: Vatanseverlik ve milliyetçilik

	Ortalama	Faktör yüklemesi
Vatan için ölümü göze almak	4,47	,632
Vatanı her şeyden çok sevmek	4,45	,617
Devletin çıkarlarını korumak	3,97	,551
Ulusal güvenliği önemsemek	4,62	,546
Türk inanç ve değerlerine bağlı olmak	4,54	,525
Devlete itaat etmek	4,05	,511
Vergisini düzenli vermek	4,43	,508
Kendini bu toplumun üyesi görmek	4,52	,482
Kanunlara saygılı olmak	4,30	,440
Milliyetçi olmak	4,03	,419
Ülkesinin tarihini bilmek	4,42	,408
Toplumda itibar sahibi olmak	4,58	,405
Türk adaletine güvenmek	4,03	,379
Tarihi eserleri korumak	4,23	,365
Sosyal adaleti önemsemek	4,54	,349
Öğretmenlere saygılı olmak	4,57	,316
Üniversiteyi mutlaka kazanmak	4,45	,260
Aile güvenliği	4,80	,256
Yaşadığı şehri sevmek	4,35	,226
Güvenilirlik değeri (Crobach Alpha)	,848	
Özdeğeri (Eigenvalue)	5,8	
Açıklanan varyans (%)	4,7	

İkinci faktör, “vatanseverlik ve milliyetçilik” adını verdiğimiz ve toplam varyansın %4,7’ sini açıklayan ve Eigendeğeri (özdeğeri) 5,8 olan faktördür.

Bu tablodaki değişkenler içinde, vatan için ölümü göze almak (.632) ve vatani her şeyden çok sevmek (.617), vatanseverlik ve milliyetçilik faktörüne en yüksek yüklemeyi yapan değer ifadeleri olarak görölmektedir. Bu faktör içinde yer alan diğer ifadeler de, kanunlara saygılı olmak, milliyetçi olmak, ülkesinin tarihini bilmek, Türk adaletine güvenmek ve tarihi eserleri korumak gibi ifadelerdir. Bu faktör altında toplanan bütün değer ifadeleri, geçmişten günümüze miras olarak getirdiğimiz ve toplumsal hafızda gömülü olan geleneksel değerleri yansıtmaktadır. Bu tür değerler, çok önemli ve toplumu derinden sarsan (sanayileşme, genel eğitim seviyesinin yükselmesi, hayat standardının ve alışkanlıklarının değişmesi vs.) değişimler olmadıkça uzun ömürlü ve dayanıklıdırlar. Nitekim Türk toplumunun yaşadığı hızlı ve köklü dönüşüme rağmen geleneksel değerler önemini sürdürmektedir. Toplum bir sistemdir. Ahlaki ve geleneksel değerler, bu sistemin omurgasını oluşturur. Bu yüzden, bu tür değerlerin sistemin ahengini korumak adına uzun yıllar fonksiyonunu devam ettireceği beklenmektedir. Ayrıca, ahlaki ve geleneksel değerlerdeki değişmenin, sistemin işleyişini bozmadan oldukça yavaş bir biçimde gerçekleşmesi gerekir.

Vatanseverlik ve milliyetçilikle ilgili değerlerin yüksek oranda benimsenmesi, ulus-devlet yapısıyla yakından ilgilidir.

FAKTÖR 2: Vatanseverlik ve milliyetçilik (Sosyo Demografik Özelliklere Göre Farklılıklar)

CİNSİYET	Ortalama	F / t	Anlamlılık
Kız	49,65		
Erkek	50,37		
<i>İstatistikler</i>		-1,302	,193
LİSE TÜRÜ			
Normal lise	50,21		
Anadolu-Fen Lisesi	50,87		
Meslek Lisesi (Endüstri ve Ticaret)	49,20		
İmam Hatip Lisesi	49,34		
<i>İstatistikler</i>		1,036	,375
SINIF			
Lise 1	49,78		
Lise 2	51,65		
Lise 3	48,14		
Lise 4	47,65		
<i>İstatistikler</i>		10,913	,001*
AİLE GELİRİ			
500 TL ve aşağısı	50,22		
501-999 TL arası	50,24		
1000-1499 TL arası	50,44		
1500-1999 TL arası	49,58		
2000 TL ve üzeri	48,34		
<i>İstatistikler</i>		,854	,493

* Kategoriler arasında istatistikî olarak anlamlı farklar bulunmaktadır

Vatanseverlik ve Milliyetçilik faktörü açısından, örneklemimizdeki erkekler ve kızlar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p: ,193). Bu sonuç, cinslerden birinin diğerine oranla daha vatansever ya da milliyetçi olduğu şeklinde bir değerlendirme yapılmasına imkân vermemektedir.

Vatanseverlik ve Milliyetçilik faktörü açısından, örneklemimizdeki lise türleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p: ,375). Bu sonuçta, liselerden biri diğerine oranla daha vatansever ya da milliyetçidir şeklinde bir değerlendirme yapılmasına imkân vermemektedir.

Okunan sınıflar açısından ise anlamlı bir farklılık söz konusudur (p: ,001). Buna göre lise ikinci sınıflar, lise bir ve lise üçlere göre daha vatansever ve milliyetçi eğilimler taşımaktadır.

Vatanseverlik ve milliyetçilik konusunda, aile gelir kategorileri arasında ise anlamlı bir ilişkinin varlığına rastlanılmamıştır (p: ,493). Bu veriler, düşük, yüksek ya da orta gelir grubundakiler daha az ya da daha fazla vatansever veya milliyetçidir gibi bir değerlendirme yapmamıza imkân vermemektedir.

FAKTÖR 3: Demokratiklik, çevrecilik ve dürüstlük

	Ortalama	Faktör yüklemesi
Eşitlikçi olmak	4,44	,454
Araştırmacı olmak	3,82	,448
Çevreyi temiz tutmak	4,37	,444
Geniş görüşlü olmak	4,43	,442
Bilge olmak	4,27	,433
Başkalarının haklarına saygılı olmak	4,65	,432
Bilgiye her şeyden çok değer vermek	4,06	,429
İlmli olmak	4,21	,409
İnsan hak ve özgürlüklerini her şeyin üstünde tutmak	4,30	,405
Doğayı sevmek ve korumak	4,54	,393
Alçak gönüllü olmak	4,12	,376
Demokratik bir yapıyı tercih etmek	4,26	,374
Alışverişte dürüst olmak	4,68	,357
Bağışlayıcı olmak	4,31	,349
Kibar olmak	4,39	,318
Borçlarına sadık olmak	4,60	,308
Devlet memuru olmak	3,36	,302
Başkalarının yaptıkları iyiliklerin altında kalmamak	4,69	,294
Bütün hayvanları sevmek	3,90	,256
Başkalarının ayıplarını gizlemek	4,26	,185
Güvenilirlik değeri (Crobach Alpha)	,772	
Özdeğeri (Eigenvalue)	5,6	
Açıklanan varyans (%)	4,8	

Değer ifadelerimize bağlı olarak oluşan üçüncü faktörümüz, toplam varyansın %4,8' ni açıklayan ve Eigendeğeri (özdeğeri) 5,6 olan **“demokratiklik, çevrecilik ve dürüstlük”** adını verdiğimiz faktördür.

Bu faktörde toplanan değişkenler, lise gençliğinde belirli bir yer teşkil eden, demokratiklik, çevrecilik ve dürüstlük gibi değerlerdir. Bu faktör içinde faktör yüklemeleri biraz daha yüksek olan değer ifadeleri sırasıyla, eşitlikçi olmak (,454), araştırmacı olmak (,448), çevreyi temiz tutmak (,444), geniş görüşlü olmak (,442), bilge olmak (,433)' dir. Fakat bu değer ifadeleri içinde aritmetik ortalaması en düşük olan “araştırmacı olmak” (3,82) tır. Bunun anlamı, araştırmacı olmanın gençlerde önemli bir yere sahip olduğu fakat heterojen bir dağılım gösterdiğidir. Yani araştırmacı olmak tüm gençler için kabul gören bir durum değildir.

FAKTÖR 3: Demokratiklik, çevrecilik ve dürüstlük (Sosyo Demografik Özelliklere Göre Farklılıklar)

	Ortalama	F / t	Anlamlılık
CİNSİYET			
Kız	51,91		
Erkek	47,76		
<i>İstatistikler</i>		7,293	,001*
LİSE TÜRÜ			
Normal lise	50,24		
Anadolu-Fen Lisesi	50,91		
Meslek Lisesi (Endüstri ve Ticaret)	49,17		
İmam Hatip Lisesi	49,37		
<i>İstatistikler</i>		1,035	,376
SINIF			
Lise 1	49,79		
Lise 2	51,69		
Lise 3	48,11		
Lise 4	48,65		
<i>İstatistikler</i>		10,912	,001*
AİLE GELİRİ			
500 TL ve aşağısı	50,26		
501-999 TL arası	50,21		
1000-1499 TL arası	50,41		
1500-1999 TL arası	49,61		
2000 TL ve üzeri	48,33		
<i>İstatistikler</i>		,853	,492

* Kategoriler arasında istatistikî olarak anlamlı farklar bulunmaktadır

Demokratik, çevrecilik ve dürüstlük faktörü açısından, cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılığın varlığına rastlanmıştır (p: ,001). Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha fazla demokrat, çevreci ve dürüstlük değerlerine bağlıdırlar.

Demokratiklik, çevrecilik ve dürüstlük konusunda lise türleri arasında ise anlamlı bir ilişki söz konusu değildir (p: ,376).

Demokratiklik, çevrecilik ve dürüstlük konusunda öğrencilerin okudukları sınıflar arasında ise anlamlı bir ilişki vardır (p: ,001). Buna göre, lise ikinci sınıfların, diğer sınıflarda okuyanlara göre daha fazla demokrat, çevreci ve dürüstlikle ilgili değerlere bağlı oldukları görülmektedir.

Öğrencilerin ailelerinin sahip oldukları gelire, demokratiklik, çevrecilik ve dürüstlük arasında ise anlamlı bir ilişki söz konusu değildir (p: ,492).

FAKTÖR 4: Zenginlik, konforlu yaşam ve bireysel mutluluk

	Ortalama	Faktör yüklemesi
Konforlu bir hayat istemek	3,87	,667
Zengin olmak	3,62	,653
Markalı ürünler kullanmak	3,28	,645
Modayı takip etmek	3,21	,620
Ünlülerin yaşadığı bir hayatı tercih etmek	2,58	,558
Memleket sorunlarına üzülmeğe, kendi mutluluğu ile ilgilenmek	3,07	,486
Dış görünüme önem vermek	4,04	,463
Her şeyin başının para olduğuna inanmak	2,81	,464
Estetik bir kaygı taşımak	4,13	,421
Hayattan zevk almak	4,38	,383
Sosyal güç sahibi olmak	3,76	,349
Başka bir ülkede yaşamayı istemek	2,94	,332
Hayatta sürekli değişikliği istemek	4,26	,315
Bir kimse hakkında dedikodu yapmamak	4,15	-,244
Güvenilirlik değeri (Crobach Alpha)	,756	
Özdeğeri (Eigenvalue)	4,8	
Açıklanan varyans (%)	4,3	

Değer ifadelerimize bağlı olarak oluşan dördüncü faktörümüz, toplam varyansın %4,3' nü açıklayan ve Eigendeğeri (özdeğeri) 4,8 olan **“zenginlik, konforlu yaşam ve bireysel mutluluk”** adını verdiğimiz faktördür.

Bu faktör altında en yüksek faktör yüklemesini, konforlu bir hayat istemek (,667), zengin olmak (,653) markalı ürünler kullanmak (,645) ve modayı takip etmek (,620) ifadeleri almaktadır. Fakat bu ifadelerin aritmetik ortalamaları düşüktür.

Bunun anlamı ise bu türden değerlere gençlerin önem vermesinin yanında, heterojen bir dağılım göstermesidir. Yani gençlerin tümünde yaygınlık göstermediği ve belirli bir kesiminde daha yaygın bir kabul gördüğüdür. Diğer yandan bu faktörde toplanan ifadeler batığımızda, gençler arasında konformizm, zenginlik, gösteriş ve buna bağlı olarak marka bağımlılığın yaygınlaşması Türkiye’ de değişimin boyutlarını ve gençlerin değer algılamalarını ortaya koymak açısından önemli ip uçları vermektedir. Yine bu faktör altında yer alan “bir kimse hakkında dedikodu yapmamak” ifadesinin eksi yükleme alması (-,244) gençlerin dedikoduya itibar etmediklerini göstermektedir. Başka bir ifade ile gençler arasında yalancılık bir değer olarak oluşmamıştır.

FAKTÖR 4: Zenginlik, konforlu yaşam ve bireysel mutluluk (Sosyo Demografik Özelliklere Göre Farklılıklar)

	Ortalama	F / t	Anlamlılık
CİNSİYET			
Kız	50,08		
Erkek	49,89		
<i>İstatistikler</i>		,414	,679
LİSE TÜRÜ			
Normal lise	50,23		
Anadolu-Fen Lisesi	50,89		
Meslek Lisesi (Endüstri ve Ticaret)	49,16		
İmam Hatip Lisesi	49,38		
<i>İstatistikler</i>		1,036	,376
SINIF			
Lise 1	49,78		
Lise 2	51,68		
Lise 3	48,13		
Lise 4	45,64		
<i>İstatistikler</i>		10,913	,001*
AİLE GELİRİ			
500 TL ve aşağısı	50,25		
501-999 TL arası	50,22		
1000-1499 TL arası	50,39		
1500-1999 TL arası	49,60		
2000 TL ve üzeri	48,29		
<i>İstatistikler</i>		,853	,492

* Kategoriler arasında istatistikî olarak anlamlı farklar bulunmaktadır

Zenginlik, konforlu yaşam ve bireysel mutluluk faktöründe cinsiyetler arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı söz konusu değildir (p: ,679). Bu durumda

cinslerden biri diğere oranla daha konformizme ve bireysel mutluluğa daha düşkündür demek mümkün değildir.

Zenginlik, konforlu yaşam ve bireysel mutluluk faktöründe lise türleri arasında da anlamlı bir ilişki söz konusu değildir (p: ,376).

Zenginlik, konforlu yaşam ve bireysel mutluluk faktöründe öğrencilerin okudukları sınıflar açısından ise anlamlı bir ilişkinin varlığı söz konusudur (p: ,001). Burada da lise ikinci sınıfların, diğer sınıflarda okuyanlara göre, bu türden değerlere daha yüksek oranda sahip oldukları görülmektedir. Bunu sırasıyla, lise birler ve lise üçler takip etmektedirler.

Zenginlik, konforlu yaşam ve bireysel mutluluk faktöründe ailelerin gelir kategorileri arasında ise anlamlı bir ilişkinin varlığına rastlanılmamıştır (p: ,492). Yani konformizm ve bireysel mutluluk gelirle ilişkili olarak açıklanamamaktadır.

FAKTÖR 5: Geleneksellik ve aile

	Ortalama	Faktör yüklemesi
Her zaman hemşerilere yakın olmak	3,53	,568
Sık sık büyüklerini ziyaret etmek	3,91	,517
Her zaman büyüklerine danışmak	3,95	,504
Akrabalara yakın olmak	3,97	,495
Bayramlarda akrabayı ziyaret etmek	4,36	,485
Büyüklerin sözünü tutmak	4,33	,482
Evlendikten sonra anne babayla aynı evde yaşamayı istemek	2,71	,472
Geleneklere ve göreneklere bağlı olmak	3,95	,463
Anne babaya itaat etmek	4,43	,440
Kaderine razı olmak	3,82	,406
Kanaatkâr olmak	3,94	,354
Komşularla iyi geçinmek	4,35	,312
Öbür dünyayı bu dünyaya tercih etmek	3,66	,234
Güvenilirlik değeri (Crobach Alpha)	,751	
Özdeğeri (Eigenvalue)	4,4	
Açıklanan varyans (%)	3,8	

Değer ifadelerimize bağlı olarak oluşan beşinci faktörümüz, toplam varyansın %3,8' ni açıklayan ve Eigendeğeri (özdeğeri) 4,4 olan **“geleneksellik ve aile”** adını verdiğimiz faktördür.

Bu faktörü oluşturan ve faktör yüklemeleri en yüksek olan ilk üç değişken sırasıyla şöyledir; her zaman hemşerilere yakın olmak (,568), sık sık büyüklerini ziyaret etmek (,517) ve her zaman büyüklerine danışmak (,504)' dır. Bu faktörde yer alan değişkenlerin, aritmetik ortalamalarına baktığımızda, ortalamaların daha düşük olduğu görülmektedir. Bir diğer ifade ile geleneksel ve aile ilgili değerler üzerinde,

lise gençliğinin homojen bir katılım beyan ettiğini söyleyemiyoruz. Fakat faktör yüklemelerin daha yüksek oluşu, gençler arasında geleneksellik ve aile değerlerinin açıklanmasına en yüksek katkıyı yapmış olmasına işaret etmektedir. Bu durumda söz konusu dört değer ifadesi, lise gençliğinin aile ve akrabalık ilişkilerini düzenleyen değerler kümesinde ciddi oranda bir aşınmanın olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu faktör içinde yer alan, bayramlarda akrabayı ziyaret etmek (4,85), anne babaya itaat etmek (4,43), komşularla iyi geçinmek (4,35) ve büyüklerin sözünü tutmak (4,33) gibi ifadelerin aritmetik ortalamalarının yüksek olması, gençler arasında büyüklere olan saygı ve güveni ortaya koyma açısından oldukça anlamlıdır. Bu noktada ince bir ayırımı dikkat çekmek istiyoruz. Genel olarak, gençlerin aile ve akrabadan tamamen kopuşlarından söz etmek mümkün değildir. Ama onlardan bağımsız hareket etmek ve kendi kararlarını kendileri vermek istemektedirler. Söz gelimi gençlerin evlendikten sonra anne babasıyla birlikte yaşamayı (ortalama: 2,71) reddetmeleri de bu görüşü desteklemektedir. Dikkati çekmek istediğimiz bir diğer nokta da, büyük kentlerde, kentleşme süreci tamamlandıktan sonra hem akrabalık ilişkileri hem de hemşerilik ilişkileri zayıflamaktadır.

FAKTÖR 5: Geleneksellik ve aile (Sosyo Demografik Özelliklere Göre Farklılıklar)

	Ortalama	F / t	Anlamlılık
CİNSİYET			
Kız	48,56		
Erkek	51,64		
<i>İstatistikler</i>		-5,291	,001*
LİSE TÜRÜ			
Normal lise	50,23		
Anadolu-Fen Lisesi	50,92		
Meslek Lisesi (Endüstri ve Ticaret)	49,16		
İmam Hatip Lisesi	49,34		
<i>İstatistikler</i>		1,034	,376
SINIF			
Lise 1	49,78		
Lise 2	51,68		
Lise 3	48,10		
Lise 4	47,68		
<i>İstatistikler</i>		10,912	,001*
AİLE GELİRİ			
500 TL ve aşağısı	50,24		
501-999 TL arası	50,20		
1000-1499 TL arası	50,39		
1500-1999 TL arası	49,58		
2000 TL ve üzeri	48,33		
<i>İstatistikler</i>		,853	,492

* Kategoriler arasında istatistikî olarak anlamlı farklar bulunmaktadır

Geleneksellik ve aile değerleri bağlamında cinsiyetler arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur (p: ,001). Bu konuda erkeklerin, kızlara oranla geleneksel ve aile değerlerine daha yüksek oranda bağlı olduğu görülmektedir.

Geleneksellik ve aile değerleri bağlamında lise türleri arasında ise anlamlı bir ilişki söz konusu değildir (p: ,376). Bu durumda, herhangi bir lise diğer liselere oranla daha geleneksel ve aileye bağlıdır dememizi mümkün kılmamaktadır.

Geleneksellik ve aile değerleri bağlamında öğrencilerin okudukları sınıflar arasında ise anlamlı bir ilişki vardır (p: ,001). Lise ikinci sınıfların, diğer sınıftakilere oranla bu tür değerlere bağlılığı daha yüksektir. Daha sonra ise, lise birler ve lise üçler gelmektedir.

Geleneksellik ve aile değerleri bağlamında ailelerin gelir kategorileri arasında ise anlamlı bir ilişki söz konusu değildir. Bu durumda gelir farklılığının, geleneksel ve aile değerlerine bağlılığı etkileyici bir özellik olmadığı görölmektedir.

FAKTÖR 6: Maceraperestlik ve eğlence

	Ortalama	Faktör yüklemesi
Arkadaşlıklarında samimi olmak	4,50	,497
Maceradan hoşlanmak	4,42	,483
Eğlenceyi sevmek	4,38	,486
Heyecan verici bir yaşamı tercih etmek	4,30	,471
Çok arkadaşı olmak	4,08	,433
Hobileri olmak	4,43	,427
Esprili olmak	4,36	,405
Dostlarına güvenmek	4,32	,361
Gerçek dostluklar edinmek	4,71	,360
Cesaretli olmak	4,30	,354
Müzikten hoşlanmak	4,54	,326
Başkalarına borç para vermek	3,74	,290
Bağımsız olmak	4,43	,285
Bazı durumlarda yalana başvurmak	3,12	,245
Mahremiyet	4,11	,242
Güvenilirlik değeri (Crobach Alpha)		,722
Özdeğeri (Eigenvalue)		3,7
Açıklanan varyans (%)		3,4

Değer ifadelerimize bağlı olarak oluşan altıncı faktörümüz, toplam varyansın %3,4' nü açıklayan ve Eigendeğeri (özdeğeri) 3,7 olan “**maceraperestlik ve eğlence**” adını verdiğimiz faktördür.

Bu faktörü oluşturan ve faktör yüklemeleri en yüksek olan ilk dört değişken sırasıyla şöyledir; arkadaşlıklarında samimi olmak (,497), maceradan hoşlanmak

(,483), eğlenceyi sevmek (,486) ve heyecan verici bir yaşamı tercih etmek (,471)' dir. Bu ifadelerde de görüldüğü gibi gençler arasında maceracılık ve eğlence düşkünlüğü yaygın kabul görmektedir. Nitekim bu ifadelerin aritmetik ortalamaların yüksek olması bu yorumumuzu güçlendirmektedir. Bu faktör içine yer alan ve oldukça dikkat çeken diğer bir husus da, dostlarına güvenmek (,361), gerçek dostluklar edinmek (,360), başkalarına borç para vermek (,290), bağımsız olmak (,285), ve mahremiyet (,242) gibi ifadelerin faktör yüklemelerinin oldukça düşük ve aritmetik ortalamalarının yüksek olmasıdır. Bu durum, toplumsal yaşam içinde önemli bir yere sahip olan ve bizim geleneksel değerlerimiz açısından da büyük bir anlam ifade eden bu tür değerlerin gençler arasında yaygın bir kabul görmesidir. Ancak faktör yüklemelerinin düşük oluşu, maceraperestlik ve eğlence değerler kümesinin oluşumunda bu değer ifadelerinin etkisinin zayıflığını gösterir.

FAKTÖR 6: Maceraperestlik ve eğlence (Sosyo Demografik Özelliklere Göre Farklılıklar)

	Ortalama	F / t	Anlamlılık
CİNSİYET			
Kız	50,72		
Erkek	49,16		
<i>İstatistikler</i>		2,742	,006*
LİSE TÜRÜ			
Normal lise	50,29		
Anadolu-Fen Lisesi	50,89		
Meslek Lisesi (Endüstri ve Ticaret)	49,15		
İmam Hatip Lisesi	49,35		
<i>İstatistikler</i>		1,034	,376
SINIF			
Lise 1	49,81		
Lise 2	51,65		
Lise 3	48,10		
Lise 4	47,09		
<i>İstatistikler</i>		10,913	,001*
AİLE GELİRİ			
500 TL ve aşağısı	50,24		
501-999 TL arası	50,19		
1000-1499 TL arası	50,42		
1500-1999 TL arası	49,59		
2000 TL ve üzeri	48,34		
<i>İstatistikler</i>		,854	,493

* Kategoriler arasında istatistikî olarak anlamlı farklar bulunmaktadır

Maceraperestlik ve eğlence konusunda, cinsiyetler arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur (p: ,006). Kızlar bu tür değerleri benimseme konusunda erkeklere oranla daha yüksek bir katılım göstermektedirler. Bu durumda kızlar daha maceraperest ve eğlenceye daha düşkündür denilebilir.

Maceraperestlik ve eğlence konusunda, lise türleri arasında ise anlamlı bir ilişkinin varlığı söz konusu değildir (p: ,376). Bu durum herhangi bir lisenin diğer liselere oranla daha maceraperest ve eğlence düşkününü olduğunu söylememize imkân vermez.

Maceraperestlik ve eğlence konusunda, öğrencilerin okudukları sınıflar açısından anlamlı bir ilişki söz konusudur (p: ,001). Lise ikinci sınıfların, diğer sınıflarda okuyanlara göre daha maceraperest ve eğlence düşkününü olduğu görülmektedir. Daha sonra ise sırasıyla lise bir ve lise üçler gelmektedir.

Maceraperestlik ve eğlence konusunda, öğrencilerinin ailelerinin gelir kategorileri açısından ise anlamlı bir ilişki söz konusu değildir (p: ,493). Gelir lise gençleri arasında, maceracılığı ve eğlenceyi etkileyen belirgin faktör olarak rol oynamamaktadır.

FAKTÖR 7: Toplumculuk ve barışseverlik

	Ortalama	Faktör yüklemesi
Siyaseti yakından takip etmek	2,83	-,565
Siyasi bir görüşe sahip olmak	3,08	-,552
Mahkemede yalancı şahitlik yapmamak	4,51	,438
Güzelliklerle dolu bir dünya istemek	4,74	,393
İnsanlarla alay etmemek	4,15	,372
Barış içinde bir dünya istemek	4,69	,365
Yalansız bir dünya istemek	4,67	,368
Otoriter bir kişi olmak	3,91	-,335
Aileyi önemsemek	4,82	,250
Kalabalık ortamlardan çok, yalnız yaşamayı tercih etmek	3,51	-,215
Güvenilirlik değeri (Crobach Alpha)		,703
Özdeğeri (Eigenvalue)		3,5
Açıklanan varyans (%)		3,2

Değer ifadelerimize bağlı olarak oluşan yedinci ve son faktörümüz, toplam varyansın %3,2' ni açıklayan ve Eigendeğeri (özdeğeri) 3,5 olan **“toplumculuk ve barışseverlik”** adını verdiğimiz faktördür.

Bu faktör içinde yer alan, siyaseti yakından takip etmek (-,565) ve siyasi bir görüşe sahip olmak (-,552) en yüksek oranda faktör yüklemesine sahip olmasına rağmen, faktöre eksi yükleme yapmaktadır. Bu durum, siyasete ilgi ve herhangi bir siyasi görüşe sahip olma anlayışının gençler tarafından benimsenmediğini göstermektedir. Yine bu faktör içinde yer alan, otoriter bir kişi olmak (-,335) ve kalabalık ortamlardan çok, yalnız yaşamayı tercih etmek (-,365) değer ifadelerinin faktöre eksi yükleme yapması, gençlerin otoriter bir kişiliği benimsememesi ve bir arada yaşamaya değer vermelerinin bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca bu faktör içinde yer alan, güzelliklerle dolu bir dünya istemek (,393),

insanlarla alay etmemek (,372), barış içinde bir dünya istemek (,365) ve yalansız bir dünya istemek (,368), ifadelerinin nispeten daha düşük yüklemeler alması ama aritmetik ortalamalarının yüksek olması, söz konusu ifadelerin faktöre etkisinin zayıflığına, fakat kendi içinde lise gençliğince önemli görüldüğüne işaret eder.

FAKTÖR 7: Toplumculuk ve barışseverlik (Sosyo Demografik Özelliklere Göre Farklılıklar)

	Ortalama	F / t	Anlamlılık
CİNSİYET			
Kız	52,57		
Erkek	47,40		
<i>İstatistikler</i>		9,132	,001*
LİSE TÜRÜ			
Normal lise	50,22		
Anadolu-Fen Lisesi	50,89		
Meslek Lisesi (Endüstri ve Ticaret)	49,15		
İmam Hatip Lisesi	49,36		
<i>İstatistikler</i>		1,034	,376
SINIF			
Lise 1	49,78		
Lise 2	51,65		
Lise 3	48,14		
Lise 4	47,65		
<i>İstatistikler</i>		10,914	,001*
AİLE GELİRİ			
500 TL ve aşağısı	50,25		
501-999 YTL arası	50,24		
1000-1499 YTL arası	50,39		
1500-1999 YTL arası	49,59		
2000 YTL ve üzeri	48,32		
<i>İstatistikler</i>		,854	,492

* Kategoriler arasında istatistikî olarak anlamlı farklar bulunmaktadır

Toplumculuk ve barışseverlik konusunda, cinsiyetler açısından bir anlamlılık söz konusudur (p: ,001). Kızların erkeklere oranla daha fazla toplumcu ve barışsever olduğunu söyleyebiliriz.

Toplumculuk ve barışseverlik konusunda, liseler arasında anlamlı bir ilişki söz konusu değildir (p: ,376) Dolayısıyla hiçbir liseli öğrenci diğerinden daha toplumcu ve barışseverdir dememizi mümkün kılmaz.

Toplumculuk ve barışseverlik konusunda, öğrencilerin okudukları liseler açısından ise anlamlı bir ilişkiye rastlanılmıştır (p: ,001). Lise ikinci sınıflar, diğer sınıftaki öğrencilere oranla daha toplumcu ve barışseverdirler.

Lise gençliğinin okudukları sınıf ile faktörler arasındaki karşılaştırmaların tamamında lise son sınıfların ortalamaları hep düşük çıkmıştır. Bunun sebebini aralarındaki yaş farkında aramak gerekir. Ergenlikle başlayan bağımsız kişilik oluşumu 18 yaş civarında şekillenmeye başlar ki bu da çoğunlukla lise son sınıflara tekabül etmektedir. Genç, 21–22 yaşına geldiğinde kişilik son şeklini alır. Gencin toplumsal değerleri içselleştirmesi 12–15 yaş döneminde yoğun bir biçimde gerçekleşir. Lise birinci sınıfa tekabül eden 14–15 yaş, edinilen değer yargılarının, davranışlara ilk yansımalarının gözlemlendiği dönemdir. Lise üçüncü sınıfa tekabül eden 18 yaş ise, gencin, aile ve diğer sosyalizasyon ajanlarından edindiği değerleri, kendi iç dünyasında yeniden değerlendirerek, son şeklini almaya başlayan bağımsız kişiliğiyle örtüştürdüğü dönemdir. Bu dönemde bağımsız kişilikle, edinilen değerler yeniden gözden geçirilir. Sonuç olarak, lise son sınıfların ortalamalarının düşük olması, gencin, kendisinden önceki kuşaktan miras aldığı değerlerin bir miktar aşındığının göstergesidir.

Öğrencilerin ailelerinin sahip oldukları gelire, toplumculuk ve barışseverlik arasında ise anlamlı bir ilişki söz konusu değildir (p: ,492). Dolayısıyla hiçbir gelir grubu diğer gelir grubuna oranla daha toplumcu ve barışsever demek mümkün değildir.

SONUÇ

Araştırma, halen Ankara’ da herhangi bir lisede okuyan 800 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Gençlerin okudukları liselerin farklı değerler üretip üretmediğini belirleyebilmek amacıyla da, uygulama 4 farklı lise türü öğrencileri üzerinde yapılmıştır.

Araştırmada, örnekleminiz içine giren gençlerin demografik özelliklerinin yanı sıra mevcut toplumsal değerlere bakışları, gerek her değerın ifade ettiği anlam gerekse de değerlerin toplandığı faktörler bağlamında ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, lise gençliğinin, bireysel değerlere katılımın yüksek olmasının yanı sıra toplumsal modern değerlere de katılımının oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan lise gençliğinde, bireycilik önemli bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat dikkat çekici bir unsur ise, lise gençliğinde bireysel değer ifadeleri kadar, toplumsal sorumluluğa sahip olma ve paylaşma isteği yönündeki değer ifadelerine yüksek katılımın varlığı tespit edilmiştir.

Lise gençliğinde, ahlakî ve dinî değerlere belirli bir oranda katılım belirlenirken buna karşın, modern bireysel ve toplumsal değer yargılarına katılımın ise belirgin şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Millî ve dinî değerlere, lise gençlerinin katılımının yüksek fakat heterojen bir dağılım sergilediği belirlenmiştir. Şüphesiz bu durum, gençler arasında kültürel farklılığın giderek artmasının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Araştırmada faktör analizi ile mevcut değerler yedi faktör altında toplanmış ve bu faktörlere katılım cinsiyet, lise türü, lisede okunan sınıf ve ekonomik seviye değişkenleri bağlamında ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Birinci faktörümüz; “Maneviyat, erdemlilik ve sosyal sorumluluk” tur. Bu bağlamda manevi değerlerin ilk faktör içinde yer alması, lise gençleri arasında manevi değerlerin kabul gördüğü ve gençler arasında bu değerlerin önemsenmesinin bir göstergesidir. Lise gençliği arasında manevi değerlerin önemli bir yer teşkil etmesinin yanında, gençlerin “erdemlilik” olarak ifade edebileceğimiz değerlerinin

de aynı faktör içinde toplanması, gençlerin kendi iç saygınlıklarını önemsemelerini göstermektedir. Erdemlilik başlığı altında toplanan değişkenlerin, daha çok modern toplumların bireylerinde gözlenen, kurallarla biçimlenmiş, dışa dönük, bireyselliklerden farklı olarak, içe dönük, olgun ve erdemli bir birey olmayı hedefleyen değer yargılarıdır. Şüphesiz bu değer yargıları, daha çok benmerkezcilik yerine, paylaşımı esas alan, arkadaş canlısı, yardımsever, alçak gönüllü olmak gibi öğelerin ön plana çıktığını göstermektedir. Hızla değişen bir dünyada ve manevi temel değerlerimizin giderek eridiğini varsaydığımız bir ortamda, bu değerlerin lise gençliğinde var olması, günümüzde sıklıkla yapılan kopuş ve çözülme yorumlarını daha dikkatli ele almak gereğini ortaya çıkarmaktadır.

Maneviyat, erdemlilik ve sosyal sorumluluklar bağlamında cinsiyetlere göre istatistiksel bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Lise türleri arasında ise anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. İmam Hatip Liseli öğrencilerinin bu türden değerlere bağlılıkları, diğer lise türlerine göre daha yüksektir. Okudukları sınıflar açısından değerlendirildiğinde ise yine anlamlı bir ilişkinin var olduğu görülmüştür. Lise ikinci sınıf öğrencilerinin bu değerlere bağlılığı, diğer sınıflardan daha yüksektir. Diğer yandan aile geliri açısından baktığımızda da anlamlı bir ilişkinin varlığına rastlanılmıştır. Ailenin gelir seviyesi arttıkça, bu ailelerin çocuklarında, maneviyat, erdemlilik ve sosyal sorumlulukla ilgili değerlere bağlılığın düştüğü görülmektedir.

İkinci faktörümüz “Vatanseverlik ve Milliyetçilik” değerlerdir. Bu faktör altında toplanan bütün değer ifadeleri, Türk toplumunun geçmişten günümüze miras olarak getirdiği ve toplumsal hafızada yer alan geleneksel değerleri yansıtmaktadır. Türk toplumunun yaşadığı modernleşme sürecindeki hızlı değişmeye rağmen geleneksel değerlerin lise gençliği arasında önemli bir yer teşkil etmesi oldukça dikkat çekicidir. Diğer yandan, vatanseverlik ve milliyetçilikle ilgili değerlerin gençler arasında yüksek oranlarda benimsenmesi, ulus devlet yapısı ile ilgili olduğu da söylenebilir.

Vatanseverlik ve Milliyetçilik faktörü açısından, erkekler ve kızlar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuç, cinslerden birinin diğerine oranla daha

vatansever ya da milliyetçi olduğu şeklinde bir değerlendirme yapılmasına imkân vermemektedir. Yine lise türleri arasında ve ekonomik gelir açısından da anlamlı bir fark bulunamamıştır. Fakat ikinci sınıfta okuyanların daha vatansever ve milliyetçi oldukları tespit edilmiştir.

Üçüncü faktörümüz “demokratiklik, çevrecilik ve dürüstlüktür”. Buna göre gençlerin demokratik olmaya önem verdikleri, daha çok modern bir değer olan çevreciliği benimsedikleri ve dürüstlüğü önemsedikleri görülmektedir. Fakat aynı faktör içinde yer alan “araştırmacılığa” katılım ise oldukça düşüktür. Bunun anlamı, araştırmacı olmanın gençlerde önemli bir yere sahip olduğu fakat heterojen bir dağılım gösterdiğidir. Yani araştırmacı olmak tüm gençler için kabul gören bir durum değildir.

Demokratik, çevrecilik ve dürüstlük faktörü açısından, kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha fazla demokrat, çevreci ve dürüstlük değerlerine bağlıdırlar. Demokratiklik, çevrecilik ve dürüstlük konusunda lise türleri arasında ise anlamlı bir ilişki söz konusu değildir. Öğrencilerin okudukları sınıflar arasında ise anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre, lise ikinci sınıflar, diğer sınıflarda okuyanlara göre daha fazla demokrat, çevreci ve dürüstlükle ilgili değerlere bağlı oldukları görülmektedir. Diğer yandan, Öğrencilerin ailelerinin sahip oldukları gelire, demokratiklik, çevrecilik ve dürüstlük arasında ise anlamlı bir ilişki söz konusu değildir.

Dördüncü faktörümüz “Zenginlik, konforlu yaşam ve bireysel mutluluk” dur. Bu türden değerlere gençlerin önem vermesinin yanında, heterojen bir dağılım göstermesidir. Yani gençlerin tümünde bu değerlerin yaygınlık göstermediği ve belirli bir kesiminde daha yaygın bir kabul gördüğüdür. Diğer yandan bu faktörde toplanan ifadeler batığımızda, gençler arasında konformizm, zenginlik, gösteriş ve buna bağlı olarak marka bağımlılığın yaygınlaşması Türkiye’de değişimin boyutlarını ve gençlerin değer algılamalarını ortaya koymak açısından önemli ip uçları vermektedir. Bu tür değerlerin gençler arasında hızla yaygınlaştığı görülmektedir.

Zenginlik, konforlu yaşam ve bireysel mutluluk faktöründe lise türleri ve cinsiyetler açısından anlamlı bir ilişki söz konusu değildir. Fakat lise ikinci sınıflar

diğer sınıflara oranla ve gelir grupları arasında ise anlamlı bir ilişki söz konusudur. Düşük gelir gruplarında konforlu yaşam beklentisi daha yüksektir.

Beşinci faktörümüz “Geleneksellik ve aile” dir. Geleneksel ve aile ilgili değerler üzerinde, lise gençliğinin homojen bir katılım beyan ettiğini söyleyemiyoruz. Fakat faktör yüklemelerin daha yüksek oluşu, gençler arasında geleneksellik ve aile değerlerinin açıklanmasına en yüksek katkıyı yapmış olmasına işaret etmektedir. Bu durumda, lise gençliğinin aile ve akrabalık ilişkilerini düzenleyen değerler kümesinde ciddi oranda bir aşınmanın olduğunu bize göstermektedir.

Geleneksellik ve aile değerleri bağlamında cinsiyetler arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Bu konuda erkekler, kızlara oranla geleneksel ve aile değerlerine daha yüksek oranda bağlı olduğu görülmektedir. Fakat lise türleri ve gelir seviyeleri açısından ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Altıncı faktörümüz “Macera perestlik ve eğlence” dir. Bu ifadelerde de görüldüğü gibi gençler arasında maceracılık ve eğlence düşkünlüğü yaygın kabul görmektedir. Bu durumu hızlı toplumsal değişimin bir sonucu olarak değerlendirmemiz mümkündür.

Macera perestlik ve eğlence konusunda, cinsiyetler ve sınıflar arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Kızlar bu tür değerleri benimseme konusunda erkeklere oranla daha yüksek bir katılım göstermektedirler. Bu durumda kızlar daha macera perest ve eğlenceye daha düşkündür denilebilir. Ayrıca aynı durum lise ikide okuyan öğrenciler açısından da söz konusudur. Fakat macera perestlik ve eğlence konusunda, lise türleri ve ekonomik seviye açısından anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Yedinci faktörümüz “Toplumculuk ve barışseverlik” dir. Bu faktörün yüklemelerine baktığımızda, siyasete ilgi ve herhangi bir siyasi görüşe sahip olma anlayışının gençler tarafından benimsenmediğini göstermektedir. Bu durum siyasal katılımın Türk toplumunda olduğu gibi, lise gençleri arasında da düşük olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Toplumculuk ve barışseverlik konusunda, cinsiyetler açısından bir anlamlılık söz konusudur. Kızların erkeklere oranla daha fazla toplumcu ve barışsever olduğunu söyleyebiliriz.

Toplumculuk ve barışseverlik konusunda, liseler arasında anlamlı bir ilişki söz konusu değildir. Dolayısıyla hiçbir liseli öğrenci diğerinden daha toplumcu ve barışseverdir dememizi mümkün kılmaz. Toplumculuk ve barışseverlik konusunda, öğrencilerin okudukları liseler açısından ise anlamlı bir ilişkiye rastlanılmıştır. Lise ikinci sınıflar, diğer sınıftaki öğrencilere oranla daha toplumcu ve barışseverdirler. Lise gençliğinin okudukları sınıf ile faktörler arasındaki karşılaştırmaların tamamında lise son sınıfların ortalamaları hep düşük çıkmıştır. Bunun sebebini aralarındaki yaş farkında aramak gerekir. Ergenlikle başlayan bağımsız kişilik oluşumu 18 yaş civarında şekillenmeye başlar ki bu da çoğunlukla lise son sınıflara tekabül etmektedir.

KAYNAKÇA

ALLPORT, Vernan and Lindzey., A Study of Values, 3 ed. Boston, Houghton Mifflin, 1960.

AYDIN, M., “Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği”, Değerler Eğitim Dergisi, Cilt: 1 Sayı: 3, 2003.

BRAITHWAITE, V.A., “Structure of Human Values: Testing the Adequacy of the Rokeach Value Survey”, Journal of Personality and Social Psychology, vol. 49, 1985.

ÇİLELİ, M., Gençlik Değerleri Üzerine Bir Araştırma, Ara Yay., Ankara, 1990.

DURKHEIM, E., İntihar, Toplumbilimsel Bir İnceleme (Çev: Ö. Ozankaya), İmge Yay., Ankara, 1992.

FICHTER, J., Sosyoloji Nedir? (Çev. N. Çelebi), Toplum Yay., Konya, 1990.

FLANAGAN, S.C., “Value Change and Partisan Change in Japan: the Silent Revolution Revisited”, Comparative Politics, vol. 11, 1979.

_____, “Changing Values in Advanced Industrial Societies”, Comparative Political Studies, vol. 15, No: 1, 1982a

_____, “Changing Values in Advanced Industrial Societies”, Comparative Political Studies, vol. 15, No: 1, 1982b.

GÖKÇE, O., “Türk Gençliğinin Sosyal ve Ahlâkî Değerleri”, Ata Dergisi, S.Ü., Yay., Konya, 1994

GÜNGÖR, E., Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar, Ötüken Yay., İstanbul, 1998.

INGLEHART, R.F., “Changing Values and Attitudes Toward Military Service Among the American Public”, N. Goldman (ed). The Social Psychology of Military Service, Beverly Hills: Sage, 1976._____, The Silent Revolution: Changing

Values and Political Styles Among Western Publics, Princeton, Princeton Univ. Pres, 1977.

_____, Socio-economic Change and Human Value Priorities, S. Barnes and Kaase (ed). Political Action: Mass Participation in Five Western Democracies, Beverly Hills: Sage, 1979.

_____, "Changing Values in Japan and the West", Comparative Political Studies, vol. 14. No: 4, 1982.

_____, Modernization and Postmodernization, Princeton University Press. Chichester, West Sussex, 1997.

_____, "Değişen Değerler, Ekonomik Kalkınma ve Siyasi Değişim", (Çev: A.Koçak), Ege Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, İzmir, 2001.

KAĞITÇIBAŞI, Ç., Gençlerin Tutumları: Kültürlerarası Bir Karşılaştırma, ODTÜ, Sosyal İlimler Bölümü, Ankara, 1972.

KILBY, R.W., The study of Human Values, University Press of America Boston, 1993.

LANDES, D.S., Kapitalizmin Doğuşu (Çev: S.E.Gündüz), İnsan Yay., İstanbul, 1995.

ÖZENSEL, E., "Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer" Değerler Eğitimi Dergisi, 3. Temmuz: 217-239, 2003.

ÖZENSEL, E., Türk Gençliğinin Değerleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sa. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004

ÖZENSEL, E. & KOÇAK A., Hekimler ve Hekimlik, Çizgi Kitapevi Yay. Konya, 2004

ROCKEACH, M., "A Theory of Organization and Change Within Value Attitude Systems", Journal of Social Issues, vol. 24, 1968a

_____, Beliefs, Attitudes and Values, San Francisco. Jossey Bass, 1968b.

_____, **The Nature of Human Values**. New York: Free Pres, 1973.

SCHWARTZ, S.H., BILSKY, W., “Toward a Pscological Structure of Human Values”, *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 53, 1987.

_____, “Individualism-Collectivism: Critique and proposed Refinements”, *Journal of Crass-Cultural Pscology*, vol. 21, 1990a.

_____, “Toward a Theory of the Universal Content and Structure of Values: Extentions and Cross Cultural Replications”, *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 58, 1990b.

SCHWARTZ, S.H., “Universal In The Content And Structure Of Values: Theoretical Advences And Empirical Tests in Countries”. L. Berkowitz (Ed.), *Adavances in Ewprimental Social Psychology (Vol.25)* kitabında ss.1-65. New York: Academic Pres, 1992

SOMBART, W., *The Jews and Modern Capitalism*, London, Ficsher, Unwin, 1913.

THEODORSON G.A., THEODORSON A.G., *A Modern Dictionary of Sociology*, Barnes and Noble Books, New York, 1979.

TOPÇUOĞLU A., *Üniversite Gençliğinin Değerleri*. Vadi Yayınları. Ankara, 1999

WEBER, M., *Protestan Ahlâkı ve Katitalizmin Ruhü*, (Çev: Z.Arıoba), Hil Yay., İstanbul, 1968.

WILLIAMS, R.M., *Values*, E. Sills (ed.) *international Encylopedia of the Social Sciences*, New York, MacMillan, 1968.

EK:1. Anket Formu

Aşağıdaki çizelgede verilen değer ifadelerine ne ölçüde katıldığınızı her değer karşısındaki size uygun seçeneğe yuvarlak içine alarak işaretleyiniz. Lütfen bütün ifadeleri cevaplayınız. Her birinde size uygun seçenek vardır. Her ifade için tek cevap veriniz. (Ölçek: Sizin için çok önemli veya uygun ise 5, hiç önemli değil veya uygun değil ise 1 veriniz. Önem derecesine göre 5 ile 1 arasındaki rakamlardan tıpkı not verir gibi, size en uygun olanını seçerek işaretleyiniz).

	DEĞERLER	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1.	Aile güvenliği (Aile bireylerini tehlikelerden korumak)	5	4	3	2	1
2.	Aileyi önemsemek (Ailenin gerekli olduğuna inanmak)	5	4	3	2	1
3.	Akrabalara yakın olmak (Akrabaları ile sık görüşmek ve yardımlaşmak)	5	4	3	2	1
4.	Alçak gönüllü olmak (Kendini öne çıkarmamak)	5	4	3	2	1
5.	Alış verişte dürüst olmak	5	4	3	2	1
6.	Ana babaya itaat etmek (Her zaman ve her şartta onların sözünden çıkmamak)	5	4	3	2	1
7.	Araştırmacı olmak (Her şeyle ilgilenen ve araştıran olmak)	5	4	3	2	1
8.	Arkadaşlıklarında samimi olmak	5	4	3	2	1
9.	Bağımsız olmak (Kendine yeterli ve kendine güvenli olmak)	5	4	3	2	1
10.	Bağışlayıcı olmak (Başkalarının özrünü kabul etmek)	5	4	3	2	1
11.	Barış içinde bir dünya istemek (Savaşlardan uzak bir dünya)	5	4	3	2	1
12.	Başka bir ülkede yaşamayı istemek (Kendi ülkesinden çok başka bir ülkede yaşamayı istemek)	5	4	3	2	1
13.	Başkalarına borç para vermek	5	4	3	2	1
14.	Başkalarının ayıplarını gizlemek (İnsanların yaptığı hataları kimseye söylememek)	5	4	3	2	1

15.	Başkalarının haklarına saygılı olmak	5	4	3	2	1
16.	Başkalarının yaptıkları iyiliklerin altında kalmamak (İyiliğe iyilik ile cevap vermek)	5	4	3	2	1
17.	Bayramlarda akrabayı ziyaret etmek	5	4	3	2	1
18.	Bazı durumlarda yalana başvurmak (Zor durumlarda yalan söyleyebilmek)	5	4	3	2	1
19.	Bilge olmak (Bilgi sahibi olgun bir kişi olmak)	5	4	3	2	1
20.	Bilgiye her şeyden çok değer vermek	5	4	3	2	1
21.	Bir kimse hakkında dedikodu yapmak	5	4	3	2	1
22.	Borçlarına sadık olmak (Borçlarını zamanında ödemek)	5	4	3	2	1
23.	Bütün hayvanları sevmek (Hayvanların yaşama hakkına saygılı olmak)	5	4	3	2	1
24.	Bütün yaşlılara değer vermek, saygılı olmak	5	4	3	2	1
25.	Büyüklerin sözünü tutmak (Kendinden büyük olanların tavsiyelerine uymak)	5	4	3	2	1
26.	Cesaretli olmak (Riskli olan şeylerden korkmamak)	5	4	3	2	1
27.	Çevreyi temiz tutmak	5	4	3	2	1
28.	Çok arkadaşı olmak	5	4	3	2	1
29.	Demokratik bir yapıyı tercih etmek (Devletin ve kurumların demokratik yönetilmesini istemek)	5	4	3	2	1
30.	Devlet memuru olmak	5	4	3	2	1
31.	Devletin çıkarlarını korumak	5	4	3	2	1
32.	Devlete itaat etmek (Devletin kararlarına her zaman uymak)	5	4	3	2	1
33.	Dış görünümüne önem vermek (Giyim-kuşam ve görünüşe değer vermek)	5	4	3	2	1
34.	Dini ibadetleri yapmak	5	4	3	2	1
35.	Doğayı sevmek ve korumak	5	4	3	2	1
36.	Dostlarına güvenmek	5	4	3	2	1
37.	Eğlenceyi sevmek	5	4	3	2	1
38.	Ekonomik bağımsızlığı elde etmek (Maddi açıdan kendi kendine yeterli olmak)	5	4	3	2	1

39.	Esprili olmak (Neşeli olmak, karamsar olmamak)	5	4	3	2	1
40.	Estetik bir kaygı taşımak (Her şeyde güzel olanı tercih etmek)	5	4	3	2	1
41.	Eşitlikçi olmak (Herkese eşit fırsat tanıma)	5	4	3	2	1
42.	Evlendikten sonra anne babasıyla aynı evde yaşamayı istemek	5	4	3	2	1
43.	Geleneklere ve göreneklere bağlı olmak (Eski değer ve geleneklerin korunması)	5	4	3	2	1
44.	Geniş görüşlü olmak (Olaylara tek taraflı bakmamak)	5	4	3	2	1
45.	Gerçek dostlar edinmek (Geçici olmayan kalıcı dostluklar kurmak)	5	4	3	2	1
46.	Günahlardan arınmak (Günah işlemekten kaçınmak)	5	4	3	2	1
47.	Güzelliklerle dolu bir dünya istemek (Çirkinlik ve kötülüklerin olmadığı bir dünyada yaşamayı istemek)	5	4	3	2	1
48.	Haksızlıklara karşı çıkmak	5	4	3	2	1
49.	Hayatta sürekli değişiklik istemek (Hayatında her zaman yeniliğe önem vermek)	5	4	3	2	1
50.	Hayattan zevk almak (Yemekten, içmekten, cinsellikten, müzikten vs. hoşlanmak)	5	4	3	2	1
51.	Her şeyin başının para olduğuna inanmak	5	4	3	2	1
52.	Her zaman büyüklerine danışmak (Bir işi yapmadan önce büyüklerinden görüş almak)	5	4	3	2	1
53.	Her zaman dürüst olmak	5	4	3	2	1
54.	Her zaman hemşerilerine yakın olmak	5	4	3	2	1
55.	Her zaman kendinden daha kötü durumda olan insanları hatırlamak	5	4	3	2	1
56.	Herkes tarafından sevilme (Başkalarından saygı görmek ve aranan bir kişi olmak)	5	4	3	2	1
57.	Heyecan verici bir yaşamı tercih etmek (Tek düze, rutin bir hayattan hoşlanmamak)	5	4	3	2	1
58.	Hırslı olmak (Çalışkan ve istekli olmak)	5	4	3	2	1
59.	Hobileri olmak	5	4	3	2	1

60.	Hoşgörülü davranmak (Değişik fikir ve inançlara hoşgörülü olmak)	5	4	3	2	1
61.	İlimli olmak (Aşırılıklardan kaçınmak)	5	4	3	2	1
62.	İç uyum (Kendisi ile barışık olma)	5	4	3	2	1
63.	İnsan hak ve özgürlüklerini her şeyin üstünde tutmak	5	4	3	2	1
64.	İnsanlarla alay etmemek	5	4	3	2	1
65.	İtaatkâr olmak (Verilen görevleri yapan, yükümlülükleri yerine getiren)	5	4	3	2	1
66.	Kaderine razı olmak (Hayatın getirdiklerini kabullenmek)	5	4	3	2	1
67.	Kalabalık ortamlardan çok, yalnız yaşamayı tercih etmek	5	4	3	2	1
68.	Kanaatkâr olmak (Az olanla yetinmek)	5	4	3	2	1
69.	Kanunlara saygılı olmak	5	4	3	2	1
70.	Kendine saygı duymak (Kişinin kendisinin değerli olduğuna inanması)	5	4	3	2	1
71.	Kendini bu toplumun üyesi olarak görmek (İçinde yaşadığı toplumu benimsemek)	5	4	3	2	1
72.	Kendini kontrol edebilmek (Kendini sınırlamak, yanlış olanı yapmamak)	5	4	3	2	1
73.	Kibar olmak	5	4	3	2	1
74.	Komşularla iyi geçinmek	5	4	3	2	1
75.	Konforlu bir hayat istemek (Rahat ve lükse düşkün olmak)	5	4	3	2	1
76.	Maceradan hoşlanmak	5	4	3	2	1
77.	Mahkemede yalancı şahitlik yapmamak	5	4	3	2	1
78.	Mahremiyet (Kendisine ait özel sırları ve dünyası olmak)	5	4	3	2	1
79.	Manevi hayat (Maddi değerlerden çok manevi olanlara önem vermek)	5	4	3	2	1
80.	Markalı ürünler kullanmak	5	4	3	2	1
81.	Memleket sorunlarına üzülme, kendi mutluluğu ile ilgilenmek	5	4	3	2	1
82.	Milliyetçi olmak	5	4	3	2	1
83.	Modayı takip etmek	5	4	3	2	1
84.	Müzikten hoşlanmak	5	4	3	2	1

85.	Ne pahasına olursa olsun sınıfı geçmek	5	4	3	2	1
86.	Olgun bir kişi olmak (Ağırbaşlı ve dengeli bir kişi olmak)	5	4	3	2	1
87.	Otoriter bir kişi olmak (Her zaman yönetmek ve yönlendirmekten hoşlanmak)	5	4	3	2	1
88.	Öbür dünyayı bu dünyaya tercih etmek	5	4	3	2	1
89.	Öğretmenlere saygılı olmak	5	4	3	2	1
90.	Özgür olmak (Düşünce ve hareket özgürlüğü)	5	4	3	2	1
91.	Sağlıklı olmak (Bütün fiziksel ve ruhsal rahatsızlıklardan kaçınmak)	5	4	3	2	1
92.	Sanata değer vermek (Sanat ve sanatsal faaliyetleri önemsemek)	5	4	3	2	1
93.	Sık sık büyüklerini ziyaret etmek	5	4	3	2	1
94.	Sık sık dua etmek	5	4	3	2	1
95.	Sık sık hayır işleri yapmak	5	4	3	2	1
96.	Siyaseti yakından takip etmek (Siyasal gündemi takip etmek)	5	4	3	2	1
97.	Siyasi bir görüşe sahip olmak	5	4	3	2	1
98.	Sorumluluk sahibi olmak	5	4	3	2	1
99.	Sosyal adaleti önemsemek (Her kesin eşit haklara sahip olmasını istemek)	5	4	3	2	1
100.	Sosyal güç sahibi olmak (Başkalarını denetleyebilmek, üstün olmak)	5	4	3	2	1
101.	Tarihi eserleri korumak	5	4	3	2	1
102.	Toplumda itibar sahibi olmak (Başkaları tarafından sevilip sayılmak)	5	4	3	2	1
103.	Türk adaletine güvenmek (Hâkimlerin verdiği kararlara güvenmek)	5	4	3	2	1
104.	Türk inanç ve değerlerine bağlı olmak (Türk kültürüne sahip çıkmak)	5	4	3	2	1
105.	Ulusal güvenliği önemsemek (Ülkenin düşmanlardan korunması)	5	4	3	2	1
106.	Ülkesinin tarihini bilmek	5	4	3	2	1
107.	Üniversiteyi mutlaka kazanmak	5	4	3	2	1
108.	Ünlülerin yaşadığı gibi bir hayatı tercih etmek	5	4	3	2	1
109.	Vatan için ölümü göze almak	5	4	3	2	1

110.	Vatani her şeyden çok sevmek	5	4	3	2	1
111.	Vergisini düzenli vermek	5	4	3	2	1
112.	Vicdan huzuru duymak (Yaptığı işlerde gönlünün rahat olması)	5	4	3	2	1
113.	Yalansız bir dünya istemek (Kimsenin yalan söylemediği bir dünya hayal etmek)	5	4	3	2	1
114.	Yaratıcı olmak (Orijinal olmak, hayal gücünü kullanmak)	5	4	3	2	1
115.	Yardımsever olmak (Başkalarına karşılıksız iyilik yapmaktan mutlu olmak)	5	4	3	2	1
116.	Yaşadığı şehri sevmek (Ankara' yı sevmek)	5	4	3	2	1
117.	Zengin olmak	5	4	3	2	1

KİŞİSEL BİLGİLER

1. ŞEHİR : .....
2. İLÇE : .....
3. CİNSİYETİNİZ : 1 [ ] Erkek 2 [ ] Kız
4. YAŞINIZ..... : .....
5. SINIFINIZ ..... : .....
6. OKUMAKTA OLDUĞUNUZ LİSE TÜRÜ
  - 1 [ ] Normal Lise
  - 2 [ ] Anadolu Lisesi
  - 3 [ ] Meslek Lisesi
  - [Belirtiniz].....
  - 4 [ ] Fen Lisesi
7. DOĞDUĞUNUZ YER
  - 1 [ ] Köy
  - 2 [ ] Kasaba
  - 3 [ ] Şehir
  - 4 [ ] Büyük Şehir
8. HAYATINIZIN ÇOĞUNU GEÇİRDİĞİNİZ YER
  - 1 [ ] Köy
  - 2 [ ] Kasaba
  - 3 [ ] Şehir
  - 4 [ ] Büyük Şehir
8. AİLENİZ KAÇ YILDIR İSTANBUL'DA OTURMAKTADIR?.....

AİLE HAKKINDA BİLGİLER

A. BABANIZ :

1 [ ] Sağ 2 [ ] Vefat Etti

EĞER BABANIZ SAĞ İSE;

1. YAŞI : .....

2. MESLEĞİ

1 [ ] Devlet Memuru	2 [ ] Esnaf – Zanaatkâr
3 [ ] Çiftçi	4 [ ] Yüksek Bürokrat
5 [ ] Büyük Tüccar	6 [ ] Sanayici
7 [ ] Serbest Meslek [doktor, avukat, vb]	8 [ ] Emekli
9 [ ] Subay – Astsubay	10 [ ] İşçi
11 [ ] İşsiz	12 [ ] Diğer.....

3. EĞİTİMİ [Babanın]

1 [ ] Okur - Yazar Değil	2 [ ] Sadece Okuma Yazma Bilir
3 [ ] İlkokul Mezunu	4 [ ] Orta Okul Mezunu
5 [ ] Lise Mezunu	6 [ ] Üniversite veya Yüksek Okul Mezunu
7 [ ] Yüksek Lisans veya Doktora	

B. ANNENİZ :

1 [ ] Sağ 2 [ ] Vefat Etti

EĞER ANNENİZ SAĞ İSE;

1. YAŞI : .....

2. MESLEĞİ

1 [ ] Devlet Memuru avukat vb.]	2 [ ] Serbest Meslek [doktor,
3 [ ] Emekli	4 [ ] Ev Kadını
5 [ ] İşçi [Belirtiniz].....	6 [ ] Diğer

3. EĞİTİMİ

1 [ ] Okur - Yazar Değil	2 [ ] Sadece Okuma Yazma Bilir
3 [ ] İlkokul Mezunu	4 [ ] Orta Okul Mezunu
5 [ ] Lise Mezunu	6 [ ] Üniversite veya Yüksek Okul Mezunu
7 [ ] Yüksek Lisans veya Doktora	

C. GENEL BİLGİLER

1. Kaç kardeşiniz? [Sizinle Beraber]: .....

2. Ailenizle birlikte anne babanız ve kardeşleriniz dışında sizinle yaşayan birileri var mı?

1 [ ] Evet 2 [ ] Hayır

3. Aileniz kaç kişiden oluşur?.....

4. Ailenizin toplam ortalama aylık geliri ne kadardır?

1 [ ] 350 milyondan az	2 [ ] 351 – 450 milyon
3 [ ] 451 – 550 milyon	4 [ ] 551 – 650 milyon
5 [ ] 651 – 750 milyon	6 [ ] 751 – 850 milyon
7 [ ] 851 – 950 milyon	8 [ ] 951 – 1050 milyon

9 [ ] .....

5. Şu anda oturduğunuz evin mülkiyeti kime aittir?

1 [ ] Kendimizin 2 [ ] Kira 3 [ ] Diğer.....

6. Şu anda oturduğunuz evin türü aşağıdakilerden hangisine girer?

1 [ ] Müstakil ev 2 [ ] Normal Apartman dairesi
3 [ ] Lüks Apartman dairesi 4 [ ] Villa
5 [ ] Gecekondu

7. Ailenize ait otomobiliniz var mı?

1 [ ] Evet var 2 [ ] Hayır yok

9. Eğer cevabınız evetse otomobilin marka ve modelini lütfen yazınız.

Marka..... Model.....

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Lütfi Küçük			
Doğum Yeri:	Sivas			
Doğum Tarihi:	01-01-1977			
Medeni Durumu:	Evli			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Ziya Gökalp İlkokulu		Kayseri	1983
Ortaöğretim	TED Kayseri Koleji		Kayseri	1988
Lise	Malatya Fen Lisesi		Malatya	1991
Lisans	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Matematik Öğretmenliği	Ankara	1994
Yüksek Lisans				
Becerileri:				
İlgi Alanları:				
İş Deneyimi:	10 yıla yakındır değişik dershanelerde matematik öğretmeni olarak çalışmaktayım.			
Aldığı Ödüller:				
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:	Dr. Ertan Özensel			
Tel:	0 505 8447685			
E-Posta:	Lutfikucuk_58@hotmail.com			
Adres	Karacihan Mh. Ankara Cd. Eral Sit. A Blk. Kat:3 No:16 Karatay Konya			